

Poštnina plačana pri pošti
1315 Velike Lašče

TROBLA

GLASILO OBČINE VELIKE LAŠČE

Veljko Toman, Pomladne sape, 2019
akril/platno, 120 x 150 cm
Foto: Urška Boljkovac

NAVODILA ZA PISANJE PRISPEVKOV V OBČINSKO GLASILO TROBLA

Zaradi lažjega urejanja prosimo vse avtorje člankov, da pošiljajo ustrezno pripravljena besedila. Ta lahko dopolnijo tudi s fotografijami, ki so povezane z vsebino prispevka. Fotografije morajo biti primerne kakovosti: visoke ločljivosti in velikosti vsaj 1 MB. Fotografije pošljite ločeno od besedila, vsako v svoji priponki. Pri končni grafični obdelavi prispevka si uredništvo dovoljuje izbor primernih fotografij po strokovni oceni ter popravke besedila v skladu z zahtevami lektorja.

Prispevke pošljite na elektronski naslov **trobla@velike-lasce.si** do objavljenega roka za oddajo prispevkov v tekoči številki občinskega glasila.

Objavljeni članki ne izražajo uradnega stališča Občine Velike Lašče. Uredništvo si pridržuje pravico, da poslano gradivo preoblikuje v skladu s celotno podobo Troble.

Letnik 30, številka 2, 27. marec 2024.
Izhaja sedemkrat letno; gospodinjstva v občini prejmejo glasilo brezplačno.

Naklada: 1.615 izvodov.
Izdajatelj: Občina Velike Lašče.
Odgovorni urednik: Luka Jakše.
Uredniški odbor: Angelca Petrič, Dragica Heric, Nika Možek in Miha Andolšek.
Lektoriranje: Jezični dohtarček, s. p. (razen že oblikovanih prispevkov).
Prelom: Špela Andolšek, s. p.
Foto na naslovnici: Urška Boljkovac
Tisk: Luart, d. o. o.

Naslov uredništva: Trobla,
Levstikov trg 1, 1315 Velike Lašče.
Tel.: 01 781 03 70
E-pošta: trobla@velike-lasce.si.
Prispevke za Troblo lahko oddate tudi v nabiralnik, ki se nahaja v hodniku pritličja občinske stavbe.

Naslednja Trobla izide 22. maja 2024; prispevke je treba oddati do 8. maja 2024.

KAZALO

Uvodnik	3
Občinske strani	4
Seje občinskega sveta Občine Velike Lašče	4
Pridobili smo evropska sredstva za izdelavo celostne prometne strategije	6
Poročilo o kakovosti pitne vode na območju občine Velike Lašče za leto 2023	8
Kmetijstvo	12
Kmetovanje je zagotavljanje hrane	12
Največja težava je razparceliranost zemljišč	14
Navodila za sajenje in vzdrževanje medovitih rastlin	16
Strojni krožek Urban	19
Kultura	22
Intervju Veljko Toman: »Kako te bo ta umetnost še tepla«	22
Femina, feminae, femininum: O ženskah, ki bi v srednjem veku praznovala osmi marec	28
Viteška dvorana je pokala po šivih	32
Projekt izgradnje zadružnih domov	34
Razstava Čutni dialogi gozda	37
Laški kino	39
Gledališče?	40
Iz velikolaškega okraja	42
Pohan grahek in farške kapce	
Intervju Eugen Karl Šerbec	44
Adl o tem in onem	47
Šola in vrtec	50
Pusta hrusta	50
Proslava ob Prešernovem dnevu	51
Športni dan v Planici	52
Osnovnošolci so izdelali makete koliščarjev	53
Erasmus+ Glasbene šole Ribnica se nadaljuje v Rotterdamu	54
Dogodki in društva	57
Občni zbor Društva podeželskih žena Velike Lašče	57
Jugonostalgija - Yugo rally 2023	58
Upokojenski kotiček	60
Spomini na otroštvo	62

Se odzoveš v težavah ali se odzivaš na težave?

Mladenič je na vse pretege veslal navzgor po reki, da bi še pred večerom dostavil pridelke v sosednjo vas. Bil je vroč dan in to mu je še dodatno otežilo veslanje. Nenadoma je pred sabo v daljavi opazil še en čoln in ugotovil je, da se mu ta zelo hitro približuje.

Začel je na vso moč veslati, da bi se mu umaknil, a ni pomagalo. Zavpil je: "Spremenite smer! Zadeli me boste!" A čoln je še vedno šel direktno proti njemu in nato se je z vso silo zaletel vanj. Mladenič je zavpil: "Kreten! Kako si se lahko zaletel vame na tako široki reki?"

Ker ni dobil odziva, je vstal in pogledal v čoln, a tam ni bilo nikogar. Zavedel se je, da je vpil na prazen čoln, ki ga je tok nosil po reki.

(Marshall Goldsmith)

Zanimivo je, da se obnašamo povsem drugače, kadar mislimo, da je nekdo 'v čolnu'. Takoj ga okrivimo za svojo nesrečo. Jezimo se, napadamo ga in se obnašamo kot žrtev. Reagiramo čustveno.

Povsem drugače pa se odzovemo, kadar je čoln 'prazen' – kadar ne moremo nikogar kriviti.

Ne vznemirjamo se oz. vsaj ne toliko; situacijo hitreje sprejmemo in smo bolj nagnjeni k iskanju rešitev. Včasih se lahko celo smejimo sami sebi ...

Lahko se jezimo, lahko cepe-tamo, lahko z nekom dlje časa ne govorimo, ker smo užaljeni. Lahko igramo žrtev v svoji osebni drami. Lahko se deremo na kogarkoli pač, da to ni fer. Pomislimo ... Ali to zares kaj pripomore k temu, da bi se situacija izboljšala?

Največji izziv je sprejeti, da si tukaj, kjer si, ker si sam sprejel vse pretekle odločitve – v resnici je čoln, ki se zaleti vate, skoraj vedno prazen.

Tedni v službi so polni in nenehno rešuješ izzive; ko dva zaključiš, se pogosto odprejo trije novi. Veseliš se vikenda, tedna dopusta, da si napolniš baterije, greš na potovanje – novim izzivom naproti.

Izzivi so stalnica naših življenj, v vseh obdobjih, tako v službi kot doma. Večino nam jih vrže življenje; nekatere si zadamo sami.

Na poti k ciljem iščemo možne rešitve; odpirajo se nam ideje – med njimi tudi neuresničljive. Vendar tega ne veš, dokler jih ne preizkusiš v realnosti, narediš eksperiment. Pri vsakem poskusu se veliko naučiš in tako izboljšaš verjetnost naslednjega uspeha. Nato spet naslednji izziv.

Nihče še ni shodil drugače kot s poskušanjem, v realnosti. Ali vzgojil otroka, rešil nesporazum, vpeljal nekaj novega ...

Na tak način nizamo dneve in mesece kot ptice; zamah s peruti je poskus premika, poleta. Polet je prigraran, poklonjen, stvar sreče ali milosti. Kdo bi vedel?

Obrača se eno leto, odkar sem prevzel vlogo podžupana naše občine. Iskreno priznam, da sem na začetku naivno verjel, da razumem, kako deluje naša občina. Vendar sem hitro ugotovil, kako kompleksno je to področje. Gre za veliko odgovornost, odločanje v imenu vseh nas in predvsem za poslušanje in razumevanje potreb naših občank in občanov. Vsak dan se učimo, sprejemamo nove izzive in predloge ter se trudimo, da bi izboljšali našo skupnost.

V enem letu smo dosegli že veliko, a še veliko več imamo dela pred seboj. Na žalost pa ne morem mimo dejstva, da je situacija na ravni države včasih zelo zapletena in velikokrat nerazu-

mljiva. Kljub temu ne smemo in ne bomo obupali.

Poseben poudarek želimo nameniti tudi razvoju turizma, zato aktivno zbiramo pobude in predloge ter si prizadevamo za njihovo uresničitev. Srečal sem se z mnogimi med vami, poslušal vaše zgodbe, dileme, predloge in kritike. Vsak pogovor mi je dal vpogled v raznolikost ter v izzive, s katerimi se srečujemo. Vsak dan se učimo od vas in vsak dan se trudimo biti boljši.

Zahvaljujem se vam za vaše zaupanje, podporo in razumevanje. Obeta se nam še veliko dela in izzivov, vendar sem trdno prepričan, da bomo s pravo komunikacijo in sodelovanjem v pravi smeri do cilja.

Ob tej priložnosti bi vam rad zaželel lepe velikonočne praznike, polne miru in veselja. Naj bo ta čas preživet v krogu vaših najdražjih.

Čeprav je materinski dan že minil, naj bo vsak dan priložnost, da izkažemo svojo hvaležnost, spoštovanje in ljubezen.

Hvala vam. Bodite ponosni nase in želim vam vse dobro.

Dejan Zakrajšek

A stylized, handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Dejan' followed by a flourish.

Seje Občinskega sveta Občine Velike Lašče

Maruša Hribar, občinska uprava

Z 8. dopisne seje

Občinski svet Občine Velike Lašče je na 8. dopisni seji sprejel ugotovitveni sklep, da dr. Lidiji Kegljavič Zagorc zaradi nezdržljivosti funkcije članice občinskega sveta in funkcije državne sekretarke na Ministrstvu za naravne vire in prostor preneha mandat članice Občinskega sveta Občine Velike Lašče.

Z 9. redne seje

Občinski svet Občine Velike Lašče se je 21. decembra 2023 sestel na 9. redni seji. Na dnevnem redu je bilo 13 točk. Po sprejetju zapisnika 8. redne seje in 7. dopisne seje so predsedniki odborov in komisij predstavili poročila o svojih sejah.

Z 10. redne seje

Občinski svet Občine Velike Lašče se je 29. februarja 2024 sestel na 10. redni seji. Na dnevnem redu je bilo 16 točk. Po potrditvi predloga dnevnega reda je predsednik komisije za mandatna vprašanja, volitve in imenovanja poročal o ugotovitvah komisije glede podelitve mandata novemu članu občinskega sveta Robertu Hrenu, ki naj bi mandat nastopil zaradi prenehanja mandata članice občinskega sveta, dr. Lidije Kegljavič Zagorc. Občinski svet je mandat novega člana občinskega sveta Roberta Hrena potrdil.

Seja občinskega sveta se je nadaljevala s sprejetjem zapisnika 9. redne seje in 8. dopisne seje in poročilom predsednika komisije za odbora za komunalo, varstvo okolja in urejanje prostora, predsednice odbora za družbene dejavnosti in predsednice statutarno pravne komisije o izvedenih sejah.

Sledila je predstavitev projekta »Prenova in širitev kuhinje OŠ Primož Trubarja Velike Laščice«.

V nadaljevanju je Občinski svet potrdil Elaborat o oblikovanju cen storitev oskrbe s pitno vodo v občini Velike Lašče za leto 2024 in Sklep o določitvi višine subvencioniranja cene storitve obvezne občinske gospodarske javne službe oskrbe s pitno vodo in o cenah oskrbe s pitno vodo na območju občine Velike Lašče. S sprejetjem sklepa je bila določena nova cena vode, ki za 4-člansko gospodinjstvo s povprečno porabo pitne vode 12 m³ pomeni zvišanje mesečnega računa za približno 8 EUR.

Sledilo je soglasno sprejetje Odloka o spremembah in dopolnitvah odloka o podlagah za odmero komunalnega prispevka za obstoječo komunalno opremo v Občini Velike Lašče, s katerim se komunalni prispevek poviša za 15 %. Nato so občinski svetniki sprejeli še Odlok o spremembah in dopolnitvah odloka o nadomestilu za uporabo stavbnih zemljišč v občini Velike Lašče, s katerim se zmanjša razlika med I. in IV. območjem.

V nadaljevanju je Občinski svet so-

glasno sprejel Odlok o proračunu Občine Velike Lašče za leto 2024 in Odlok o proračunu Občine Velike Lašče za leto 2025, Sklep o določitvi odgovornih oseb za upravljanje z vaškim vodovodom Dolšča-ki in Adamovo-Kaplanovo-Podsmreka ter plačilo analiz pitne vode za omenjena vodovodna sistema in Soglasje k Statutu javnega zavoda za kulturo in turizem Trubarjevi kraji. Občinski svet je soglasno sprejel tudi sklep, da se etažnim lastnikom objekta Mohorje 6 na parceli št. 348/2 k. o. 1714 Selo pri Robu ne podeli stavbne pravice za namen legalizacije objekta. Sledilo je obravnavanje vlog občanov za odkup in zamenjavo zemljišč.

Za konec je občinski svet obravnaval problematiko projekta 3A razvojne osi in sprejel sklep, ki bo poslan vladi in državnim organom kot poziv za nadaljevanje projekta 3A razvojne osi. Potem so nekateri občinski svetniki zastavili vprašanja oziroma podali različne pobude. Sejo je zaključil župan s svojim poročilom o tekočih dogodkih.

V nadaljevanju je Občinski svet sprejel Sklep o določitvi višine cen storitev, povezanih z nepretočnimi greznicami, obstoječimi greznicami in malimi komunalnimi čistilnimi napravami v Občini Velike Lašče. S sprejetjem sklepa je bila določena nova cena storitev, povezanih z greznicami in malimi komunalnimi čistilnimi napravami, ki za 4-člansko gospodinjstvo s povprečno porabo pitne vode 16 m³ pomeni zvišanje mesečnega računa za približno 0,12 EUR.

Občinski svet je nato sprejel Sklep o določitvi cene oskrbe s pitno vodo v Občini Velike Lašče za uporabnike, ki se oskrbujejo s pitno vodo iz vodovodnega sistema Rob. S sprejetjem sklepa je bila določena nova cena voda, ki za 4-člansko gospodinjstvo s povprečno porabo pitne vode 16 m³ pomeni znižanje mesečnega računa za približno 2 EUR.

V nadaljevanju je Občinski svet podal soglasje k imenovanju Andreja Lampeta za direktorja JZ Zdravstveni dom dr. Janeza Oražma Ribnica. Nato je občinski svet sprejel sklep o razrešitvi in imenovanju članov stalnih delovnih teles občinskega sveta, s katerim se v odboru za komunalo, varstvo okolja in urejanje prostora

razreši dr. Lidijo Kegljavič Zagorc in za preostanek mandata imenuje Roberta Hrena, v odboru za finance pa se razreši Roberta Hrena kot zunanega člana in za preostanek mandata imenuje Natašo Krese.

Sledilo je soglasno sprejetje Odloka o spremembah in dopolnitvah odloka o postopku sofinanciranja letnega programa športa v občini Velike Lašče, Pravilnika o spremembah in dopolnitvah Pravilnika za vrednotenje programov ljubiteljske kulturne dejavnosti v občini Velike Lašče in Pravilnika o spremembah in dopolnitvah Pravilnika za vrednotenje ter sofinanciranje društvenih dejavnosti v občini Velike Lašče.

Občinski svet je nato sprejel še Sklep o uvedbi videonadzora na Trubarjevi domačiji ter v zbirnem centru v PC Ločica in obravnaval vloge občanov za odkup in zamenjavo zemljišč.

Za konec so nekateri občinski svetniki zastavili vprašanja oziroma podali različne pobude. Sejo je zaključil župan s svojim poročilom o tekočih dogodkih.

Zapisniki sej občinskega sveta in posnetki sej so objavljeni na občinski spletni strani:

<https://www.velike-lasce.si/obcinske-strani/obcinski-svet/>

Vabila z gradivom so objavljena na spletni strani v katalogu informacij javnega značaja: <http://www.lex-localis.info>

Uradni list Republike Slovenije

V Uradnem listu RS, št. 133/2023 so bili objavljeni:

- Odlok o proračunu Občine Velike Lašče za leto 2024,
- Odlok o proračunu Občine Velike Lašče za leto 2025,
- Odlok o spremembah in dopolnitvah Odloka o podlagah za odmero komunalnega prispevka za obstoječo komunalno opremo v Občini Velike Lašče,
- Odlok o spremembah in dopolnitvah Odloka o nadomestilu za uporabo stavbnih zemljišč v Občini Velike Lašče,
- Sklep o sprejetju višine subvencioniranja cene storitve obvezne občinske gospodarske javne službe oskrbe s pitno vodo in o cenah oskrbe s pitno vodo na območju Občine Velike Lašče,
- Sklep o določitvi odgovornih oseb in plačnikov analize pitne vode za vaška vodovodna sistema Dolščaki in Kaplanovo–Adamovo–Podsmreka.

V Uradnem listu RS, št. 6/2024 so bili objavljeni:

- Sklep o izbrisu zaznambe javnega dobra,
- Sklep o ukinitvi statusa javnega dobra.

V Uradnem listu RS, št. 22/2024 so bili objavljeni:

- Sklep o določitvi višine cen storitev, povezanih z nepretočnimi greznicami, obstoječimi greznicami in malimi komunalnimi čistilnimi napravami v Občini Velike Lašče,
- Sklep o določitvi cene oskrbe s pitno vodo v Občini Velike Lašče za uporabnike, ki se oskrbujejo s pitno vodo iz vodovodnega sistema Rob,
- Sklep o razrešitvi in imenovanju članov stalnih delovnih teles občinskega sveta,
- Odlok o spremembah in dopolnitvah odloka o postopku sofinanciranja letnega programa športa v Občini Velike Lašče,
- Pravilnik o spremembah in dopolnitvah pravilnika za vrednotenje programov ljubiteljske kulturne dejavnosti v Občini Velike Lašče,
- Pravilnik o spremembah in dopolnitvah pravilnika za vrednotenje ter sofinanciranje društvenih dejavnosti v občini Velike Lašče,
- Sklep o ukinitvi javnega dobra.

Javni razpis – društva za leto 2024

Občina Velike Lašče je objavila razpis za sofinanciranje projektov in programov društev in drugih izvajalcev v občini Velike Lašče v letu 2024. Predmet razpisa je sofinanciranje socialnih, zdravstvenih in humanitarnih dejavnosti, dejavnosti, namenjenih otrokom, mladini, upokojencem in vojnim veteranom, medobčinskemu povezovanju ter dejavnosti na področju kmetijstva, razvoja podeželja in turizma v občini Velike Lašče. Predmet sofinanciranja po tem razpisu niso programi s področja kulture in športa.

Rok za prijavo na razpis je 8. april 2024.

Razpisna dokumentacija je na voljo na Občini Velike Lašče in spletni strani: <https://obcina.velike-lasce.si>

Javni razpis – kulturne dejavnosti za leto 2024

Občina Velike Lašče je objavila razpis za sofinanciranje prireditev in programov na področju ljubiteljskih kulturnih dejavnosti v občini Velike Lašče za leto 2024. Predmet razpisa je sofinanciranje prireditev in programov na področju kulture, ki vključujejo vse oblike ustvarjanja, posredovanja in varovanja kulturnih dobrin na področju knjižne, glasbene, plesne, gledališke, lutkovne, folklorne, filmske, literarne, likovne in fotografske dejavnosti.

Rok za prijavo na razpis je 8. april 2024.

Razpisna dokumentacija je na voljo na Občini Velike Lašče in spletni strani: <https://obcina.velike-lasce.si>

Poletni obratovalni čas Velikolaške tržnice

Obveščamo vas, da bo Velikolaška tržnica vključno do sobote, 30. marca, obratovala med 8. in 11. uro, od aprila naprej pa prehajamo na poletni obratovalni čas in vas na tržnici pričakujemo ob sobotah med 9. in 12. uro.

Na izmenjevalnico oblačil se lahko v predverju Levstikovega doma zgledate v soboto, 30. marca, ter v soboto, 27. aprila, med obratovalnim časom velikolaške tržnice.

Vabljeni!

www.velikolaska.si

Nov urnik uradnih ur občinske uprave

Poslovni čas Občine Velike Lašče:

- ponedeljek, torek in četrtek od 8:00 do 10:30 od 11:30 do 15:00
- sreda od 8:00 do 10:30 in od 11:30 do 17:00
- petek od 8:00 do 10:30 in od 11:30 do 13:00

Stranke lahko vlagajo vloge v sprejemni pisarni ves poslovni čas organa.

Uradne ure za poslovanje s strankami:

Uradne ure v občinski upravi:

- ponedeljek od 8:00 do 10:30 in od 11:30 do 14:30
- sreda od 8:00 do 10:30 in od 11:30 do 17:00
- petek od 8:00 do 10:30 in od 11:30 do 12:30

Zaželeno je predhodna najava strank po telefonu 01 781 0370 ali po e-pošti obcina@velike-lasce.si.

Uradne ure župana

- sreda od 8:00 do 10:00

Obvezna je predhodna najava stranke po telefonu 01 781 0370, po e-pošti tajnisto@velike-lasce.si ali osebno v sprejemni pisarni.

Uradne ure po telefonu na sedežu Občine Velike Lašče: na telefonski številki (01) 781 03 70

Uradni elektronski naslov občine obcina@velike-lasce.si

Pridobili smo evropska sredstva za izdelavo celostne prometne strategije

Marija Ivanc Čampa | foto: Peter Centa

V decembru lanskega leta se je Občina Velike Lašče prijavila na Javni razpis za dodelitev sredstev evropske kohezijske politike občinam za sofinanciranje stroškov postopka priprave občinskih celostnih prometnih strategij, ki ga je objavilo Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo.

Pred kratkim smo prejeli Sklep ministrstva, da smo glede na določila javnega razpisa in razpisne dokumentacije bili uspešni na razpisu ter pridobili **19.600,00 EUR** nepovratnih sredstev evropske kohezijske politike.

Namen projekta je vzpostavitev trajnostnega načrtovanja prometa v Občini Velike Lašče, sprememba potovalnih navad in izboljšanje pogojev za hojo, kolesarjenje, javni prevoz ter alternativnih oblik mobilnosti zaradi zmanjšanja obsega osebnega motornega prometa. Ključni cilj operacije je izdelan temeljni strateški dokument za celostno načrtovanje prometa na občinskem nivoju, t. j. občinska celostna prometna strategija (v nadaljevanju OCPS) s poudarkom na trajnostni mobilnosti in s ciljem izboljšanja kakovosti življenja v Občini Velike Lašče, zlasti preko podpiranja dolgoročnega razvoja prometa, za okolje prijaznejših oblik mobilnosti, izboljšanja učinkovitosti prometnega sistema, kakovosti prometnih omrežij ter splošnega zmanjšanja negativnih učinkov prometa na okolje, prostor in zdravje. V tem procesu se predvidi tudi sodelovanje s sosednjimi občinami in usklajevanje posameznih OCPS o zadevah skupnega interesa.

Za izvedbo aktivnosti v procesu priprave Občinske celostne prometne strategije OCPS smo že v fazi pridobivanja najugodnejše ponudbe zunanjega strokovnega izvajalca. V sklopu aktivnosti izdelave tega dokumenta bo predvidena tudi anketa za splošno javnost ter javna razprava in javna razgrnitev. Predvidoma bo OCPS zaključena najkasneje do marca 2025.

Analiza podatkov s preventivne radarske table v naselju Logarji

Občinska uprava

V obdobju od 1. decembra 2023 do 1. februarja 2024 smo na pobudo Krajevnega odbora preventivni merilec hitrosti postavili v naselju Logarji. Na obravnavanem delu je omejitev 40 km/h. Povprečna izmerjena hitrost je bila 42 km/h, maksimalna pa 88 km/h. Omejitev hitrosti je kršilo 60,20 % vseh vozil.

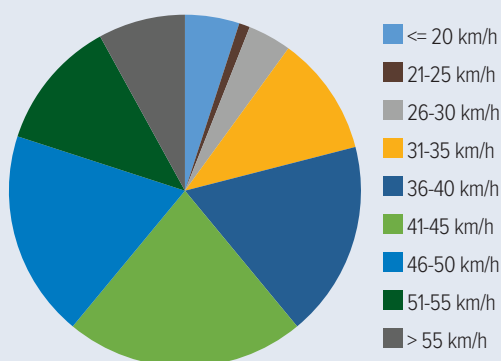

Čas meritve: petek, 1. december 2023,

11:00 - četrtek, 1. februar 2024, 11:00

Omejitev hitrosti: 40 km/h

Kršitve omejitve hitrosti: 60,20 %

Izboljšanje prometne varnosti z izvajanjem meritev hitrosti s samodejnimi merilnimi napravami

Občinsko redarstvo | foto: arhiv SOU

V zasledovanju ciljev Resolucije o nacionalnem programu varnosti cestnega prometa za obdobje od 2023 do 2030 (ReNPVCP23–30) in »vizije 0« (nič smrtnih žrtev in nič hudo telesno poškodovanih oseb zaradi prometnih nesreč v Sloveniji) ter dejstva, da so samoupravne lokalne skupnosti dolžne zagotoviti predvsem varnost najbolj izpostavljenih oziroma ranljivih udeležencev v cestnem prometu, so občine ustanoviteljice Skupne občinske uprave pristopile k uvedbi izvajanja meritev hitrosti s samodejno merilno napravo, ki ga bo izvajalo občinsko redarstvo.

Pri določitvi lokacij za postavitev ohišij s samodejno merilno napravo za merjenje hitrosti je potrebno poudariti, da občine ustanoviteljice sledijo številnim predlogom in pobudam občanov in Svetom za preventivo in vzgojo v cestnem prometu ter Priporočilom za učinkovito izvajanje nadzora hitrosti, ki jih je izdala Javna agencija Republike Slovenije za varnost prometa (AVP). Med prednostna območja za postavitev ohišij spadajo predvsem okolice vrtcev in šol, zdravstvenih domov ter ceste, kjer so zaznane pogoste prekrščitve hitrosti ali pa voznikom s stranskih cest ne omogočajo varne vključitve v cestni promet zaradi preseženih hitrosti vozil na glavni cesti. Na izbor mikrolokacije za postavitev ohišja vpliva tudi tehnična primernost lokacije.

Trenutno izbor lokacij na območju občin ustanoviteljic za postavitev stacionarnih ohišij (razen dveh, postavljenih v naselju Žimarice v Občini Sodražica) še ni zaključen. Vse lokacije, kjer se bodo meritve s samodejno merilno napravo za merjenje hitrosti izvajale, bodo ustrezno označene z znakom za obveščanje »merjenje hitrosti«.

Med letoma 2013–2022 je bilo v Republiki Slovenije kar 1057 družin prizadetih zaradi smrti v prometnih nesrečah, katerih vzrok sicer ni bila le hitrost. Vsled navedenega je naša skupna naloga spodbujati zavest družbene odgovornosti za sprejemanje in izvajanje ukrepov za doseganje večje varnosti v cestnem prometu in s tem izboljšati prometno kulturo.

OBČINSKO REDARSTVO

SKUPNA OBČINSKA UPRAVA OBČIN RIBNICA, LOŠKI POTOK, SODRAŽICA IN VELIKE LAŠČE

Poročilo o kakovosti pitne vode v občini Velike Lašče za leto 2023

Vodokomunalni sistemi d. o. o.

Letno poročilo o skladnosti pitne vode predstavlja pregled rezultatov preizkušanja pitne vode za leto 2023 na oskrbovalnih območjih, kjer gospodarsko javno službo oskrbe s pitno vodo izvajajo Vodokomunalni sistemi d. o. o.

Kvaliteto pitne vode vsak dan redno spremljamo s pomočjo računalniško-telemetrične spremljave ter avtomatike, ki nas tekoče opozarja o odstopanjih pri parametrih v postopku zajema surove vode, priprave pitne vode in distribucije pitne vode do končnega uporabnika.

Za namene kontrole kakovosti se redno izvaja notranji nadzor nad kvaliteto pitne vode. Notranji nadzor se izvaja v sodelovanju z Nacionalnim laboratorijem za zdravje, okolje in hrano Ljubljana, ki redno odvzema vzorce

pitne vode in jih analizira na mikrobiološke in kemijske parametre, kot to predpisuje Pravilnik o pitni vodi. Neodvisna kontrola pitne vode se izvaja tudi v okviru državnega monitoringa.

V letu 2023 je bilo v okviru notranjega nadzora za mikrobiološke preiskave

odvzetih in laboratorijsko preiskanih dvainosemdeset (82) vzorcev pitne vode, za fizikalno kemijske analize pa enaindvajset (21) vzorcev.

Glede na obseg opravljenih mikrobioloških preiskav je bil eden (1) vzorec pitne vode neskladen s Pravilnikom o pitni vodi.

V vzorcu pitne vode, odvzetem 28. 9. 2023 iz internega vodovodnega omrežja Turjak je bilo povečano skupno število mikroorganizmov pri 22 in 36 °C > 300. Zdravstvenega tveganja za porabnike ni bilo.

Po zagotovilih NLZOH lahko z gotovostjo trdimo, da prebivalci občine Velike Lašče uporabljamo vodo iz javnega vodovoda, ki je neoporečna in ne povzroča tveganja za zdravje ljudi.

Vodooskrbni sistemi, vodovodi	Mikrobiološka preizkušanja vzorcev pitne vode	Fizikalno kemijska preizkušanja vzorcev pitne vode	Skladnost pitne vode	Dezinfekcija pitne vode	Prekuhavanje pitne vode	Varnost oskrbe
Velike Lašče, prebivalci: 2800 Načrpana voda: 170.804 m ³	44 skladni	10 skladni	10 skladna	Kloriranje-zaradi možnosti občasnega onesnaženja pitne vode v posameznih delih vodovoda.	NE	Oskrba je bila varna
Selo Dednik Naredi prebivalci: 140 Načrpana voda: 15.415 m ³	8 skladni	3 skladni	3 skladna		NE	Oskrba je bila varna
Turjak prebivalci: 971 Načrpana voda: 57.877 m ³	30 29 skladni 1 neskladen	8 skladni	8 skladna		NE	Oskrba je bila varna

Volitve v evropski parlament 2024

Objave političnih strank, list in posameznikov se tudi v času volitev obračunavajo po veljavnem ceniku. Pri tem ima posamezna lista ali kandidat na voljo največ eno stran.

Cenik je dostopen na: <https://trobla.velike-lasce.si>

Poročilo JKP Grosuplje o kakovosti pitne vode

Javno komunalno podjetje Grosuplje, d. o. o.

Na območju občine Velike Lašče se uporabniki oskrbuje tudi z vodovodnega sistema Rob-Dobropolje v upravljanju Javnega komunalnega podjetja Grosuplje. Letni notranji nadzor je bil izveden s strani pooblaščenega izvajalca Nacionalnega laboratorija za zdravje, okolje in hrano. Notranji nadzor se opravlja na podlagi Pravilnika o pitni vodi (Ur. l. RS št. 19/04, 35/04, 26/06, 92/06, 25/09, 74/15, 51/17 in 61/23) in interne HACCP dokumentacije.

V splošnem lahko ugotovimo, da se je uporabnikom distribuirala ustrezna zdrava pitna voda. Na vodovodnem sistemu Rob-Dobropolje se je z vzorčenjem potrdilo, da je vzrok neskladnosti na hišnih vodovodnih sistemih. Uporabnika sta prejela ustrezna navodila.

Celotno letno poročilo za leto 2023, pripravljeno s strani pooblaščenega izvajalca notranjega nadzora, je objavljeno na spletni strani <http://www.jkpg.si/> pod rubriko Kakovost pitne vode.

Poleg tega so na tem spletnem mestu dosegljiva:

Priporočila lastnikom objektov za hišno vodovodno omrežje (HVO) po daljši prekinitvi uporabe pitne vode, Navodila o prekuhavanju vode, Priporočila za uporabo vode ob izdanem ukrepu prekuhavanja vode, Priporočila lastnikom objektov za vzdrževanje hišnega vodovodnega omrežja in Navodila za dezinfekcijo vodovodnega omrežja.

Podatki, vezani na vaše odjemno mesto, pa so na voljo na spletnem portalu komunala.info.

VODOVODNI SISTEMI ROB–DOBREPOLJE

količina distribuirane vode (m³):

267.204 od tega 70.298

Občina Velike Lašče

MIKROBIOLOŠKE ANALIZE

št. vzorcev: **19**

% ustreznih: **89**

št. neustreznih: **2**

vzrok neustreznosti: **SK22, KB**

FIZIKALNO-KEMIJSKE ANALIZE

št. vzorcev: **4**

% ustreznih: **100**

št. neustreznih: **0**

vzrok neustreznosti: **/**

Ukrep prekuhavanja (dni): **0**

Legenda: EC – E. coli – pokazatelj fekalnega onesnaženja, CP – Clostridium perfringens vključno s sporami je zanesljiv pokazatelj fekalnega onesnaženja, v pitni vodi ni dopustna/KB – kaliformne bakterije so pokazatelj stoječe vode (mrtev rakavi na omrežju ali hišnega vodovodnega omrežja), v pitni vodi niso dopustne/SK22 – št. kolonij pri 22 °C je pokazatelj učinkovitosti postopka priprave vode in kaže na možnost razmnoževanja bakterij v omrežju zaradi zastojev ali povečane temperature, mejna vrednost < 100/ml/SK37 – št. kolonij pri 37 °C je pokazatelj učinkovitosti postopka priprave vode in kaže na možnost razmnoževanja bakterij v omrežju zaradi zastojev ali povečane temperature, mejna vrednost < 100/ml/EN – enterokoki – v odstotnosti drugih bakterij pokazatelj starejšega fekalnega onesnaženja

Poziv lastnikom priobalnih zemljišč ob vodotokih

Ministrstvo za naravne vire in prostor, Direkcija RS za vode

Obveščamo vse lastnike priobalnih zemljišč ob vodotokih 2. reda (kamor spadajo vsi vodotoki na območju občine Velike Lašče), da so po določilih 100. člena Zakona o vodah (Uradni list RS, št. 67/02 in spremembe) dolžni sami zagotavljati odstranjevanje odvečne zarasti na bregovih, odstranjevanje plavja (odpadlega listja in drugih plavajočih predmetov), odpadkov in drugih opuščenih in odvrženih predmetov ter snovi z vodnih in priobalnih zemljišč.

Pogoji, pod katerimi lahko čiščenje priobalnega (in vodnega) zemljišča izvede priobalni lastnik oz. drug uporabnik zemljišča, so naslednji:

- zagotavljati je potrebno selektivno odstranjevanje odmrle, poškodovane in odvečne zarasti iz brežin in priobalnega zemljišča, zlasti zarasti, ki sega v strugo potoka;
- golosekov ni dovoljeno izvajati: morebitnih večjih zdravih dreves, če so ob potoku se torej ne sme posekati. V priobalnem pasu vodotoka, ki predstavlja 5 m pas od zgornjega roba brežine potoka, je treba ohranjati nepretrgano drevesno in grmovno zarast;
- propadlo in odstranjeno zarast ter odpadke je potrebno v celoti odstraniti z območja na naravi neškodljiv način; material je prepovedano odlagati v strugo, na brežino, v priobalni pas vodotoka;
- potrebno je redno odstranjevanje plavja iz vodnega in priobalnega zemljišča (odpadlega listja in drugih plavajočih predmetov);
- potrebno je odstranjevanje odpadkov in morebitnih drugih opuščenih in odvrženih predmetov iz vodnega in

priobalnega zemljišča (o morebitnem odlaganju tretjih oseb je treba obvestiti pristojno inšpekcijsko službo);

- na urejenih odsekih vodotokov v strnjenih naseljih je potrebno redno kositi brežine in priobalni pas vodotokov.

Pri načrtovanju vegetativnega vzdrževanja, to je predvsem odstranjevanju grmičevja in drevja, je treba tudi upoštevati, da je v skladu z Zakonom o divjadi in lovstvu (Uradni list RS, št. 16/04 in spremembe) **prepovedano odstranjevanje zarasti ob vodnih koritih v obdobju med 1. marcem in 1. avgustom.**

Pri odstranjevanju obrežne zarasti na območjih z naravovarstvenim statusom je potrebno upoštevati še naravovarstveno zakonodajo. Območja z naravovarstvenim statusom so razvidna iz Atlasa okolja in Atlasa voda. Za napotke glede upoštevanja tega naj se lastniki oziroma uporabniki priobalnih zemljišč obrnejo na pristojne območne enote Zavoda RS za varstvo narave.

Hkrati vas obveščamo, da je z namenom zmanjševanja erozijske in poplavne ogroženosti prebivalcev, objektov, premoženja in zemljišč prepovedano odlaganje vejevja, lesne mase oziroma kakršnokoli deponiranje lesa na vodnem in priobalnem zemljišču.

Prav tako je v skladu s ciljem varstva in urejanja voda in zmanjševanja posledic škodljivega delovanja voda na vodnem in priobalnem zemljišču prepovedano postavljanje kakršnih koli ovir, vzdolžnih ali prečnih ograj, deponiranje bal sena in drugih pridelkov, gradbenega materiala in gradbenih odpadkov, tudi v smislu začasnih deponij.

Odgovornost ravnanja z odpadki

Občinsko redarstvo | foto: arhiv SOU

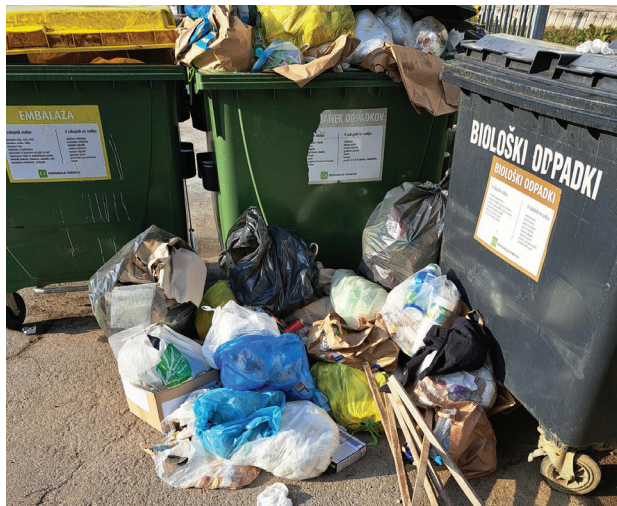
»Varujmo naš modro-zeleni planet. To je naša zibelka, tu je naš dom. Z globokim spoštovanjem stopajmo po njenem površju in naj naši koraki ostanejo neopazni. Bodimo hvaležni za njene neprecenljive darove in njeno neskončno dobroto vračajmo z ljubeznivim ter harmoničnim sobivanjem z vsemi njenimi prebivalci.« (Timea Varga)

Odpadki so del vsakdanjega življenja vsakega posameznika. Da bi našim otrokom in zanamcem omogočili življenje v vsaj tako kakovostnem in prijetnem okolju, kot ga uživamo sami, moramo z odpadki ravnati odgovorno in premišljeno. S pravilnim odlaganjem ter doslednim razvrščanjem komunalnih odpadkov lahko vsakdo prispeva k pomembnemu zmanjševanju porabe energije in surovin, saj s tem omogočimo predelavo in ponovno uporabo odpadkov kot sekundarno surovino.

Z doslednim razvrščanjem odpadkov oziroma pravilnim odlaganjem zmanjšujemo količino odpadkov, ki se odlaga, stroške ravnanja z odpadki, količino energije, ki je potrebna za proizvodnjo novih izdelkov, onesnaževanje okolja in porabo naravnih virov oziroma surovin.

Čeprav je na celotnem območju Občine Velike Lašče že vrsto let urejen sistem zbiranja in ravnanja z odpadki, saj ima vsako gospodinjstvo zabojnike za ločeno zbiranje odpadkov, odpadke lahko odlagamo tudi na ekoloških otokih v namenske zabojnike za ločeno zbiranje posameznih ločeno zbranih odpadkov; poleg tega, da imamo možnost odpadke prepustiti izvajalcu zbiranja v zbirnem centru brezplačno, pogosto naletimo na nevestno ravnanje posameznikov:

Vsak posameznik se odloča, kako bo ravnal z odpadki, ki jih proizvede. Različni predpisi v zvezi z ravnanjem z odpadki predpisujejo tudi globe za kršitelje, a vendar se pri svoji odločitvi, kako boste ravnali z odpadki, ne ozirajte na predpisane globe, temveč pomislite, kaj in koliko boste prispevali k lepši podobi okolja, v katerem živimo, in ne nazadnje k podobi celega planeta.

Pomladna čistilna akcija 6. april 2024

Občinska uprava | foto: Shutterstock

Čistilna akcija bo letos na območju naše občine potekala v **soboto, 6. aprila 2024 od 8. ure naprej**. Vsi, ki ste pripravljeni sodelovati pri čiščenju razpršenih odpadkov na javnih površinah, ob cestah, kulturnih in sprehajalnih poteh ter naseljih, lahko na Občini Velike Lašče v poslovnem času prevzamete vrečke in rokavice.

Odpadke bomo ob zbiranju ločevali:

- črne vreče za zbiranje mešanih komunalnih odpadkov (plenice, sanitarni izdelki, čevlji, neuporaben tekstil ...),
- zelene vreče za zbiranje embalaže (plastenke, pločevinke, tetrapak, folija, vrečke PVC ...),
- rdeče vreče za zbiranje steklene embalaže (kozarci, steklenice ...).

Vreče z odpadki se po posameznih barvah ločeno zbirajo na mestih ekoloških otokov po naseljih ter pri gasilnih domovih po občini. Ločeno zbrane odpadke lahko pripeljete tudi v zbirni center na Turjaku.

Po koncu čistilne akcije bo ob 12. uri z navedenih lokacij organiziran odvoz zbranih odpadkov čistilne akcije. Zaradi lažje organizacije odvoza vas prosimo, da točne lokacije v soboto najkasneje do 12. ure sporočite na številko Režijskega obrata 041-332-357.

Vabljeni, da se pridružite v čim večjem številu.

Na podlagi Odloka o priznanjih Občine Velike Lašče (Ur. l. RS št. 63/00, 32/23) Komisija za mandatna vprašanja, volitve in imenovanja objavlja

RAZPIS za podelitev priznanj Občine Velike Lašče v letu 2024

Podelitev priznanja častni občan Občine Velike Lašče

Priznanje se podeljuje posamezniku za izredno pomembne trajne dosežke na ekonomskem, kulturnem, znanstvenem, razvojnem, vzgojno-izobraževalnem, športnem, naravovarstvenem in humanitarnem ali drugem področju in je s svojim delovanjem izredno prispeval k razvoju, ugledu in uveljavljanju Občine Velike Lašče.

Podelitev priznanj Občine Velike Lašče

Priznanje se podeljuje za izjemne uspehe in dosežke v zadnjem obdobju kot spodbuda za nadaljnje ustvarjalno delo na družbeno-ekonomskem, znanstvenem, tehničnem, kulturnem in drugih področjih ustvarjalnosti v obdobju zadnjega leta. Priznanje lahko prejmejo posamezniki, skupine občanov in pravne osebe oziroma organizacije.

Podelitev zlate plakete Občine Velike Lašče

Zlata plaketa se podeljuje za pomembne enkratne dosežke na že prej navedenih področjih in požrtvovalna ter humana dejanja v obdobju zadnjega leta. Zlato plaketo Občine Velike Lašče lahko prejmejo posamezniki, skupine občanov in vse pravne osebe oziroma organizacije.

Predlagatelji za podelitev priznanj Občine Velike Lašče so lahko občani, politične stranke, podjetja, društva ter druge organizacije in skupnosti.

Predlagatelj za podelitev priznanja sebe ne more predlagati za priznanje.

Predlog mora vsebovati:

- podatke o predlagatelju,
- vrsto predlaganega priznanja občine,
- podatke o predlaganem prejemniku priznanja,
- obrazložitev k predlogu,
- dokumente, ki potrjujejo dejstva v obrazložitvi.

**O podelitvi priznanj bo odločal Občinski svet.
Priznanja bodo podeljena ob občinskem prazniku.**

Rok za oddajo predlogov je 8. maj 2024 do 12. ure. Predloge je treba poslati na naslov: Občina Velike Lašče, Levstikov trg 1, 1315 Velike Lašče, ali po e-pošti na naslov obcina@velike-lasce.si s pripisom »razpis za podelitev priznanj v letu 2024«.

Predsednik Komisije za mandatna vprašanja, volitve in imenovanja Boštjan Škulj

Posvet z mladimi

**10. 5. 2024 ob 18.00,
Sejna soba v Levstikovem
domu v Velikih Laščah**

Vabljeni vsi mladi iz občine Velike Lašče, stari od 12 do 29 let, da se nam pridružite na aktivnem posvetu.

Povejte na glas:

Česa si želite v občini?

Kaj vas moti v občini?

Ste pripravljeni na aktivno vključevanje v lokalno skupnost?

Vsi udeleženci posveta boste sodelovali tudi v nagradni igri za praktične nagrade.

Veselimo se srečanja z vami!

Posvet organizirata Občina Velike Lašče in
Zavod MOVIT

Svoje mnenje lahko mladi izrazite tudi v kratki anketi, ki je dostopna preko QR kode. Z anketo želimo izvedeti, kaj mlade zanima, kako preživljajo svoj prosti čas in predvsem kaj lahko Občina naredi za mlade. Za sodelovanje se že vnaprej lepo zahvaljujemo.

OBČINA
VELIKE LAŠČE

Kmetovanje je zagotavljanje hrane

Blaž Bavdek | foto: Shutterstock

Stalne naselbine in razvoj civilizacije, kot jo poznamo danes, ne bi bile mogoče brez primarnega sektorja, to je kmetijstva. To je tisti sektor, ki na rame-nih nosi ostale sektorje, saj bi brez njega tudi ti pokleknili. Ko je človek spoznal, da lahko vzgoji rastlino, ki mu zagotavlja hrano, so se za človeštvo odprle nove poti v razvoju civilizacije. Danes pa se sprašujemo, kako bolj varno in trajno-stno pridelati hrano za osem milijard lju-di. Za začetek pa bo dovolj, da spozna-mo, kakšne so naše možnosti pridelave. Ko se je človek pred več tisoč leti pričel ukvarjati s kmetijstvom, je bil edini način pridelave danes tako imenovani ekološki način pridelave. Ljudje so požigali goz-dove, da so pridobili njivske površine. Ži-vali so darovali v obredih za naklonjenost bogov pri boljši letini. Meso udomačenih živali so pojedli ter stranski produkt, kot je gnoj, uporabili za gnojenje prideloval-nih površin. Zgodovina kmetijstva se je v letih močno spremenila. Največji teh-nološki dosežek je dosegla v prejšnjem stoletju v obliki zelenih revolucij. Ze-le ne revolucije so tehnološki dosežek, ki omogoča večjo količino pridelkov na manjši površini pridelave. V sklop teh-noloških dosežkov spada odkritje mine-ralnih gnojil, fitofarmaceutskih sredstev (sredstva za boj proti škodljivcem in bo-leznim rastlin), žlahtnjenje (nove sorte z visokimi pridelki, odporne sorte), gensko spremenjeni organizmi itd. Velik pomen je prinesla tudi industrijska doba, saj so kmetje za pridelavo hrane pričeli upo-rabljati stroje. Zaradi večanja svetovne populacije prebivalstva bo potreben tudi kakšen nov tehnološki dosežek pridelave, ki bo predvsem trajnosten z vidika uporabe javnih dobrin. To pomeni, da se bodo morali tehnološki procesi v priho-dnosti še razvijati. Predvsem se bomo v prihodnosti morali prilagajati okoljskim zahtevam, ki nas zadnja leta močno omejujejo pri pridelavi hrane. Z novimi oblikami kmetovanja bo kmetijstvo mo-ralo vložke čim bolj optimizirati v smislu kakovosti in količine pridelka brez ali z malo posledicami na okolje. Poleg teh-nik kmetovanja bo predvsem pomemb-na realizacija kmetijske politike v prid

kmeta. Ali so ukrepi na področju kmetij-stva upravičeni, pa naj sodi tisti, ki se s kmetijstvom dejansko ukvarja. V Slove-niji lahko hrano pridelamo na tri načine: konvencionalna, integrirana in ekološka pridelava. Integrirana pridelava ter kon-vencionalna pridelava sta trenutno obli-ki pridelave, ki zagotavljata prehransko varnost, to je pridelava zadostne količine hrane, medtem ko ekološka pridelava zagotavlja varnost hrane, to je pridelana hrana, primerna za uživanje.

Ekološko kmetijstvo

Kot je bilo že na začetku omenjeno, je ekološko kmetijstvo prva oblika kme-tovanja, ki je nastala v zgodovini kmetij-stva. Temu načinu pridelave lahko pra-vimo okolju, živalim in človeku prijazen način. To je neke vrste nadstandard običajni pridelavi, saj moramo izpolnjevati bolj zahtevne pogoje pri pridelavi. Pri ekološkem kmetovanju ne uporabljamo mineralnih gnojil, genetsko spremenje-nih organizmov (GSO), večine kemičnih pripravkov (fitofarmaceutskih sredstev – FFS). Poznamo sicer tudi FFS, ki so dovoljena v ekološki pridelavi in jih lahko kupimo v prosti prodaji brez predložitve izkaznice opravljenega tečaja iz osnov fitomedicine. To so pripravki na osnovi

bakra, bakterij, gliv, žvepla, parafinskega olja, piretrina, virusov itn. Poleg kemičnih metod poznamo tudi nekemične metode varstva rastlin oziroma metode varstva rastlin z nizkim tveganjem (fizikalne, bio-tehniške in biotične), ki so cenovno težje dostopne; z uporabo teh je učinkovitost slabša, vendar ni zanemarljiva. Cilj današnje Evropske unije je čim večji interes vstopa v ekološko kmetovanje. Ekološka pridelava je najtežja oblika pridelave, ki ima posledično največje izgube pri-delkov ter je zaradi težav pridelave tudi najdražja oblika pridelave tudi za potrošnike pri nakupu končnih pridelkov. To je najtežja oblika pridelave zaradi prepove-dane uporabe mineralnih gnojil in večine kemičnih preparatov. Rastline so v večji meri podvržene napadu bolezni in ško-dljivcev. Za gnojenje moramo uporabiti organska gnojila živali iz ekološke reje. Ekološko gnojilo je končni produkt tistih kmetij, ki ne uporabljajo FFS in mineral-nih gnojil za pridelavo krme, namenjene za prehrano živali. Z odgovorno in premi-šljeno ekološko pridelavo hrane zagoto-vimo najboljši možen način varne hrane, ki označuje hrano, primerno za varno uživanje. Ekološka pridelava je najbolj upravičena pri rastlinah, ki ne potrebuje-jo veliko rastlinskih hranil in so po naravi bolj odporne proti škodljivcem in bole-znim. Ta način pridelave pa nam povzroča tudi največ preglavic, saj imamo v posev-kih dostikrat težave zaradi plevelov. Za zmanjšanje plevelov, škodljivih organiz-mov ter vezavo dušika je priporočen ko-lobar oziroma vrstenje gojenih rastlin ter setev naknadnih posevkov (po strnišču).

Konvencionalna pridelava

Prvotnemu načinu kmetovanja je sledila konvencionalna pridelava. Ta oblika kmetovanja se je pojavila v prejšnjem stoletju v času zelenih revolucij. To je način pridelave, ki posega po večji uporabi mineralnih gnojil ter prekomernem nanosu fitofarmaceutskih sredstev (FFS). S tem načinom pridelave na eni strani povečamo možnost onesnaževanja okolja (prst, voda, zrak), na drugi strani pa zaradi cen mineralnih gnojil in škropiv slabo vplivamo na ekonomiko pridelave (izguba denarja). Živila, ki vsebujejo povečane koncentracije ostankov FFS in težkih kovin, pri uživanju vplivajo tudi na zdravje ljudi in živali (hormonski motilci, rakotvorne snovi, mutacije na genomu itn.). Ta oblika kmetovanja se je pojavila v času, ko ni bilo znano, koliko rastlinskih hranil in FFS rastlina potrebuje za zagotavljanje optimalnega pridelka. Mineralna gnojila in FFS so kemično pridobljene snovi tehnološkega procesa. Mineralna gnojila so nastala v industrijskem postopku pridobivanja makrohranil in mikrohranil iz različnih okoljskih komponent (rudarjenje fosfatov in kalijeve rude, Haber-Boschev proces, žganje apnenca, itn.). Za mineralna gnojila je značilno, da vsebujejo tudi potencialno toksične elemente, ki so težke kovine (svinec, cink, kadmij, arzen), ki so v ekološkem načinu pridelave/prireje prepovedane. Poleg tega, da rastline črpajo težke kovine iz prsti, jih tudi skladiščijo v produktih, ki so namenjeni prehrani ljudi in živali. Pri prekomernem dodajanju mineralnih gnojil lahko pride tudi do degradacije prsti, saj se težke kovine kopičijo v prsti. S tem se slabšajo razmere za življenje drugih živim organizmom, ki so v primeru odsotnosti biološki pokazatelji čistosti okolja oziroma zdravja tal.

Integrirana pridelava

To je način pridelave, ki je nasledil konvencionalno pridelavo. S tem načinom pridelave naredimo optimum porabe mineralnih in organskih hranil ter FFS, ne da bi dodatno obremenjevali okolje ter ekonomsko sposobnost pridelovalca. Pri integrirani pridelavi hočemo zagotoviti optimalno normo gnojil za normalen razvoj rastlin in minimalno količino nanosa FFS, da se izognemo gospodarskemu pragu škode, ki

jih povzročajo škodljivci in bolezni. Pri integrirani pridelavi lahko zmanjšamo uporabo FFS tudi s kombinacijo strojnih opravil (osipavanje, česanje pridelka). Pri integrirani pridelavi moramo upoštevati začetno stanje tal preskrbljenosti z elementi, potrebnimi za razvoj rastlin. To lahko storimo z analizo tal. To je oblika postopka jemanja vzorca tal (prsti) ter kasnejša analiza vsebnosti organske snovi, dušika, fosforja, kalija ter pH (kislosti tal). Po analizi razvrstimo preskrbljenost tal v pet razredov (A, B, C, D, E). Razred A je najslabše založen s hranilom, medtem ko je razred E prekomerno založen s hranilom. C razred je optimum. To je osnova za izdelavo gnojilnega načrta. Pri integrirani pridelavi pa je pomembna tudi racionalna uporaba FFS. Dodamo le toliko, da je učinkovitost dosežena z zmanjšanjem praga gospodarske škodljivosti. Gospodarski prag škodljivosti je prekomerna izguba pridelka glede na začetne vložke v kmetijstvu. Poleg tega pa z optimalno uporabo mineralnih gnojil ter FFS pozitivno vplivamo na zmanjšanje izpiranja dušika v podtalnico, zmanjšamo možnost nitrifikacije, denitrifikacije ter evτροφikacije, zmanjšamo vpliv na organizme prisotne v naravnem okolju itn. Tudi pri integrirani pridelavi je močno zaželen kolobar, saj lahko z vrstjenjem zmanjšamo vpliv plevelov in škodljivih organizmov. Enako velja za setev naknadnih posevkov po strnišču.

Doma pridelana hrana (domača hrana).

Vsak je lahko vsaj delno samooskrben pri pridelavi hrane za svoje potrebe. Za to potrebuje le malo volje, s katero osvoji tudi znanje. Za nekatere je pridelava temeljni dohodek, za druge sproščanje in uživanje ob kmetovanju. Za kmetije, ki redijo živali, kmetovanje poteka celo leto, medtem ko za ljubiteljske pridelovalce rastlinskih pridelkov ta čas napoči šele v mesecu februarju, ko lahko pričnemo z vzgojo sadik zelenjadnic. To so predvsem sadike, ki zaradi zahtev po višjih temperaturah niso primerne za vzgojo na prostem v Sloveniji. Gre za skupino plodovk, ki za normalen razvoj potrebujejo vsaj 15 ° dnevne in nočne temperature. V skupino plodovk spadata dve družini, ki sta družini razhudnikovk (paprika, feferoni, jajčevci, paradižnik) ter bučevk (buč-

ke, buče, kumare, lubenice, melone). Člane družine razhudnikovk sejemo v mesecu februarju in marcu, medtem ko člane družine bučevk v mesecu aprilu. Čas sejanja je odvisen od razmer, ki jih nudimo rastlinam. Za pričetek vzgoje sadik potrebujemo seme, ki ga kupimo v semenarski hiši ali pa uporabimo lastno pridelano seme. Priporočeno je kupiti sorte, ki so sortno preizkušene v naših klimatskih razmerah in so sortno uvrščene na sortno listo. To je aktualna sortna lista 2023 (dostopna na spletu). Poleg semenskega materiala potrebujemo substrat (drobna frakcija, brez večjih delcev, kot so lubje in vejice), setveni plato (plastika, stiropor) ter podstavek, na katerega lahko postavimo propagator (za doseganje bolj ugodnih rastnih razmer). Ko seme prekrijemo s substratom, dodamo vodo, ki naj ima razmerje substrat : zrak : voda = 50 : 25 : 25. Če bomo dodali vodo v prekomerni količini, lahko seme propade; če jo dodamo premalo, pa seme ne bo vzkliklo. Vsebnost vode v substratu preverjamo redno; po potrebi vodo dodajamo. Setvene platoje postavimo na direktno sočno sevanje, saj bo le tako dosežena primerna temperatura za klijanje. Seme pri večini rastlin klije samo v prisotnosti sončnega sevanja. Direktno sončno sevanje je pomembno za razvoj klorofila ter tkiv, ki bodo ob presajanju imela funkcijo obrambe pred zunanjimi okoljskimi vplivi. Sprva rastline razvijejo klične liste, v vznožju katerih se pričnejo razvijati pravi listi. Takrat je sejanček primeren za presajanje v večje lončke. Slabo razvite, poškodovane in bolne sejančke zavrzemo. Ob primernih zunanjih okoljskih pogojih za rast rastlin bomo sadike presadili na prosto. Pri pridelavi gojenih rastlin na prostem je pomembno zagotavljati primerne pogoje mladim rastlinam, ki so podvržene neugodnim okoljskim razmeram. V spomladanskem času pred začetkom brstenja se izvajajo tudi zimski rez, cepljenje sadnega drevja ter spomladanska zaseditev sadik sadnega drevja (koščičarji in pečkarji). Poleg tega je spomladanski čas primeren za pripravo tal, na katera bomo ob primernih okoljskih pogojih sejali/presajali rastline iz družine metuljnic (stročnice), družine lukovk (spomladanski česen in čebula), metlikovke (pesa), razhudnikovke (krompir), kobulnice (korenje, peteršilj, komarček itn.) ter predstavnik druge družine.

Največja težava je razparceliranost zemljišč

Dragica Heric | foto: Dragica Heric in arhiv kmetije

Rok Pečnik z Gradeža pri Turjaku je še kot srednješolec in kasneje študent agronomije prevzel očetovo kmetijo in jo sprva iz čiste govedorejske preusmeril v mešano živinorejsko za rejo govedi in drobnice, predvsem sejo ovc. Pred nekaj leti je opustil rejo krav dojlj in se usmeril v rejo ovc in koz, v zimskem času pa v nego in skrb za gozd.

Pred več kot dvema desetletjema je Rok Pečnik ob prevzemu kmetije, ki jo nekateri domačini še vedno poznajo kot Usnikova, čeprav je že več generacij Pečnikova, z Jezerskega pripeljal prve ovce. Nekaj let za tem mu je teta podarila še kozo; čisto slučajno sta se v vasi našla še dva izgubljena kozlička. Po neuspešnem iskanju lastnikov kozličkov je tako ob čredi ovc, nastala še majhna čreda koz. Pred petimi leti je Rok povsem opustil rejo krav dojlj ter se posvetil izključno reji drobnice, predvsem ovc in nekoliko manjši čredi koz.

Danes je na pašnikih in pozimi v hlevih okrog 30 odraslih živali, približno 20 ovc in osem do deset koz ter še približno 20 mladih jagnjet in kozličkov. Na pašnikih so od spomladi do novembra oziroma tudi do decembra, če ni snega, kot se to dogaja v zadnjih letih. Pred leti so tudi pomladi bile bolj mrzle, kot so

danes, in živali so šle kasneje na pašo. Letos je bila nasploh mila zima in živali bodo zagotovo šle zgodaj na pašo, najbrž že v marcu.

Na pašnikih se pasejo posebej koze in posebej ovce. Na slabših travnikih in zaraščenih površinah, ki mu jih ponujajo lastniki zemljišč, ki so opustili kmetovanje, pase koze. Zaradi velike razparceliranosti je vso pašno sezono potrebno nenehna selitev čredink in urejanje pastirjev in ograj. Glede na sestavo tal travnika ali pašnika ter lego je odvisna pašna in košnja. »Nekatere površine samo kosim; druge so samo za pašo; ponekod se kosi enkrat, drugje dvakrat ali se najprej pase in potem kosi ali obratno ... Vse je odvisno tudi od letine,« pove Rok Pečnik. Pred leti je veliko kosil z BCS in gorsko kosilnico; sedaj strme in težje dostopne terene popasejo koze. Trenutno obdeluje približno 20 hektarjev

Z nenehnim posodabljanjem strojnega parka si Rok olajša delo

Na domačiji se najde veliko ne le knjižnega gradiva in knjig pač pa najrazličnejših stvari, ki se danes ne uporabljajo. Marsikdo bi jih vrgel v odpad, Rok pa jih hrani z namenom, da jih obnovi in mogoče uredi neke vrste retromuzej.

travnikov in pašnikov; od tega je 15 hektarjev lastnih, ostalo je najetih – večina v Gradežu in okolici, nekaj pa tudi širše v oddaljenosti približno 10 kilometrov. Večji kompleks, skupaj pet hektarjev, ima na Brankovem, čeprav je del tega zemljišča v Mišji dolini, kjer je močvirje, in je trava bolj za steljo kot krmo. Kljub temu ima za trenutno čredo ovc in koz dovolj pašne za vso leto in travnikov za pripravo suhih bal sena za zimo. Običajno pripravi sena še več in jih proda drugim kmetom, ki jim krme primanjkuje. Nad hlevi ima urejeno sušilnico, kjer se krma ustrezno posuši, in tudi primerno skladišče čez vso zimo.

Živali pase tudi na travniškem sadovnjaku ob domačiji, kjer rastejo stare sorte jabolk, hrušk in sliv, ki v dobrih letinah brez pozebe uspešno rodijo in dajo bogat pridelek. Viške sadja prodajo in naredijo sok ter žganje. Lastne predelave nimajo, a koristijo usluge predelave drugih, na primer kuhanje žganja na srednji šoli Grm v Novem mestu, in izdelke prodajajo v okviru dopolnilne dejavnosti kot druga trgovina na drobno zunaj prodajaln, stojnic in tržnic.

Oglednik v Spodnjih Škofijah pri Kopru

**Na stojnici v Velikih
Laščah Kmetija Pečnik
ponuja občasno
sezonsko sadje, žganje
in sok ter oljčno olje.**

Pred leti je Rok uspel na razpisu parcele v zaraščanju v Spodnjih Škofijah pri Kopru. Potem, ko je parcelo začel urejati in čistiti, je ugotovil, da je na njej 50 dreves oljk, ki so mu kljub izredni slabi oljni letini lansko leto dale nekaj pridelka. Poleg tega je ob robu nasada, kot je to običajno za nasade oljk, tudi nekaj dreves fige, ki dajo okusne in sladke sadeže. Kmalu bodo prve pridelke dala tudi druga sadna drevesa, ki jih je na novo zasadil Rok; v letošnjem letu bo z 20 oljkami razširil tudi nasad oljk.

Jagnjeta in kozličke prodaja za nadaljnjo rejo posameznim rejcem ali preko društva rejcev drobnice v zakol. V zadnjih letih je povpraševanje predvsem po jagenjčkih vedno večje, zlasti v času okrog praznikov, kot so velika noč in božič ter novo leto, ali za družinska in osebna praznovanja. Sezonske pridelke in izdelke kmetije Pečnik, kot so sokovi, žganje in oljčno olje, pa občasno najdemo tudi na tržnici v Velikih Laščah, kjer jih običajno prodajata Rokova mama ali partnerka Vesna. Rok zelo podpira ureditev tržnice v Velikih Laščah in je prepričan, da bo v prihodnje zaživel še bolj, saj bo ozaveščenost potrošnikov o pomenu kakovostnih domačih pridelkov in kratkih dobavnih verig vedno večja.

H kmetiji Pečnik spada tudi 15-hek-

Tudi hčerka Lučka pomaga v hlevu

tarski gozd, v katerem Rok v zadnjih letih redno opravlja sanitarno in redno vzdrževalno sečnjo. Gozdarska dejavnost je tako vse pomembnejša dejavnost kmetije in v zimskih mesecih tudi glavna opravilna dejavnost. Gozdne parcele so sicer prav tako kot kmetijska zelo razparcelirana, a mešani gozd z večino smreke in nekaj hrasta, bukve in drugih drevesnih vrst da tudi nekaj kakovostne hlodovine in drv za prodajo.

Tako za kmetijsko kot gozdarsko dejavnost je Rok skrbel z ustrezno strojno mehanizacijo. Njegova zadnja investicija je bil mini bager, ki mu pomaga pri urejanju gozdnih vlak v gozdu in za kidanje gnoja, ko so živali v hlevu. Za gozdarsko dejavnost ima tudi gozdar-

ske prikolico; prav tako ima vso potrebno mehanizacijo za košnjo in urejanje travnikov ter pašnikov. Z določenimi strojnimi priključki v okviru dopolnilne dejavnosti na kmetiji izvaja tudi komunalno dejavnost urejanje okolice in zimsko službo. Čeprav je na domačiji poleg stanovanjske hiše več gospodarskih poslopij, med drugim velik obnovljen toplar, Rok razmišlja o ustrezni obnovi ali njihovi ureditvi, da bi bil ves strojni park pod streho. Ena od njegovih idej je tudi postavitve šotor ali izgradnje novega prostora na koncu vasi, ki bi bil hlev za živali v zimskih mesecih, in skladiščenje strojev. Na domačiji to ni mogoče, saj je v središču vasi in je prostorsko omejena z vseh strani.

**Od spomladi do pozne jeseni so ovce
in koze na pašnikih**

V zimskih mesecih so živali v hlevu

Navodila za sajenje in vzdrževanje medovitih rastlin

Matjaž Vilhar | foto: Tomaž Samec
in arhiv drevesnice Štivan

Sadike, primerne za zasaditev, se prodajajo vzgojene v različnih tipih in vzgojnih oblikah glede na vrsto rastline. Sadike gozdnega drevja so vzgojene kot nižje sadike z golo korenino ali sajene v zabojnikih. Visoko drevje pa je vzgojeno v sadike z golo korenino do višine sadik pribl. 1 m, višje pa kot balirane sadike s koreninsko grudo ali (ulončene) sadike v loncih. Sadno drevje in jagodičevje se prodajajo kot sadike z golo korenino ali v manjšem obsegu kot ulončene sadike. Dišavnice, trajnice in enoletnice so ob nakupu praviloma ulončene.

Prevzem sadik

Sadike moramo prevzeti ustrezno oskrbovane, torej zalite; v primeru golih korenin ne smejo biti izsušene.

Pri sadikah z golo korenino je treba biti še posebej previden, saj se lahko zelo hitro izsušijo. Takšne sadike moramo imeti ves čas – od prevzema, med prevozom in pred sajenjem – pokrite in zalite. Koreninski splet ne sme biti izpostavljen vetru in soncu. Tudi med sajenjem morajo biti takšne sadike v vreči ali pokrite z mokro tkanino, najbolje vrečevino.

Sajenje

Pred začetkom sajenja si moramo pripraviti orodje in ves material, ki ga bomo potrebovali pri posaditvi sadike medovitega drevesa, grmovnice, trajnice ali dišavnice.

Glede na to, da gre pri sajenju različnih tipov medovitih rastlin za podobna opravila, ki pa se med seboj nekoliko razlikujejo, je treba slediti navodilom za sajenje posamezne skupine medovitih rastlin.

Ulončene sadike

Sajenje gozdnih, sadnih in okrasnih sadik dreves z golo korenino

Pri sajenju sadik z golo korenino je pomembno, da pri delu s sadiko v času med nakupom in sajenjem ne pride do izsušitve koreninskega sistema. To dosežemo tako, da sadike prenašamo z zaščitnim koreninskim sistemom (v vrečah, s povitimi koreninami ...). Če jih ne posadimo takoj, jih doma damo v zasip tako, da je koreninski sistem pokrit s plastjo zemlje. Sadilno jamo pripravimo primerno široko in dovolj globoko, da v njej razprostremo koreninski sistem (za gozdno drevje so dimenzije sadilne jame pribl. $20 \times 20 \times 20$ cm; za sadno drevje so jame večje, nekeje od $50 \times 50 \times 50$ cm do $70 \times 70 \times 50$ cm; pri okrasni drevnini upoštevamo, da je sadilna jama nekoliko večja od koreninskega sistema). Pri izkopu sadilne jame vedno ločimo zgornjo plast najbolj rodovitne humusne zemlje od spodnje. Ob sajenju lahko drevnini dodajamo ustrezna založna gnojila, ki se

Sadika v sadilni mreži

razlikujejo glede na tip drevnine (gnojila so lahko organska ali mineralna). Pri sajenju sadnega drevja uporabimo žične zaščitne košare za zaščito koreninskega sistema pred glodavci. Pri sajenju gozadne in okrasne drevnine z golo korenino označimo rastline s količkom, da jih pri kasnejšem vzdrževanju ne poškodujemo, pri sadikah sadnega drevja pa uporabimo močnejši kol, ki daje rastlini oporo prva leta rasti. Ob sajenju damo na dno obrnjeno travno rušo in manj rodovitno zemljo ter ustrezno založno mineralno gnojilo, ki mora biti prekrito z zemljo, da ne pride v stik s koreninskim sistemom. Na koreninski sistem, ki ga razporedimo po sadilni jami, usajemo najkakovostnejšo zemljo (če nam kakovostne zemlje primanjkuje, jo lahko nadomestimo z vrtnarsko zemljo iz vreč); pri sadnem drevju uporabimo tudi zaščitno košaro. Sadilno jamo zapolnimo z rodovitno zemljo do vrha in jo potlačimo, da ob koreninah ne pride do praznih prostorov. Sadiki namestimo označevalni količek oziroma oporni kol in jo privežemo k njemu. Na koncu sveže posajeno sadiko izdatno zalijemo. Pri sajenju sadik z golo korenino moramo biti pozorni na to, da so posajene do iste globine kot v drevesnici, pri sadnih sadikah pa mora biti cepljeno mesto pribl. 10 cm nad zemljo.

Sajenje ulončenih grmovnic

Ulončene grmovnice imajo v nasprotju s sadikami z golo korenino nekaj zemlje že s seboj. Ravno tako pripravimo sadilno jamo, ki naj bo pribl. enainpolkrat večja od velikosti lončka, v katerem je rastlina. Pri sajenju rastlinam dodamo ustrezna založna gnojila in sadilni substrat, če gre za osiromaše-

no rastišče. Kot pri sadikah z golo korenino damo tudi tu na dno sadilne jame manj kakovostno zemljo, pomešano z založnim gnojilom, na katero postavimo sadiko, ki smo ji nekoliko razrahljali koreninski splet. Sadilno jamo zasujemo do vrha s kakovostno zemljo in jo potlačimo. Po sajenju rastlino izdatno zalijemo. Sadika mora biti posajena do takšne globine, kot je rasla v drevesnici.

Sajenje trajnic in dišavnic

Trajnice in dišavnice sadimo v vnaprej pripravljene gredice ali korita. Gredice je treba pred sajenjem ustrezno prekopati in kultivirati ter dodati ustrezno količino komposta, založnih gnojil in sadilnega substrata, v primeru neustreznega pH-ja pa tudi sredstvo za zakisanje ali razkisanje zemlje ter šotno zemljo za zagotavljanje ustrezne zračnosti pripravljene sadilne površine. Pred sajenjem osnovno zemljo z dodatki dobro premešamo in poravnamo oziroma napolnimo korita ali visoke grede. Trajnice in dišavnice razporedimo v mrežo na sadilno površino v gostoti, ustrezni za posamezno vrsto/sorto. Z motiko izkopljemo sadilne jamice, posadimo sadike, rahlo potlačimo in površino poravnamo. Sadike po sajenju izdatno zalijemo.

Vzdrževanje sadik

Zalivanje: V prvih dveh letih po sajenju v času vegetacijske dobe je treba medovite rastline redno zalivati v vseh sušnih obdobjih oziroma obdobjih brez padavin v intervalih enkrat do dvakrat tedensko po potrebi, odvisno od izsuševanja in najvišjih dnevnih temperatur. Kasneje po potrebi rastline zalivamo v daljših sušnih obdobjih, ko padavinska voda ne zadošča za rast. Zalivamo počasi, z zalivalnim

nastavkom za široko pršenje, da zemlja vodo enakomerno vpije in ne prihaja do površinskega prelivanja in s tem izgub vode ob koreninskem sistemu rastlin. Drevnino zalijemo tako, da namočimo celoten koreninski sistem posamezne rastline v globino, do katere sega koreninski sistem. Če pri prstnem preizkusu ugotovimo, da je zemlja ob sadiki še vlažna, eno zalivanje izpustimo, da ne pride do gnitja in propadanja koreninskega sistema. V prvem in drugem letu potrebuje posajena rastlina višine pribl. 50 cm, vsaj 2–5 l vode pri enkratnem zalivanju; manjšim ali večjim rastlinam količino dodane vode ustrezno prilagodimo glede na velikost rastlin.

Gnojenje: V naslednjem letu je treba drevnino prvič dognojiti na začetku marca in drugič sredi junija s posebnimi namenski gnojili za posamezno skupino medovitih rastlin (za izbiro ustreznega

gnojila za posamezno skupino medovitih rastlin prosimo svetovalca v specializiranih kmetijskih trgovinah in vrtnih centrih). Gnojilo potresemo okrog drevesa v širini do zunanega obsega koreninskega sistema. Količina dodanega gnojila pri dognojevanju je odvisna od vrste gojila; pri tem se natančno držimo proizvajalčevih navodil na embalaži gnojila. Po izvedbi dognojevanja rastline zalijemo.

Obrezovanje: Medovito drevnino in grmovnice po potrebi obrezujemo na začetku pomladi za oblikovanje ali presvetlitev krošnje; medovite dišavnice redno čistimo, plevemo in obrezujemo posušene odcvetele dele ter jih s primerno rezjo po potrebi pomlajujemo.

Druga opravila: Drevnino redno preverjamo za morebitne poškodbe oziroma morebitne napade rastlinskih bolezni oz. škodljivcev in pri tem ustrezno ukrepamo.

Zelenjavni vrtovi za lastno pridelavo vrtnin

Občina Velike Lašče je v letu 2021 v Trobli objavila poziv lastnikom kmetijskih površin in zainteresiranim posameznikom za oddajo oz. najem zemljišča za lastno pridelavo vrtnin. Žal na poziv ni bilo odziva. Ker se je letos javil lastnik zemljišča v naselju Velike Lašče, da je pripravljen oddati del svojega vrta zainteresiranim za pridelavo vrtnin za lastne potrebe, letos ponavljamo poziv in vas vabimo k sodelovanju.

V želji po ozaveščanju prebivalcev o pomenu uživanja sadja in zelenjave v vsakodnevni prehrani, prehranski varnosti in prehranski samooskrbi ter doseganju ciljev trajnostnega razvoja ter s ciljem povečevanja lokalne samooskrbe, izboljšanja socialne varnosti, krepitve samozavesti in psihičnega ter fizičnega zdravja in vključevanja različnih skupin prebivalstva Občina Velike Lašče objavlja

Poziv

- lastnikom kmetijskih zemljišč, ki bi bili pripravljeni oddati kos obdelovalne zemlje posameznikom za zelenjavne vrtove in
- zainteresiranim posameznikom, ki bi želeli zemljišče obdelovati za lastno pridelavo vrtnin.

Prijave sprejemamo po telefonu na št. 01/781-03-70 ali po elektronski pošti: obcina@velike-lasce.si.

Ljubljenček ima bolhe! Kako se jih znebiti?

Metka Pravst Primožič

Bolhe so krvosesi zajedavci, ki jih psi in mačke najpogosteje dobijo ob stiku z drugimi živalmi. Odrasle bolhe odložijo jajčeca po prostoru, kjer se psi ali mačke dnevno gibljejo, iz jajčec pa se razvijejo ličinke, bube in nato odrasle bolhe, ki ponovno skačejo po prostoru in iščejo svojega gostitelja – psa ali mačko.

Kako vemo, da ima žival bolhe? Ker se praska in grize!

Očiten znak, da ima žival bolhe, je praskanje in grizljanje kože. Če zasledite, da iz kože odpadajo iztrebki, ki so podobni drobnim mrvicam in ob stiku z vodo pustijo krvav madež, ste lahko prepričani, da ima žival bolhe. Dobro preglejte tudi prostor in poiščite mesta, kjer bi se bolhe lahko razvijale – ležišča, preproge, oblazinjeno pohištvo, razpoke na tleh ali v stenah ipd.

Kako ukrepati, ko se pojavijo bolhe? Temeljito je treba očistiti prostor!

Ste vedeli, da le 10-15 odstotkov bolh gostuje na psu ali mački? Ostale bolhe so v prostoru, kjer se pes ali mačka zadržuje vsakodnevno. Ravno zato za uspešen spopad z bolhami ni dovolj, da psu ali mački okrog vratu obesite ovratnico proti bolham ali uporabite ampule proti bolham, saj te delujejo z nekajdnevno

zamikom in – kar je še bolj pomembno – odstranjujejo le odrasle bolhe.

Ker je treba uničiti tudi bolhe na ostalih razvojnih stopnjah – t. j. jajčeca, ličinke in bube –, ki so v prostoru, se boste za uspešno odstranjevanje bolh iz vašega doma morali hkrati lotiti tudi temeljitega čiščenja in predvsem zaščite doma. Temeljito očistite prostor, kjer se pes ali mačka zadržujeta dnevno – to pomeni, da morate prostor posesati vsaj enkrat dnevno. Vsa ležišča, odeje in druge tkanine pa večkrat oprati pri višjih temperaturah. Da bo odstranjevanje bolh iz prostora zares učinkovito, je priporočljivo prostor popršiti z razpršilom proti bolham, ki je namenjen izključno uporabi v prostoru. Brez njega se boste bolh znebili veliko težje!

Kako dolgo je potrebno, da se znebimo bolh? Lahko traja nekaj tednov!

Odstranjevanje bolh v prostoru traja več tednov, zato je zelo pomembno, da ste vztrajni in da uporabite vse potrebne izdelke, da postopek ne bo trajal še dlje.

Očiten znak, da ima žival bolhe je praskanje in grizljanje kože.
Foto: Isabel Vittrup-Pallier za Unsplash

1. Šampon proti bolham za pse in mačke je potreben, da odrasle bolhe odstranimo iz živali. Toda pozor: Šamponi odstranijo le bolhe, ki so trenutno na živali.

2. Nujno je treba očistiti prostor; svetujemo tudi uporabo spreja za prostor, da se boste uspešno znebili bolh na vseh stopnjah razvoja – uporabiti ga je treba večkrat!

3. Poskrbite tudi za preventivno zaščito živali z uporabo ampul ali ovratnic proti bolham za pse ali mačke.

Uspešnost je odvisna od vztrajnosti; z uporabo izdelkov za zaščito pred bolhami bodo vaši ljubljenci zaščiteni pred ponovnim napadom bolh.

Še več uporabnih vsebin za vaše ljubljence boste našli na živalskem blogu www.zazivali.si/blog.

Bolhe so krvosesi zajedavci.
Foto: CDC za Unsplash

MEGADOM
URESNICI IDEJE CENEJE!

HUDE CENE

KERAMIKE %

MEGADOM | RIBNICA | 01/8351 640

STEKLARSTVO

PETER HREN, S.P.
GRADEŽ 14, 1311 TURJAK
GSM: 031/356 668
TEL: 01/7881 366

- Brušenje stekla
- Fazetiranje stekla in ogledal
- Peskanje stekla
- Izdelava izolacijskega termopan stekla
- Kaljeno steklo
- Tuš kabine (po meri, s tesnili)
- Ogledala
- Izdelava taljenega stekla z vzorci (fusing tehnika)
- Montaža vsega navedenega
- Ostale steklarske storitve

Strojni krožek Urban

Martina Možina | foto: Vid Ivanc

Člani Strojnega krožka Urban in drugi zainteresirani smo v soboto 3. 2. 2024 obiskali Agritech, tokrat četrti strokovni sejem kmetijske in gozdarske mehanizacije ter kmetijskega repromateriala v Celju. Posebnost sejma Agritech, ki je namenjen tehnološko napredni kmetijski in gozdarski mehanizaciji, je ta, da gre za edini strokovni sejem na tem področju v Sloveniji, ki poteka v zimskem času, ko imajo kmetje nekoliko več časa tudi za obisk sejmov, ki ga sicer poberejo vsakodnevna in večkrat celodnevna opravila na kmetijah.

Na pot smo se odpravili zjutraj, ne prezgodaj, da je vsak lahko uredil doma vsaj najnujnejše. Na poti se – razen tega, da smo na avtobus vzeli tudi naše člane na Pijavi Gorici – nismo ustavljali, saj smo želeli do kosila na sejmu izvedeti in videti čim več. Tudi sendviče smo pozabili praktično na vhodu v sejemska poslopja.

Takoj ob vhodu smo si ogledali praktične prikaze delovanja vrhunskih gozdarskih strojev – nalaganje in žaganje hlodov, cepljenje drv in drobljenje hlodov v sekance. Potem smo se razpršili v sejemska poslopja, vsak na ogled zadev, ki so ga najbolj zanimala. Nekateri smo izkoristili sejemske popuste za nakupe opreme, drugi pa so se le radovedno sprehajali in zbirali informacije in nova znanja.

Agritech predstavlja novosti in sodobne trende v kmetijstvu in gozdarstvu, tako za tiste, ki se s tem ukvarjajo ljubiteljsko, kot dopolnilno ali poklicno. Sejem je mednarodno obarvan, kar se tiče razstavljalcev in tudi obiskovalcev. V šestih dvoranh celjskega sejmišča in na zunanjih površinah zunaj hal se je predstavilo 105 razstavljalcev

s 350 blagovnimi znamkami. Ta sejem se dogaja vsaki dve leti in nudi pestro ponudbo tehnološko napredne kmetijske (traktorji, plugi, trosilci, škroplnice, kosilnice, obračalniki ...) in gozdarske (cepilniki drv, motorne žage, gozdarski vitli, prikolice, dvigala, zaščitna oprema ...) mehanizacije ter široko paleto nabora za kmetovalce, gozdarje, sadjarje ter vinogradnike, kot so semena, gnojila, škropiva, zaščitna sredstva in ostalo.

Dokaz, da kmetijstvo ne bo ostalo v pozabi in na plečih starcev, dokler bodo pač ti zmogli, je bila precejšnja gneča

pri razstavnem prostoru mladega gorjanskega kmeta Klementa Bobnarja, ki je mladim in malo manj mladim poznan kot »bobnar7« iz YouTube kanala in družabnih omrežij. Seveda so šle v slast tudi njegove zdaj že slavne kokice, ki so jih poleg ostalega promocijskega materiala prodajali na njegovem »štantu«. Mlajšo generacijo kmetij spremljajo inovativnost, znanje in pogum, da sodobnost in drugačen pogled na obdelavo zemlje in gozdov prenesejo v prakso.

Natančno ob 13.00 smo s sejmom zaključili in se odpeljali na skupno kosilo, potem pa na Vransko v podjetje Profi kmet, ki se tokrat Celjskega sejma ni udeležilo na razstavnem prostoru, ampak je v istem času organiziralo dan odprtih vrat, kjer so nam razkazali njihov prodajni asortima. Vsak je lahko »iz prve roke« komercialistov izvedel vse, kar je želel; ker pa se je dan prevešal v drugo polovico in se je poleg oblakov pritepel še mrzel veter, smo si radi postregli s ponujenim toplim čajem in kuhanim vinom. Še raje smo – zaradi istega mraza – pokukali v njihove servisne delavnice.

Na poti domov se nismo uspeli ubraniti trojanskih krofov in ustavili smo se na znani lokaciji. Vendar le tako dolgo, da smo se pravočasno vrnili do zgodnjega večera, saj skoraj vsakogar doma čakajo obveznosti.

Zaradi opravičene odsotnosti predsedstva so medsosedska pomoč strojnega krožka pri izvedbi te ekskurzije izkazali Vid Ivanc s funkcijo promotorja in fotografa, Brane Ivanc s funkcijo urejanja prehrane in Milan Kaplan kot generalni organizator.

Na naslednjo strokovno ekskurzijo z nami so vabljeni vsi bralci. Vedno se imamo lepo in vedno se česa novega naučimo. Sledite nam na <https://www.facebook.com/strojnicrozek.urban.7>

Pomen čebel v naravi in preprečevanje njihove zastrupitve

Vladimir Auguštin | foto: arhiv ČZS

Čebelarstvo ima tako v Sloveniji kot v sodobnem svetu zelo velik gospodarski pomen. Čebelarje pridelke, kot so med, cvetni prah, vosek, propolis, matični mleček in čebelji strup, človek uporablja za hrano in kot pomoč pri lajšanju zdravstvenih težav. Prav tako so ti pridelki pomembni kot surovina za pridobivanje nekaterih živilskih in drugih proizvodov. Vrednost vseh čebeljih pridelkov pa je veliko manjša od koristi, ki jo imamo zaradi opravešanja čebel.

Čebele lahko med obiskovanjem cvetov pridejo v stik s škodljivimi snovmi, ki se v kmetijstvu uporabljajo za zaščito rastlin. Ker kmetijski pridelovalci za opravešanje svojih pridelkov potrebujejo čebele, morajo ves čas skrbeti za kočljivo uravnoteženost med obvarovanjem njihovih pridelkov pred škodljivimi organizmi in obvarovanjem čebel. V intenzivnem načinu pridelovanja hrane se uporabi FFS ni mogoče povsem izogniti, zaradi česar je sodelovanje kmetovalcev in čebelarjev na območjih intenzivnega kmetovanja ne samo zaželeno, ampak celo nujno. V Sloveniji poznamo številne zgledne primere sodelovanja sadjarjev in vinogradnikov z okoliškimi čebelarji, vseeno pa se pojavljajo tudi drugačni primeri, ki bi jih bilo treba v prihodnje izboljšati.

Čeprav so pravilna raba, promet in kazni v primeru nepravilne uporabe fitofarmaceutskih sredstev (FFS) predpisani v Zakonu o fitofarmaceutskih sredstvih, skoraj ne mine leto brez pomorov čebel, zato je nujno ozaveščanje vseh uporabnikov za pravilno uporabo FFS.

Čebelarji uporabnike FFS prosimo, naj jih uporabljajo v skladu z načeli dobre kmetijske prakse in varstva okolja ter da so pri tem pozorni zlasti, da:

- pred načrtovano uporabo FFS natančno preberejo priložena navodila, saj je v njih in tudi na embalaži opozorilo, ali je sredstvo strupeno za čebele; FFS, ki so škodljiva za čebele, so na etiketi označena kot »Nevarno za čebele« in opremljena s posebnim grafičnim znakom,
- priporočena sredstva uporabljajo v najnižjih priporočenih odmerkih,
- pred načrtovanim škropljenjem pokosijo cvetočo podrast v sadovnjaku ali vinogradu,
- škropijo v večernih urah ali ponoči in v brezvetrju,
- čebelarja obvestijo o nameravanem škropljenju rastlin s strupenimi ali škodljivimi FFS za čebele.

Če bodo uporabniki FFS uporabljali v skladu z navodili, bodo čebelarje družine v njihovi okolici zdrave in bolje preskrbljene ter dobro opravljale vlogo opravešanja rastlin.

FIZIOTERAPIJA GibAJ
Anita Jaklič s.p.
Na Jami 20 v Ljubljani

- SODOBNA FIZIOTERAPEVTSKA OBRAVNAVA
- MANUALNA TERAPIJA
- KINEZIOTERAPIJA

Več informacij na:

www.fizioterapija-gibaj.si
Telefon: 031 339 703 ali
E-mail: info@fizioterapija-gibaj.si.

Velikolaška kronika Fuzbal smo špilal'

Inšpektor Muki

Bilo je nekoč na divjem asfaltu. Bili smo tekmeči, soigralci, najboljši prijatelji in smrtni sovražniki. Včasih eno, včasih drugo, včasih celo oboje hkrati. V isti sezoni, v enem vikendu ali pa celo v enem samem (popol)dnevu. Tisto „žugo“, ki se je vmes enkrat prenehala odbijati, smo preganjali na življenje in smrt.

Mihajlo je imel top v desnici. Botl, ki je čisto preveč zares vzel Adlov nasvet, da je kralj svojega šestmetrskega prostora, pa je lomil vse, kar mu je v teh šestih metrih prišlo na pot. Romek je žrl živce tekmečem in v še večji meri soigralcem. Ali je soliral, a tudi tresel kot za stavo. Matejc je v prodoru z rokami opletal kot mlini na veter. Pa drugi, starejši Matejc in njegov špic je bil v zlatih časih strah in trepet golmanov. Tadejc je nekoč prejel gol po parih sekundah. Bojan je bil hiter kot veter in malolaški Roberto Carlos »wannabe«, čigar hitrost smo merili s koledarjem. Precej bolj spreten in hiter je bil z jezikom kot z nogami. Ni čudno, da dandanes urednikuje Trobli. Turjaško bandero so na tej nogometni procesiji nosili Tomo, Igor, Ali, Miha, kasneje Mazo, Pero, Blaž ... Džoni, ki je Urbiju nekoč kar med tekmo porinil prst tja, kamor sonce ne posije. Robarski konec nam je po drugi strani dal može, ki so pomanjkanje tehnike nadoknadili z borbenostjo.

Potem so bili tu posebni liki. Velikolaške verzije Trifona Ivanova. Enemu smo rekli coast to coast, od obale do obale, ker se je prek pleše česal z ene do druge strani. Našli so se tudi taki, ki so igrali v šolnih. Ali pa branili v smučarskih rokavicah. Poglavje zase so bili v tistih časih sodniki. Kako bi človek lahko pozabil Anžetkovih »Peeeeeeeeejmo piiiiiieeet!«. Pa Libo, ki je inšpektorju

pokazal edini rdeči karton v kariери. Ne spomnim se več natančno, a najbrž upravičeno.

Orali s(m)o ledino oziroma asfalt. In se počasi, eden za drugim upehali. Malo jih je, ki še vztrajajo. Slava jim! Fuzbal je kot vsaka velika ljubezen. Na začetku je boginja. Sveti cilj. Toda vsaka ljubezen ima strašnega sovražnika. Čas. Vidimo jo takšno, kot je. Ni boginja, ampak vlačuga. Nikoli ni bila čista, nikoli sveta, nikoli popolna. In pobegnemo, najdemo drugo ljubezen, da se potem vsake toliko izgubljeni vrnemo k njej. Seveda takrat ni več ista, kot isti nismo več mi.

Nekateri so se v naslednjih letih in desetletjih oženili, se razmnožili, vzeli kredit na banki ter se zresnili, nekateri pa še vedno krademo dneve Bogu kot bi rekel pokojni Djordje Balašević. Nekateri pogosto vidim, druge niti ne. Z enim se ga nacediva vsaj enkrat tedensko, druge pa srečam le še ob največjih praznikih. Nekateri niti ne prepoznam več. Vmes enkrat smo eden za drugim postali veterani. Nogometno, ne vojaško gledano.

Ta prekleti usnjeni balon, ki ga ni bilo nikoli lahko krotiti, že dolgo ni več smisel življenja, a sem in tja nas vseeno še vedno združi. Nekaj jih žal ni več z nami, drugi pa so superge že davno obesili na klin. Mi, ki še vztrajamo, smo se vnovič zbrali neko marčevsko soboto. Po vseh teh letih seveda s kakšnim kilogramom (pre)več in s kakšnim lasom manj. V dvorani, asfalt pač ni več za te stare kosti. A čeprav bi bil lahko pokrovitelj turnirja Sanolabor, smo še enkrat več lahko videli, da je forma minljiva, klasa pa večna. Lepih potez ni manjkalo (no, pa tudi standarde smo resnici na ljubo pošteno spustili). Škof – po priimku, ne poklicu – je denimo enega zabil celo z glavo.

Rezultat ni bil v prvem planu, naj pa zgolj dodam, da je inšpektorjeva ekipa po junaški borbi pokleknila šele v finalu, ko so nas zlomili v povprečju kakšno leto ali dve mlajši fantje iz turjaškega konca, okrepljeni s prodano velikolaško dušo, ki je nekoč v ribniški ligi trpala gole kot Christiano Ronaldo v saudski ligi. V finalu smo slabo začeli in nato naglo popustili. Smo pa še dolgo v noč snovali maščevanje za naslednje leto. Vedno je tu naslednje leto, razen seveda takrat, ko ga enkrat ne bo več.

Naslednje leto je svoj nastop napovedal tudi gospod župan. Ali bo v gol vstopil kot župan ali kot navaden državljani sicer še ni povsem jasno. Saj ne, da bi se mu majal stolček, a po tistem kravalu, ko je pozabil, da je župan in ne šerif, bi v kakšni malo bolj normalni državi že dan potem pospravljaj pisarno.

Mi seveda že dolgo ne živimo v normalni državi. Kot tudi ne v normalni občini. Kaj je novega v naših krajih? Vrata je znova odprla Rozika; pri Roku so podražili pir; v Ponikvah so začeli s pripravami na pust; Robert je šel med svetnike. Tiste občinske, ne tiste cerkvene.

Malolaška cestna afera še vedno ni dobila epiloga. Drugi tir in tretja razvojna os sta nič v primerjavi s tistih nekaj deset metrov asfalta v kraljestvu kozla. Še Kavčičeva cestna afera iz leta 1969 je mačji kašelj v primerjavi s kozlarijo. Ni čudno, da se je eden premožnejših vaščanov odločil postaviti svojo različico kitajskega zidu. Da se ogradi od vse te norosti.

Kakorkoli že, vsega skupaj si ne gre preveč gnati k srcu, predvsem pa nikar ne pozabite besed Pjotra Mamonova. »U grobu nema džepova, šta si sakupio u duši, s tim češ i ležati.«

»Kako te bo ta umetnost še tepla«

Matjaž Gruden Vprašanja in redakcija: Marjana Dolšina Delač | foto: osebni arhiv in Boštjan Podlogar

Pogovor z akademskim slikarjem in restavratorjem Veljkom Tomanom v galeriji Skedenj na Trubarjevi domačiji na Rašici na slovenski kulturni praznik, 8. februarja

Rodili ste se leta 1944 v Splitu, a ste se kmalu preselili v okolico Celja. Kako ste kot otrok doživljali te pomembne življenjske spremembe?

Tega se niti nisem dobro zavedal; malo bolj se zavedam svojega življenja šele, odkar sem šel v srednjo šolo. Iz Splita smo se sicer leta 1945 preselili v Ljubljano, kjer je mama dobila službo v tiskarni Ljudska pravica. Od tam smo odšli v Savinjsko dolino, kjer smo imeli sorodnike, nato pa zaradi mamine službe znova v tujino, v Zenico, kjer sem prva tri leta hodil v šolo in pisal v cirilici. Zatam smo se vrnili v Savinjsko dolino in še konec tretjega razreda nisem znal niti dobro slovensko brati niti pisati. Učiteljica se je zelo trudila z mano, a sem na koncu moral ponavljati razred. Odtlej v šoli nisem več imel posebnih težav. Morda v srednji šoli le dva dneva pred konferenco, ko sem se začel učiti, da sem izdelal razred.

Katero je vaše najzgodnejše likovno delo, ki se ga spominjate? Kaj ste upodobili?

Enkrat sem na poti iz šole na sveže temno pobarvano ograjo narisal čredo konj. Prišel je sosed, ki se je name precej jezil in še pošteno sem jih dobil. Ko sem prišel domov, sem srečal strica, ki je opazil moj čemerni obraz. Vprašal me je, kaj je narobe, in sem mu odgovoril, da sem narisal tako lepo sliko, sosed pa me je v zahvalo udaril ... Rekel mi je: »Veš, če boš s tem nadaljeval, boš videl, kako te bo ta umetnost še tepla.«

Če ne bi postali slikar, s čim bi se ukvarjali in zakaj ste se naposled vendarle usmerili v slikarstvo?

Že v šoli sem zelo rad risal, mama pa je z mano imela drugačne načrte; želela je, da postanem električar, o čemer se je že dogovorila s lokalnim obrtnikom. A malo pred vpisi v srednje šole smo do-

bili brošuro s poklici, ki sem jo prelistal, in v njej našel Šolo za oblikovanje ter pomislil, da bi to bilo nekaj zame.

Mama se je skregala z mano; tudi obrtnik je godrnjal, da se bodo zdaj kar otroci izmišljevali, kam bodo šli v šolo. Mama me zato ni želela pospremiti v Ljubljano; dala mi je samo denar za avtobus. Pri štirinajstih sem tako sam prvič prišel v Ljubljano in na postaji vprašal za pot, saj o mestu nisem imel pojma. Ko sem končno našel šolo v Križankah, sem na dvorišču srečal gospoda v modri halji in modri čepici. Mislim sem, da je hišnik. Vprašal me je, kaj delam tu, in odvrnil sem, da sem prišel na sprejemne izpite. Na vprašanje, ali sploh vem, koliko je ura, sem odgovoril, da sem se izgubil in nisem našel šole – tja sem namreč prišel šele ob enajstih. Pospremil me je do razreda in mi naročil, naj rišem. »Kaj pa?« sem vprašal.

Že v šoli sem zelo rad risal, mama pa je z mano imela drugačne načrte; želela je, da postanem električar.

»Kar hočeš,« je odvrnil in zaprl vrata. Malo sem gledal, kaj rišejo drugi; nato sem začel še sam. Po koncu risanja sem imel še slovenščino; nato je spet prišel ta »hišnik« in sporočil, da bodo rezultate razglasili naslednji dan ob dveh. Pojma nisem imel, kaj naj do takrat počnem, zato sem odšel na grad in zaspal na klopci. Zelo me je bilo strah. Sredi noči sta me zbudila dva policista in me vprašala, kaj počnem tam. Odgovoril sem, da sem prišel v Ljubljano na sprejemne izpite. Prijazno sta me napotila spat na glavno železniško postajo, ki sem jo našel šele v zgodnjih jutranjih urah. Že po polurnem dremežu me je zbudila čistilka in moral sem ven. Tisti dan do dveh se mi je vlekel, kot da traja tri dni skupaj. Ob dveh nas je spet pričakal isti možakar v modri

čepici in pri črki T strogo izjavil: »Toman, sprejet. Ampak ne zaradi slovenščine.« Mislim sem si: »Briga me, zaradi česa sem sprejet, samo da sem.« Doma so bili jezni name, jaz pa sem si med počitnicami delo našel v gradbenem podjetju, da sem nekaj malega zaslužil. Jeseni sem ugotovil, da je bil gospod s čepico moj bodoči razrednik Albert Papler. Že prvi šolski dan mi je žugal, pa sploh še nisem bil ničesar kriv.

Na svoji izobraževalni poti ste se najprej podali na likovni oddelek Pedagoške akademije; nato ste študirali slikarstvo na Akademiji za likovno umetnost in nazadnje dokončali še podiplomski študij restavratorstva. Katera od teh strok, ki so vse tesno povezane z likovno umetnostjo, vam je najbližje?

Po srednji šoli nas je večina poskusila na sprejemnih izpitih za akademijo, a so sprejeli le peščico, zato sem se vpisal na Pedagoško akademijo, ki mi je dala mnogo. Ne le znanja s področja likovne umetnosti, ampak življenjskih veščin, kot so opazovanje in vzpostavljanje odnosa do svoje okolice, do sveta, v katerem živim. Zoran Didek je bil zelo pronicljiv pedagog. Tam sem absolviral in šel za eno leto na šolo, da sem spoznal učiteljski poklic. Zaključek sem vedno odlagal in potem nikoli nisem našel dovolj časa, da bi tudi zares diplomiral. Ščasoma sem na to tudi povsem pozabil.

Še enkrat sem poskusil na sprejemnih za akademijo; tokrat sem prišel precej bolj suvereno. Ustvarjati sem začel zelo počasi in hodil gledat naokrog, kaj počnejo drugi. Ker sem tako samozavestno hodil po hodnikih in sem že nosil brado, so drugi kandidati mislili, da sem profesor. Naposled smo bili sprejeti na akademijo, prepričani, da smo vso umetnost že požrli, v resnici pa nas je čakalo še veliko dela.

Po vpisu sva se s Fani kmalu poročila. Ona je bila v službi, jaz pa sem med študijem prejemal štipendijo. Obljubili so nam, da tisti, ki diplomira brez absolventskega staža, prejme enoletni znesek štipendije v kosu. Seveda sva z ženo že naredila seznam, kaj potrebujeva: hladilnik, bojler ... in zelo sem se potrudil; res sem pravočasno diplomiral in v pisarno za štipendije hitro odnesel potrdilo. Tam so mi čestitali, a ko sem povprašal po obljubljeni nagradi, so odgovorili, da zanj žal ni denarja. Odšel sem domov in povedal ženi, da z nagrado ne bo nič in da se raje odpravim na študentski servis, če imajo kakšen premog za zmetat. Na tovarni postaji v Šiški sem tega tudi redno kradel ... Ne, samo nabiral, ko je »padal iz špranj zabojev«. Tako sem ga nabral v vrečo, odpeljal domov s kolesom in kakšne tri dni nama je bilo toplo.

Od študijskih let in vse do upokojitve leta 2006 ste bili zaposleni v Mestnem muzeju Ljubljana kot konservator-restavrator.

Ko sem šel prvič v službo ob Ljubljani malo pred sedmo zjutraj, sem se vprašal, ali bo zdaj vse življenje tako, ali bom

zdržal zgodnje vstajanje in celodnevno delo, saj tega nisem bil vajen. Tam sem se kot prvi zares lotil rekonstrukcij poslikav iz antične Emone. Bil sem dovolj barvno občutljiv in trmast, da sem lahko to počel. In ko sem enkrat zares padel v delo, me je tako pritegnilo, da sem se že na prvem dopustu veselil ponovnega odhoda v službo. In petintrideset let mi je minilo takole ... [tlesk s prsti]

Vam je kdaj žal, da si niste izbrali poti svobodnega umetnika – slikarja in zakaj?

Svoboda je najdražja. Rekel sem si, da bom raje hodil v službo in bomo zato dostojno živeli, slikal pa bom zase, kar mi paše, ali je komu všeč ali ne. Ampak za to svobodo ustvarjanja moraš pač hoditi v službo. Leta 1975 sem končal še restavratorsko specialko pri profesorju Mirku Šubicu, ki mi ni le podal dragocenega znanja, ampak mi je tudi privzgojil odnos do dela ter mi odprl oči za marsikaj. Na likovni akademiji sem od svojih profesorjev dobil mnogo manj, saj so se večinoma bolj kot z nami, študenti, ukvarjali s svojim slikarstvom. Posledično nisem bil obremenjen z nobenim od svojih profesorjev in sem lahko iskal svoj izraz.

Rekel sem si, da bom raje hodil v službo in bomo zato dostojno živeli, slikal pa bom zase, kar mi paše.

Na Trubarjevi domačiji se pojavljate že od začetka, ko ste s poslikavami opremili Trubarjevo spominsko sobo. Kako se spominjate te naloge? Kaj je bilo pri tem najtežje in kaj vam je bilo v največje zadovoljstvo?

Naročilo sem dobil preko arhitekta Marjana Lobode, ki je z mano že sodeloval v Mestnem muzeju. Tako je on prevzel oblikovanje. Jaro Dolar je postavitev vsebinsko utemeljil, jaz pa sem bil izvajalec. Precej smo se zaustavili pri izbiri pisave. Gotice nisem želel, ampak sem jo pomešal s pisavo, v kateri je bila natisnjena Dalmatinova Biblija, in jo tako nekoliko omehčal. Pomagali sta tudi moji hčerki, Katarina in Urša. Delali smo počasi in se tudi kopali v Rašici, ker je bilo zelo toplo. Adl [Andrej Perhaj, op. a.] in ti, Matjaž, sta bila tudi tam.

Neverjetno dobro ste opravili delo. Do danes ni na poslikavah ene same poškodbe. Omet po štiridesetih letih in okoli dvesto tisoč obiskovalcih ne odpada; črke so skoraj enake.

Ja, samo pri pozlatih bi lahko uporabili pravo zlato, a žal takrat zanj ni bilo denarja.

Veliko ste sodelovali tudi z našim domačinom, akademskim slikarjem Jožetom Cento, ki je v osemdesetih letih prejšnjega stoletja pričel z likovnimi srečanji Trubarjevi kraji. Kako se spominjate njega in srečanj, ki ste se jih udeležili vsako leto ali pa vsaj poslali sliko za razstavo?

Z Jožetom sva se poznala, a sem bil nekoliko bolj zadržan pri neformalnem delu srečanj in tekočih substancah. Sem pa spremljal njegovo ustvarjanje in zanimivo dinamiko, ki se je razvijala med kolegi. Spomnim se, kako je nekoč kolegu slikarju s platna ukradel malo barve vsakič, ko se je ta obrnil stran. Ko ga je zalotil, se je v smehu branil z besedami: »Pa saj se na platnu vendar nič ne pozna, saj sploh nisi opazil, da ti na sliki kaj manjka.«

Danes z Javnim zavodom Trubarjevi kraji sodelujete tudi kot član strokovne komisije za razstavni program. V

čem se čutite odgovorni zanj in kateri kriteriji vas vodijo pri odločitvah?

Odločati se je težko, saj kritično gledamo na dela, ki so v resnici izliv čustev. Nekaj kriterijev imamo člani komisije vsak pri sebi in če se v večini točk strinjamo, rečemo, to je to. Pomembno je, kako je umetnik aktiven – stoji na mestu ali še poskuša napredovati? Razstavlja vedno iste stvari ali se trudi pokazati nekaj novega, s čimer izraža svojo kreativnost? Res pa je, da so akademsko izobraženi slikarji mnogo bolj muhasti od akademsko neizobraženih in redkeje pokažejo obžalovanje, če niso sprejeti v razstavni program.

Katera umetniška imena vam predstavljajo najpomembnejši vzor in zakaj? Ste delo kakšnega od njih sistematično študirali?

Seveda, pa koliko. V tretjem letu akademije je bil ženin brat v Münchnu in me je povabil k sebi. Tam sem se navdušil nad nemškimi ekspresionisti. Že prej so me zanimale ekspresivne oblike in sem jih opazil tudi pri naših slikarjih, na primer pri Kregarju. Tam sem študiral člane skupin Die Brücke in Der blaue Reiter, kar me je resnično zanimalo. Rekel sem si, poglej, saj tisto, kar bi jaz rad ustvaril, so že vse naredili. Po vrnitvi sem bil malo izgubljen in sem postal bolj kritičen tudi do svojega dela. Kasneje sem sam začel pogumneje uporabljati čopič. Saj me nič ne stane, če ni v redu, bom pa še enkrat začel.

Največ slikate z akrilnimi barvami. Zakaj najpogosteje izberete prav to tehniko in ne olja, gvaša, akvarela ali pastela, čeprav kot restavrator zelo dobro poznate tudi druge materiale in postopke?

Za akril se v resnici nisem kar odločil. Ko sem končal akademijo, je bila vsaka tubica oljne barve prekleto draga. Jaz pa sem bil zelo pozoren pri tehnoloških vajah in si zapisal vse o postopkih in materialih. Našel sem neke primerne barve, ki jih je izdeloval Jub, le da je v njih še vedno nekaj manjkalo. Sam sem dodal malo lepila, pigment v prahu in polnilo ter dobil krasen pastozen akril. To je bilo mnogo ceneje in lahko sem začel slikati velika platna v debelih nanosih. Nekje okrog leta 1978 sem začel delati pretežno z akrilom.

Pri slikanju uporabljate le čopiče ali tudi druge pripomočke, kot so slikarska lopatica, paličice, prsti, dlani ...?

Vse, kar pride pod roke. Včasih celo zmečkam cunje, ki jih imam za čiščenje čopičev in z njimi brišem po platnu, potem še dodam malo risbe s čopičem ... Ta občutek kreativnosti, slikanja, to kar gomazi po tebi. Tako kot če si z dekletom, ko čakaš, kaj bo sledilo, in te kar nese naprej ... isto je z ustvarjanjem. Ko se enkrat zaženeš, ne moreš kar nehati, ker je naslednji dan drugačen občutek, druga energija in do včerajšnjega dela nimaš več zagona, ampak si samo še kritičen.

Kaj bi izpostavili kot najpomembnejši element osebnega umetniškega izraza?

Da ga nimam zacementiranega. Tega vprašanja danes nisem dobil prvič. Pogosto me pobarajo, kako to, da je vsaka moja krajina drugačna. Odvrnem, da takšna pač je, saj moraš biti vedno pošten do motiva, ki ga slikaš. Jaz sem pošten do pokrajine, ki jo opazujem, pa tudi do sebe. Ko sva bila na primer z ženo na Visu, sem naredil serijo slik z otoka, ki so bile barvno povsem drugačne od tistih doma. Pa ne zato, ker bi zavestno želel uporabljati drugačne barve, saj sem na morju in mora biti na slikah več Sredozemlja, več teh zažganih škarp in borovcev ... To pride samodejno. Tudi gozdne rampe na tej razstavi [v galeriji Skedenj, op. a.] sem si ogledoval in doživil na terenu. Gledal sem, kako so tam od vas malo naprej vlačili les iz gozda, kako so ostale stopinje in traktorske sledi, in sem razmišljal, kako bi bilo to fajn namalat. V Piranu, na primer ne bi mogel slikati takšnega gozda, ampak bi nastajale drugačne podobe.

Motivno največkrat upodabljate krajine. Kako to? Se kdaj lotite tudi slikanja človeške figure v žanrskih, zgodovinskih upodobitvah ali portretih? Bi si upali naslikati mene?

Seveda bi si upal, samo ne vem, če bi bil zadovoljen.

Ja, lepšega me morate narediti ... [smeh]

Portret je res delikatna stvar, saj to se dobro ve. August Rodin je svojega naročnika vedno najprej povabil na pogovor, med katerim je že delal skice za portret. Da ga je spoznal tudi kot človeka, ne le kot figuro. Jaz bi recimo tebe precej manj lepega naredil ... Ne vem, zakaj [smeh]. Najboljši portreti so tisti, kjer je zadet karakter, pri tem pa so upodobljenci včasih zadovoljni bolj in drugič manj.

Povsem abstraktnih del nimate veliko, a v abstrakcijo pogosto zaide-te na posameznih delih slik. Kaj je sploh bistvo abstrakcije?

Ja, nič, to je že Marjana [Dolšina Delač na odprtju razstave Čutni dialogi gozda, op. a.] zadnjič povedala. Če bi vzel en košček slike, ga izrezal in ga dal na samostojno podlago, bi to postala abstrakcija. Delček vsake slike, če le ni preveč kompozicijsko povezana, lahko obravnavamo kot abstrakcijo. Jaz s slikarske kolonije prinesem več slik pokrajin in jih doma gledam ter razmišljam, katero bi bilo vredno ponoviti kot abstrakcijo. Ko pa enkrat v tej abstrakciji ne vidim več nobene povezave, ugotovim, da tisti, ki je to delal, ni točno razmišljal, od kod je to vzel ... Morda sem sam preobremenjen z realizmom, ampak to je tak igrivi realizem, ki ima spodaj vse, kar hočeš ...

Kakšen je vaš pogled na sodobne umetniške prakse, kot so instalacije, performansi, hepeningi in drugi konceptualni oziroma ne-likovni umetniški projekti?

S kolegom glasbenikom [Janezom, op. a.] Gregorcem sva se nekoč srečala na cesti in spraševal me je, kako naj razume abstraktno sliko Emerika Bernarda, ki je prav v tistem času prejel Prešernovo nagrado. Ker nisem želel kar tako postaviti vrednostne sodbe, sem mu odgovoril s primerom, kako sem bil nekoč na koncertu, kjer so glasbeniki iz papirnatih vrečk stresli mivko in začeli z njo ribati po tleh ter s tem ustvarjati glasbo. Nato sem ga vprašal, kaj bi on rekel na takšno glasbo, kako on to posluša. Odvrnil mi je, da on tega pač ne posluša. No, tako sva odgovorila drug drugemu. Kasneje se je odločil, da bo napisal muziko za mojo razstavo in jo tudi je. Tisto partituro mi

Ta občutek kreativnosti, slikanja, to kar gomazi po tebi.

je dal v roke; pozabil sem, kam sem jo vtaknil, in od takrat je nisem nikoli več videl. Ko je glasbenik že umrl, sem po njej povprašal drugega kolega glasbenika, ki je takrat igral, in odgovoril mi je, da jo je prav on spravil in mi jo je po tridesetih letih vrnil. Po njenem navdihu sem naslikal sliko z naslovom »Zrakoplov«, kot je bila tudi skladba naslovljena, a mi je bilo malo žal, saj njegove glasbe nisem razumel. Razstavil sem jo v galeriji Krpan v Cerknici. Po razstavi sem dirigenta vprašal, v čem je hec te muzike, saj je sam nisem niti malo razumel. Razložil mi je zelo pedagoško, kakšna je vloga posameznih inštrumentov in kako se gradi kompozicija podobno kot pri slikah.

V slovenski televizijski seriji Prime-ri inšpektorja Vrenka se v tretjem in četrtem delu prve sezone z naslovom Retrospektiva glavni protagonist ukvarja z reševanjem umora na odprtju slikarske razstave. Za scenografijo so uporabili vaše slike. Kako je potekalo to sodelovanje? Ste slike ustvarili posebej za to naročilo ali ste jih izbrali iz svojega slikarskega fonda? Kako ste prišli na televizijo?

Ja, peš [smeh]. Z Iztokom Premrovom, ki je delal na televiziji in mi je odprl

kar nekaj razstav, se tudi zasebno poznavala. Ko so načrtovali to serijo, je bilo v scenariju tudi odprtje velike retrospektive. Premrov je predlagal, da bi izbrali mene. Ko so se s projekta oglasili pri meni doma, jih nisem prav nič razumel, saj so se pogovarjali, katere slike bodo na razstavi, katere v vdovinem stanovanju, katere v stanovanju sestre ... No, potem ko smo nekaj popili, nam je vsem postalo precej bolj jasno. Slike sva na koncu izbrala s scenaristko in na gospodarskem razstavišču so naredili sceno z veliko razstavo. Odprtje je bila res super dogodek: velika miza, narezki in šampanjec, oni so pa tam milijonkrat ponavljali prizore. Malo sem gledal snemanje in se tudi družil z igralci. Nekaj sem jih celo spoznal: Milena Zupančič je bila »moja vdova« ... v filmu, seveda [smeh]; sestro je igrala Štefka Drolc. Fotografirala sva se tudi s to našo mlado igralko ... s Katarino Čas ... Kako prijazna je in za fotografijo sva se prav lepo objela!

Ste kaj zaslužili s tem?

Uf, ne vprašajte.

Ali so padale samo obljube, da boste slike hitreje prodali?

Ja, malo so se zanimali za slike. No, saj to je tudi nekaj.

Svojo osemdesetletnico boste pospremili s številnimi razstavami po različnih slovenskih krajih, kar ste pričeli s samostojno razstavo Čutni dialogi gozda prav tu, v galeriji Skedenj. Kje vas bomo lahko še srečali in katera vaša dela bodo postavljena na ogled?

Stvari se ne bodo nikjer ponavljale. Marca bo v cerkniški knjižnici razstava rakiškega jambora. Na ogled bo velika slika z volovsko vprego in jamborom ter risbe, ki so bile že natisnjene na kole-darju. Aprila bo moja dela gostil Univerzitetni klinični center s serijo slik iz časa korone. Že takrat, ko je bil zadnji dan prepovedi druženja zaradi virusa, sem doma, pred hišo, priredil razstavo. Na stojalo sem posadil sliko »Rojstni list korone« in prišlo je več kot petdeset ljudi – takoj smo bili v prekršku. Slike sem počasi znosil ven in jih zložil na dvorišču ob drva in ob ograji. Nekaj smo popili in pojedli; nato sem slike znosil nazaj. V hišo jih nisem spustil. Ta cikel sem še

nadaljeval in zdaj obsega med trideset in štirideset slik, ki bodo razstavljene v UKC-ju. Junija bo v mojem domačem kraju še ena razstava, ki so si jo zamislili kustosi, in sicer v graščini Novo Celje. Že pred leti sem v Narodnem muzeju razstavljal mozaično delo – šestkrat osem metrov velikega Emonca, sestavljenega iz mojih slik palm, zdaj pa želijo, da iz palm sestavim še svoj avtoportret. Ta bo visok približno osem metrov in prav zdaj se s tem ukvarjam. Treba je nekaj računalniškega dela, številčenja ... Začetne korake sem že uspešno opravil in zdaj čakam lepo vreme, da bom začel zunaj sestavljati podobo iz okrog osemsto petdeset slik palm. V tej graščini, kjer je bila pred drugo svetovno vojno umobolnica, je moja mama delala kot medicinska sestra. Nemci so vse te ljudi, okrog sto petdeset jih je bilo, odpeljali in jih ni bilo več. Strokovnjaki zdaj omenjene dogodke raziskujejo in moja razstava bo predstavljala uvod v to odkrivanje zgodovine. Malo me skrbi, saj gre za tehnično res zahtevno predstavitev. Zatem bom razstavljal še slike iz serije naravnih ujm, ki so v zadnjih letih prizadele Slovenijo: žledolom, požari, poplave. To pa je bila najtežja tema in zanjo je besedilo že

Pri sedemdesetih letih sem odtekel zadnji maraton v Atenah. Zame je to edini pravi maraton.

pripravil Peter Kovačič Peršin [ki je ob pogovoru tudi sedel med občinstvom, op. a.].

Za retrospektivo ste še premladi?

Sploh ne razmišljam o tem. Ne vem, kdaj bo ta retrospektiva, če sploh bo. Jaz je ne potrebujem, da bi rekel, zdaj moram vse zbrati in natisniti ... Ne, to, kar delamo, sproti delamo; ko ne bomo več mogli, bomo rekli adijo, pa zdravi ostanite in nas več ni. Velikokrat me kdo vpraša, katera je moja najboljša slika. In odgovorim, da ne vem, da jo bom morda odnesel s sabo ... Morda pa ravno zdajle, ko se pogovarjava, zapravljam čas, v katerem bi lahko nastala. Saj nikoli ne veš.

Tudi vaše zdaj že odrasle hčerke so se odločile za kariero na področju umetnosti: Katarina je slikarka, Urša kiparka in Ajda igralka. So vas kot očeta njihove odločitve razveselile, ali ste si želeli, da morda izberejo

bolj pragmatično življenjsko pot?

Ja, absolutno. Moja pot je bila v tem smislu težka, saj nisem imel razumevanja, ki bi ga kot otrok pri odločitvah potreboval. Starejša Katarina me je nenehno opazovala pri delu; vedno jo je zanimalo, kaj delam. Ampak ko ni vedela, ali bi se usmerila v gradbeništvo ali na šolo za oblikovanje, sem ji odločitev v celoti prepustil. Res pa je, da sem ji lahko svetoval in pomagal samo na likovnem področju. No, ko je prišla Urša na vrsto, je nisem nič spraševal, ker je drugačna po karakterju, a se je naposled tudi ona odločila za isto smer. Kar naenkrat so bili na šoli za oblikovanje sami Tomani. Najmlajša mi je celo rada žugala, da bo šla še ona nalašč na isto šolo, da bo meni nagajala, če je ne bom ubogal. Odločila se je za igrilstvo, ki jo je zanimalo že od malih nog. Najlepše je, ko slediš uspehom svojih potomcev in poslušаш pohvale na račun njihovega dela. Urša, ki ima status svobodne umetnice, mi vedno pove, da sem jaz njen najboljši mecen, ker pogosto kupim njena dela. Najbolj pri vsem tem pa je bila seveda obremenjena – mama.

Kakšen je vaš pogled na slovensko kulturno politiko? Ustvarja dovolj ugodne razmere za prepoznavanje

Pomladne sape, 2019, akril/platno, 120 x 150 cm.
Foto: Urška Boljkovac

in razvoj mladih talentov?

Na včerajšnji proslavi [državni proslavi v počastitev slovenskega kulturnega praznika] je Prešernovo nagrado prejel Henrik Neubauer, ki je moj prijatelj. Jaz mu nagrado iz srca privoščim, samo pravim, da je prišla trideset let prepozno. Tu so zdaj smeri in trendi, ki jih poskušam razumeti, ampak ko mi ni, si pravim: »Ah, Veljko, pojdi s svojo malarijo naprej, dokler ti bo še dano in naj se drugi s tem ukvarjajo.« V novem Rogu mi je zelo zanimivo in veliko stvari je, ki jih je možno preizkusiti. To je za novo generacijo, ki prihaja. Nad temi stvarmi se ne morem popolnoma navdušiti, niti jih povsem ne zavračam. Zanimivo mi je bilo, da so našo ministrico za kulturo v enem od intervjujev vprašali, kaj si misli o Rogu, ki so ga odprli že lani oktobra, in je odvrnila, da še ni bila tam. Joj, sem si mislil, kako pa to?

V prostem času ste bili nekoč navdušen tekač. Rekreativno še kdaj tečete? Kaj vam tek pomeni? Kako in kje se je ta vaša tekaška kariera zaključila?

Ja, pri sedemdesetih letih, torej pred desetimi leti, sem odtekel zadnji maraton

v Atenah. Zame je to edini pravi maraton, mati maratonov, zato sem si rekel, da ga grem odteč tja, kjer se je zares zgodil. Ko sem tek pustil za seboj, me je pri petinsemdesetih prenehalo boleti vse, s čimer sem imel prej težave: malo s kolenom, malo s križem, malo s kolki. Nenehno sem od telesa zahteval nekaj, kar ni več zmoglo; odkar sem s tem nehal, pa sem zdrav. V Atene sem na maraton hodil vsakih deset let, vse od svojega štiridesete-

ga leta naprej; vmes sem tekel po naših maratonih. Na enem od njih me je celo snemala televizija, na tistem, ki sem ga odtekel pri šestdesetih, pa sem tekel kar z vročino in antibiotiki. Seveda sem pritekel do cilja in preživel. Ko so mi očitili, da bi med tekom lahko umrl, sem se pošalil, da je tudi tisti na koncu umrl, ki je pretekel originalni maraton in sporočil novico o zmagani bitki. Na mojem nagrobniku bi imenitno pisalo: »Umrli na maratonu ...«.

Na likovnih srečanjih Trubarjevi kraji smo lahko 4. junija 2023 v Strletih nad Robom Veljku Tomanu gledali pod prste pri ustvarjanju

OKNA

KVALITETA
VARNOST
VARČNOST
design

**VRHUNSKA KVALITETA IN
BREZČASEN DIZAJN**

051 402 780 / info@priba-okna.si / www.pribaokna.si
Obrtna cona Ločica pri Turjaku

Femina, feminae, femininum: O ženskah, ki bi v srednjem veku praznovala osmi marec

Marjana Dolšina Delač

Svojega rojstnodnevnega datuma na koledarju nisem nikoli označevala kot najpomembnejšega dne v letu, a ker ga praznujem prav osmega marca, ga z veseljem privlečem na plano kot malce zmečkan in povaljan argument, da mi je bil feministični žar položen že v zibko. Iz nekega povsem neopredeljivega razloga se čutim dolžna, da se na njegov klic vsakokrat – in če se le da ob glasni glasbi – tudi odzovem. Ob tem pričakovano naletim na konfrontacije s predstavniki (fizično) močnejšega spola, sploh če te ideje samovoljno trosim naokoli v očarljivem bifeju na osrednjem laškem trgu, v katerem beseda feminizem med rundami špricarjev, pirov in kav z mlekom tistih, ki ne dohajajo trške dinamike diskurza in športnega popivanja, obvisi v zraku kot kletvica v farni cerkvi. Pustimo ob strani, da se večinoma ne strinjamo niti v definiciji te besede, kaj šele v aplikativni vrednosti njenih praks, a priznam, da ko enkrat premagam zavoro kulturnega šoka, tovrstni pogovori osvetlijo problem z drugega, še neznanega gledišča in pokažejo, da so njegove korenine razvejane huje od plevelnega slaka. Vsi zadržki, stigme in stereotipi, ki se nanašajo na ženske, predstavljajo le eno plat kovanca, kjer se na drugo lepijo tudi ukalupljene predstave o moških. Vse to generira temeljna različnost našega genskega zapisa in z njo povezana telesna drugačnost, psihološki ustroj in čustveni arzenal, ki ju premoremo, ter zgodovinsko utrjene vloge, ki si jih vsakokrat znova bolj ali manj pravično razdelimo.

Od peklenske zapeljivke do volivke

Na prvi pogled je situacija kristalno jasna: ženske smo obstajale kot družbeno nevidna bitja vse do seksualne revolucije, ki je s kontracepcijo prinesla osvoboditev od zgolj reproduktivne in skrbstveno-negovalne družbene vloge ter nam naposled dodelila mesto

enakovrednih spolnih partnerk. To je sovpadalo z nekoliko zgodnejšim družbenim bojem za enakopravne glasove v skupnih odločanjih, ki je rezultiralo v volilni pravici. V Avstraliji so jo za ženske uvedli že na začetku 20. stoletja; na Slovenskem je ta ideja dokončno dozorela šele leta 1945. Odtlej se na voliščih slišita tudi šelestenje kril in peket visokih pet. Saj ne, da jih po mojem mnenju moški ne bi smeli nositi. Vsa obdobja pred tem se zato zdijo zlovesče patriarhalna, šovinistično obarvana in enoznačno dokumentirana, med katerimi se verjetno na zmagovalno stopničko samodejno povzpne srednji vek kot domnevno najtemnejše obdobje naše zgodovine. A takšno podobo razkriva le oddaljeni površni pogled, ki se ob bolj poglobljenem študiju ustavi ob ženskih imenih, med katerimi se je kot v rečnih brzicah spreminjal tok zgodovine.

Ne, ni jih mnogo. Večina srednjeveških interpretacij gre ženski kot Evi, ki je zapeljala nesrečnega, nič krivega Adama, ali Luksuriji, ki je detomorilka in razuzdanka ter z mikavno telesno podobo personificira kar greh sam. Na marginah (robvih) Vavilavove Biblije, enega najrazkošnejših dvorskih rokopisov poznega srednjega veka, so upodobljene celo t. i. Bademädchen, ki pomanjkljivo oblečene v prozorne spalne srajčice asistirajo mlademu češkemu kralju Vavilavu IV. pri vsakodnevi higieni. Glede na prizore je očitno, da

je mladenič do umivanja gojil posebno afiniteto. Nadaljevanje zgodbe si vizualizirajte sami, kakor so si jo verjetno tudi tisti, ki so na prelomu iz 14. v 15. stoletje te strani listali iz povsem častnih razlogov – ne pozabimo, da gre vendarle za Biblijo. In prav to dejstvo je dokaz, da je bila v srednjem veku, in tudi še pozneje, promiskuiteta vladajočih moških in seksualna podložnost podrejenih žensk ne le tolerirana, ampak pričakovana in – danes bi temu rekli – sistemsko podprta. Na drugi strani srednjeveškega koncepta ženske imamo Marijo in njeno krepotno vojsko svetnic, ki so utrjevale idejo o čistosti devišstva in demonizirale žensko seksualnost. Nekaj, kar je na pergamentu sicer veljalo tudi za moške, a se v družbi ni nikoli izkazalo za možno prakso. Sama zaključim, da zaradi tega, ker ima nekontrolirana spolna dejavnost na ženskem telesu mnogo bolj prepoznavne in daljnosežnejše posledice kot na moškem. Podob vladaric, ki bi jim modrokrvne hrbte umivali postavni paži, torej ne bomo našli niti v najbolj obiskani srednjeveški literaturi.

Teodora: prostitutka in svetniška cesarica v enem samem življenju

Bizantinsko cesarico Teodoro iz 6. stoletja večina izmed nas pozna predvsem po pisanju Frana Saleškega Finžgarja v romanu Pod svobodnim soncem, kjer je žena cesarja Justinijana predstavljena kot tista, ki se je zaljubila v slovenskega vojskovodjo Iztoka, Svarunovega sina. Kljub izmišljeni zgodbi gre za resnično zgodovinsko osebnost, ki v upravljanju velikega bizantinskega cesarstva sicer ni z enako močjo udarjala po mizi kot cesarski soprog; njena podoba pa je vendarle že enakovredno krasila mozaično steno apsida v cerkvi sv. Vitalija v severnoitalijanski Raveni, ki je bila svojčas bizantinska ekspozitura na Zahodu. Maši prisostvuje v bogatem

Vavilav IV. pri umivanju, margina Vavilavove Biblije, fol. 214 recto, 1390–1400. Vir: faksimile.

oblačilu; na glavi ima dragoceno vzhodnjaško krono in lorum, ki se z visečimi dragulji spušča vse do njenih ramen. V rokah drži kelih, medtem ko je mož Justinijan na nasprotni steni upodobljen s pateno, kar simbolizira daritev kruha in vina kot Kristusovega telesa in krvi. Karizmatična dama se z dvorom bliža vodnjaku žive vode, simbolu Kristusa, ki ga izza zastora odkriva njen dvorni spremljevalec. Le če se natančneje obregnemo ob njeno predcesarsko preteklost, izpod častivrednih nazivov izkopljemo podatek, da se je od svojega moža sicer kar dvajset let mlajša Teodora v mladosti ukvarjala z najstarejšo obrtjo, zdaj pa njeno glavo obkroža svetniški sij, v plašču z izvezenim motivom svetih Treh kraljev se celo primerja z Marijo. Navadna povzpeticnica ali uspešna ženska? Težko sodimo, a njen precedenčni prestop iz seks biznisa v politiko ni ostal brez nasledstva, saj je v osemdesetih letih prejšnjega stoletja podobno preobrazbo doživela Ilona Staller, ki se je pod umetniškim imenom Cicciolina najprej uveljavila v filmih za odrasle, nato pa se je poročila s postmodernističnim umetnikom Jeffom Koonsom in svilene postelje zamenjala za poslanske klopi italijanskega parlamenta. Podobno kot Teodora lorum je imela tudi Cicciolina svoje značilno oglavno okrasje – venec pisanih cvetic. Njeno fotografijo boste pač morali poiskati sami, saj bi bila glede na značaj glasila sila neprimerno slikovno gradivo. Samoiniciativa torej velja.

Da so se tudi srednjeveškim velmožem pogosto kolena bolj šibila ob pogledu na ženske čare kot ob misli na poroko z devico plemenitega porekla, je potrdila tudi Teodorina kasnejša soimenjakinja, ki je bila leta 829 za ženo bizantinskega cesarja Teofila izbrana kar na lepotnem tekmovanju. Kljub morda res nekoliko banalnemu začetku svoje kariere (kar ni redkost niti v sodobnem času) je po smrti moža ikonoklasta, torej tistega, ki je nasprotoval čaščenju nabožnih podob in s tem figuralni umetnosti, ikonoklazem odpravila in figuralnim podobam vrnila njihov družbeni in religiozni pomen. Z njenim posredovanjem so ponovno odkrili in obnovili pozabljene ikone, freske in mozaike, kar je bilo ključnega pomena za ohranitev ikonske tradicije ortodoksnega krščanstva. Tega se je lotila karseda taktično in z občutkom, da se ji ni nikoli zamajal vladarski stolček.

Teofanu kot prva coimperatrix augusta

Za razumevanje pričakovanj do posameznikov in posameznic glede na njihov spol je bila v srednjem veku v največji meri odgovorna krščanska teološka misel, ki je s primeri bibličnih in drugih svetih oseb priskrbel primerne modele za vzorno moškost oziroma ženskost. Kljub pavšalnemu postavljanju žensk v drugi plan, ki se je iz javnega življenja odmikalo v anonimnost zasebnih domov, vemo za posameznice,

Prizor Hildegarde iz Bingna, ki doživlja vizijo, jo sproti zapisuje na voščene tablice in jo narekuje učitelju, Scivias, 1151. Vir: Wikipedia.

ki s svojo življenjsko zgodbo relativizirajo naše utrjene predstave o srednjem veku. Ena prvih, ki jo viri omenjajo kot močno in sposobno vladarico, je bila bizantinska princesa Teofanu. Po poroki z Otonom II. 14. aprila 972 se je preselila na Zahod in postala vladarica močnejše otonske dinastije, ki je nasledila karolinško s Karlom Velikim na čelu. O njenem vplivu zgovorno priča dejstvo, da se ni začepela doma, ampak je kot dejavna diplomatka spremljala svojega moža na vseh potovanjih in je neredko tudi omenjena v formalnih cesarskih dokumentih. Prislužila si je naziv 'coimperatrix augusta' ali po naše socesarica, ki ji je zagotavljal, da bi v primeru smrti moža brez prestolonaslednika sama vladala cesarstvu. Vsekakor več kot le običajna prva dama. Njena vladavina je kriva za vplive vzhodnjaške bizantinske umetnosti na Zahodu, saj je iz svojih rojstnih krajev naročala dragocene umetnine, oblačila in uvajala specifični bizantinski dvorni protokol. Po smrti moža je kot regentka zavladovala le za pet let, a je Evropi pustila neizbrisljiv pečat. Jo bo Ursula von der Leyen lahko prekosila pri vplivnosti na nivoju svetovne politike? Trumpova Melanija je pri uveljavljanju oblačilne kulture gotovo ni. Na drugi strani pa uspešno Teofanu srednjeveški pisci pogosto obrekujejo kot zoparno klepetuljo, ki se ni najbolje razumela s svojo taščo. Trivialno na Zahodu nič novega.

Mozaik s podobo cesarice Teodore v cerkvi sv. Vitalija v Raveni, 6. stol., mozaik. Vir: Wikipedija.

Vizionarki Hildegarda iz Bingna in Herrada iz Landsberga

Nedavno sem se ob mimohodu otoka s »strokovnimi« knjigami v eni od delikatnih veleblagovnic na glas zasmejala, ko sem opazila, da se mi z nje ponujajo Nasveti za zdravje Hildegarde iz Bingna, saj je v dobrih osmih stoletjih naše znanje o človeškem telesu verjetno toliko napredovalo, da se splača v roke vzeti kakšno aktualnejše čtivo. Pa vendar. V svojem času je bila ta nemška benediktinska opatica, vizionarka, filozofinja, skladateljica in iluminatorka zaslužna za nekaj najbolj pragmatičnih medicinskih spoznanj in prodornih misli, ki niso naslavljale zgolj ali najprej moške populacije. Hildegarda je s precizno izbiro izrazov, ki niso razkrivali spola, na primer »človek« namesto »mož«, poskrbela za enakovredno obravnavo obeh spolov. Leta 1165 je napisala obsežni rokopis Scivias oziroma Spoznavaj (pot do Boga). V njem opisuje vizije, ki jih je doživljala in so predstavljale izvor njene feminilne teologije. Tudi iluminacije (ilustracije v rokopisih, op. a.) so izražale nemaskulizirana, raje androgina, skoraj žensvena telesa angelov in celo Kristusa. Sodobni bralec se upravičeno vpraša, kako lahko verjame, da je nuna res doživljala videња in si besedil ni enostavno izmislila. Iz zgodovinskih virov vemo, da je trpela za močnimi migrenami, ki jih kot opozorilni znak pogosto spremlja t. i. avra, skupek nevroloških motenj, za katero so značilne spremembe vida, na primer utripajoče luči, pojavljajoči cikcak vzorci, slepe pege ter celo svetle geometrijske črte, ki se ukrivljajo v obliko srpa, se premikajo in večajo. Iz tega pa bi že lahko pobrali kakšen ščepec religioznega doživetja. Kot pribito ostaja tudi dejstvo, da je njene nasvete še vedno mogoče kupiti v knjigarnah; po dolgi devetih stoletjih jo najširše občinstvo bere celo na Kindlu in drugih njemu podobnih elektronskih bralnikih. Le kateremu moškemu je do sedaj to uspelo?

Še stvarnejša je bila Herrada iz Landsberga, ki je sprejela nunske zaobljube v samostanu v Hohenburgu na Nemškem. Ker je bil ženski ustanovi posebej naklonjen sveti rimski cesar Friderik Barbarossa, je bila deležna najboljše izobrazbe, ki je bila v 12. stoletju ženskam sploh dosegljiva. Ko je postala opatinja, je spisala obsežno delo Hor-

Kristus krona Otona II. in Teofanu, 10. stol., slonokoščena knjižna platnica, Pariz, muzej Cluny. Vir: Wikipedija.

tus deliciarum (Vrt naslad), v katerem je na pergamentu zabeležila vse tisto religiozno in strokovno znanje, ki bi lahko koristilo nunam v njenem samostanu ter s tem evropski intelektualni dediščini prispevala eno najpomembnejših srednjeveških rokopisnih del. Čeprav je imela pomočnice, je večino besedil zbrala sama, jih uredila, zapisala in iluminirala s podobami.

Christine de Pizan in feministično Mesto dam

Zgodbo o ženskah zaokrožimo v poznem srednjem veku s Christine de Pizan. Benečanka, ki se je primožila na francoski kraljevi dvor, se po smrti moža

ni ponovno poročila ali odšla v samostan, kot je bilo to v navadi, ampak je postala dvorna pisateljica, s čimer je uspela preživljati sebe in svojo družino. Med njenimi nekaj več kot petdesetimi rokopisi je najslavnejši Cité des dames (Mesto dam) z začetka 15. stoletja. V knjigi, kjer opisuje gradnjo alegoričnega mesta, namenjenega pomembnim ženskam, najprej obžaluje, da se je rodila kot ženska in se nato zoperstavi patriarhalni tradiciji, ki njen spol postavlja v manjvredni družbeni položaj. Razloge za to išče v nevednosti in nepoučenosti, rešitev pa v izobrazbi, s katero bodo ženske najprej spremenile svojo miselnost in nato prepričale še moške.

Verjetno ni treba posebej poudarjati, kako univerzalen je njen nasvet in bi zlahka prišel tudi izpod umetnih nevronov aplikacije ChatGPT v 21. stoletju. Drage dame, drži, da se naši dohodki še vedno ne ujemajo z dohodki moških sodelavcev, in res je pogosto treba v isti uspeh vložiti več dela, znanja in energije ali pa vsaj sogovornike utrudljivo prepričevati, da dolžina krila ne korelira s kvaliteto producirane vsebine. Na drugi strani pa je tudi še kako res, da živimo v stoletju, ki je od vseh do zdaj ženskam najbolj naklonjeno in v katerem za kvaliteto izobrazbo ali ambiciozno zastavljeno karierno pot ni nujna naklonjenost cesarja. Potrebujemo le odločitev, voljo in nekaj trdega dela. Najugodnejši čas torej, da zavijamo rokave in tako obeležimo 8. marec.

In še kot asterisk: Seveda je v ozadju tega pisanja bibliografski seznam preverljivih in recenziranih člankov, ki zagotavljajo kredibilnost napisanega. Na voljo je v uredništvu.

Dame Moralnost, Razum in Pravičnost skupaj s Christine de Pizan gradijo Mesto dam, Cité des dames, 1405. Vir: Wikipedija.

Delavnica stripa z Davidom Krančanom

Barbara Pečnik, Javni zavod Trubarjevi kraji | foto: Barbara Pečnik, David Krančan

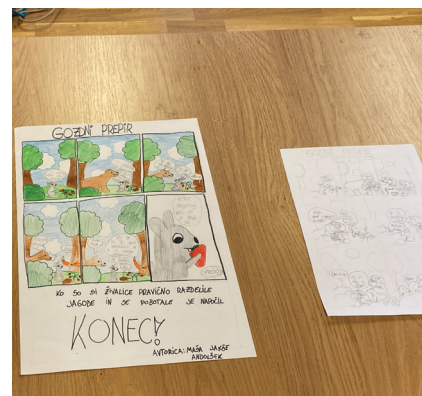
*Prvo februarско soboto je bilo na Trubarjevi domačiji zelo ustvarjalno.
Gostili smo ilustratorja in striparja Davida Krančana, ki je za otroke
II. in III. triade izvedel striparsko delavnico.*

David je otroke najprej seznanil z osnovami, kaj strip sploh je in kakšne so njegove osnovne značilnosti. Pokazal jim je osnovne trike, nato pa so se otroci lotili ustvarjanja svojih stripov. Nastale so prave mojstrovine, ki so jih otroci na koncu razstavili in postavili na ogled staršem. Odziv je bil odličen in mesta so bila v trenutku zapolnjena, kar dokazuje, da si takih delavnic malo večji osnovnošolci želijo. Nastala je precej dolga čakalna vrsta, zato upamo, da nam kmalu uspe kakšna ponovitev.

Kdo je David Krančan?

David Krančan je diplomiral iz stripa na Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje v Ljubljani; izpopolnjeval se je tudi v Pragi. Več kot 17 let je član uredništva revije Stripburger.

Razstavlja v pomembnejših slovenskih in nekaterih evropskih galerijah. Njegovi stripi so prejeli različne nagrade: Pijani zajec (Najlepša slovenska knjiga leta 2015, Naj strip 2015 po izboru poslušalcev Stripofilije na Radiu Študent),

Grdina, stripovski album po Rezijanski pripovedki (znak za kakovost zlata hruška, 2015), ilustracije v Dnevnikovem Objektivu (plaketa Hinka Smrekarja na 13. bienalu slovenske ilustracije, 2019). Živi in ustvarja v Kranju.

Nekaj njegovih stripov si lahko po novem preberete tudi v Trubarjevi čitalnici.

LIDIJA PLESTENJAK: PTICE KOLUMBIJE razstava serije slik v akvarelu četrtek, 18. aprila 2024, ob 19. uri v galeriji Skedenj na Trubarjevi domačiji

Slikarka Lidija Plestenjak je ilustracije naslikala med letoma 2018-2019 med bivanjem v Kolumbiji. Delo Crested Owl je bilo nagrajeno na 14. slovenskem bienalu ilustracije s Priznanjem Hinka Smrekarja za poljudoznanstveno ilustracijo.

Vabljeni!

Javni zavod Trubarjevi kraji

Viteška dvorana je pokala po šivih

Katarina Bambič | foto: Alenka Milavec

Kaj narediti, ko življenje teče po ustaljenih tirnicah, ko si zadovoljen s službo, ko je družina zdrava in srečna, ko je vsako druženje s prijatelji navdušujoče ... Organiziraš glasbeni koncert in upaš, da se bodo ljudje odzvali tvojemu vabilu. Ampak da bo to tak pevski presežek, kot ga je doživel grad Turjak 8. marca, tega nismo pričakovali.

»Morda je bila le vznesena želja, morda dana priložnost ali trk obojestranskih interesov. Začelo se je v letu 1991 zelo preprosto, brez ambicij nekaj postati, brez izkušenj nekaj narediti, brez zvez za postati popularen, brez znanja ustvarjati presežke. Tisto, kar je bilo za mlada dekleta z lepimi glasovi posebnega, je bilo ustvarjanje ter skupna ljubezen do glasbe življenja, do harmonije vztrajnosti, do akordov medsebojnih odnosov. Nismo bili namenjeni širokim ljudskim množicam, a smo vseeno bili edini mrčes, ki ni nadležen. Svobodni, radoživi, ljubki ter različno pisani.« To so za uvod v koncert v viteški dvorani Turjaškega gradu povedale pevke vokalne skupine Metulji: Tanja, Urša, Maja, Ana, Mateja, Saša in dve Katarini, ki so v tej skupini 17 let pre-

pevale skupaj. In dodatnih 16 let je bilo potrebnih, da so letos na večer dneva žena ponovno priredile koncert. Njihove najljubše pesmi slovenske vokalne in instrumentalne glasbe so v lepem grajskem ambientu povezale v prelep glasbeni šopek in ga podarile sebi in poslušalcem.

Ampak začelo se je precej bolj hektično kot napoveduje uvod ... »Joj, dajte malo kasneje začeti s koncertom; prihaja še ogromno ljudi in nimajo kje parkirati; spodaj je kaos,« so bile pevke opozorjene tik pred napovedanim začetkom. To se je za nastopajoče slišalo precej obetajoče in da se napoveduje polna dvorana, smo ugotovili, ko so pričeli v ozadju dodajati stole. In res je bila dvorana napolnjena, kot se reče, do zadnjega kotička.

Koncertni večer je že na začetku zazvenel v večglasni harmoniji ženskih glasov. Belokranjske, koroške in gorenjske ljudske pesmi so prisotne – vsakega na njemu lasten način – popeljale po naši lepi Sloveniji ter prebudile ponos in prijetne občutke. Posebno v piano delih je bilo čutiti, kako je dvorana zadržala dih, da je v želeni tišini izzvenel zadnji akord.

V drugem delu smo slišali pesmi velikanov slovenske narodno-zabavne glasbe, Slavka in Vilka Avsenika, ki so jih Metulji prepevali na prvem zborovskem koncertu Avsenikove glasbe, Vriskal sem, pel, v Begunjah na Gorenjskem novembra 2006.

V lastnih aranžmajih so pesmi Moj rodni kraj, moj rodni dom, Čakala bom ter Nasvidenje prvič predstavile ob spremljavi harmonike. Spremljala jih je komaj polnoletna glasbenica Špela Šemrl, ki je bila finalistka lanskega šova Slovenija ima talent in je s svojim virtuosnim igranjem navdušila tudi poslušalce na Turjaškem gradu.

V zadnjem sklopu koncerta smo slišali slovenske zimzelene popevke. S skladbami, kot so Ne čakaj na maj, Sonce pomladi, Mini in Maksi, Nora misel, so pevke ob spremljavi glasbene skupine Orion dodobra razgrele prisotne. Viteška dvorana je zavibrirala od navdušenja, ogrela grla poslušalcev, ki so pevke pri znanih napevih z veseljem dodatno pevsko podprli. Po spomine po mladost, a ni bilo potrebno čez Šušterski most, da se je po zadnji skladbi navdušeno občinstvo stoje zahvalilo in z bučnim aplavzom počastilo nastopajoče.

Glasbeni izvajalci smo neskončno hvaležni poslušalcem, ki izražajo podporo ter navdušenje. In prav celotna publika tega večera je bila polna vznesečnosti in močne povezanosti do nastopajočih in nazaj.

Običajno po koncu koncerta ljudje hitro odhitijo vsak po svoje, tokrat pa ni bilo tako. Graščak in dober prijatelj pevk Jože Zalar je odprl grad Turjak in viteško dvorano za prepevanje; razumel pa je tudi, da je potrebno po koncertu še kaj popiti in prigrizniti. Prav tako je poskrbel, da so bila vsa dekleta in žene v dvorani obdarjene s prekrasno vrtnico. Pevke so skupaj z družinskimi člani in prijatelji poskrbele za sendviče in pecivo, da so se poslušalci lahko zadržali, se pogovarjali z izvajalci in si izmenjali vtise tega prijetnega dogodka.

Potrebno je omeniti, da je so-organizacijo dogodka prevzel domači KUD Marij Kogoj (hvala Katarini Gačnik) in skupaj z donatorji omogočil izvedbo koncerta. Zato se pevke zahvaljujejo Restavraciji Most, podjetju MD-net in Mapri iz Ljubljane za finančni prispevek in podporo glasbenikov ter Cvetličarni Tista za prelepo cvetlično okrasitev.

Metulji so v enem od nagovorov povedali: »Želja po prepevanju nas je privedla skupaj in iz naših življenj stkala prijateljstva brez primere. Kljub temu, da kot skupina uradno ne delujemo več, si ob različnih priložnostih in kadar le priletimo na kup, čas, preživeti v skupni družbi, vedno polepšamo s petjem.«

Še dobro, da so instrumentalisti skupine Orion, Luka Šušteršič (solo in ritem kitara), Špela Šemrl (harmonika),

Urban Rozman (violina) in Jakob Ostane (bas kitara), sprejeli povabilo pevk skupine Metulji k skupnemu muziciranju in njihovo pevsko sozvočje povzdignili v vrhunski glasbeni užitek vseh prisotnih.

Da ljudje hrepenimo po druženju in uživamo v prijetnem vzdušju s pozitivnimi ljudmi, je dokazala večina udeležencev koncerta z nadaljevanjem večera v skupnem petju in plesu ter ob izdatni podpori instrumentalistov skupine Orion. Tako so se lahko izkazali posamezni priložnostni pevci in na odru v različnih glasbenih žanrih menjavali solistični mikrofoni.

Nekaj FB odzivov navdušene publike: »Čestitke za krasen koncert in super vzdušje ... Kakšen večer, kakšna energija ... Hvala drage Metuljke. Nepozabno. Za ponoviti ... Čudovit grajski večer ... Res ni besed, ki bi opisale vašo energijo, preprosto nepozabno. Velika hvala ... Bilo je čudovito. Hvala punce, bil je večer za dušo ... Vrhunsko! ... Krasen večer! Vse pohvale za ambient in pogostitev ... Hvala punce, spet so mi spomini privreli na plan. Lepo je bilo ... Braaaavoooo! ... Prekrasen koncert in enkratni glasovi. Hvala vam za prelep večer.«

Verjamem, da nas bo duh tega glasbenega večera še dolgo navdihoval. Ponovitve žal niso načrtovane, toda nikoli se ne ve, kdaj pride prava priložnost. Spremljajte in bodite pozorni ... Morda pa se spet srečamo.

Projekt izgradnje zadružnih domov

Barbara Pečnik, JZTK | foto: Boštjan Podlogar

Predavanje dr. Martine Malešič ob razstavi Kako je Vatikan postal Levstikov dom z ogledom filma režiserja Vida Hajnška

V petek, 1. marca, smo v Levstikovem domu v Velikih Laščah gostili umetnostno zgodovinarico dr. Martino Malešič s predavanjem Projekt izgradnje zadružnih domov ter režiserja Vida Hajnška s filmom Zadružni dom. Oba gosta sta del avtorske skupine projekta Skupno v skupnosti, s katerim se je Slovenija predstavila na arhitekturnem bienalu leta 2021 v Benetkah. Avtorsko skupino so sestavljali še Blaž Babnik Romaniuk, Rastko Pečar in Asta Vrečko. Strokovnjaki s področja arhitekture in umetnostne zgodovine so raziskovali jugoslovansko zvezno akcijo izgradnje zadružnih domov, ki se je pričela z odlokom decembra leta 1947 in je v nadaljnjem petletju dodobra napolnila urbanistično in kulturno podobo celotnega slovenskega podeželja.

Martina Malešič je uvodoma predstavila, kako in zakaj so se lotili raziskovati omenjeno temo. Že kar na začetku so ugotovili, da so bili zadružni domovi del nečesa večjega, del velikega jugoslovanskega projekta. Ni šlo le za nekaj stavb, zgrajenih po vojni. Stavbe so bile umeščene v vaška jedra; razpršene so bile po vsem slovenskem podeželju. Domovi so služili lokalnim skupnostim; stavbe so bile potrebne in nujne; zgradili so jih sami ljudje. Hkrati pa so te zgradbe še vedno tu in služijo svojemu namenu. Raziskava prav tako nudi izhodišče in je lep vzorčen primer, kako bi morali še danes urejati prostor in naselja in kako bi morali graditi kulturno infrastrukturo.

Kako se je vse skupaj začelo? V času vsesplošne povojne obnove so potekale različne oblike razvoja slovenskega podeželja in v okviru kolektivizacije kmetijstva tudi akcija izgradnje zadružnih domov. Pričela se je z dekretom leta 1947 in nato najprej s pregledom vseh resursov, kot npr. koliko je

primernih hiš za obnovo, koliko je opeke in drugega gradbenega materiala, kje so kamnolomi ter kakšen je sploh interes po posameznih republikah. Za Slovenijo jih je bilo planiranih 523. Vse to je spremljala tudi velika promocijska akcija. O tem je poročalo takratno dnevno časopisje; začeli so izdajati poseben tednik Zadružni dom; snemali so promocijske filme, ki so jih vrteli potujoči kinooperaterji.

Za vsem tem je stala strateška organizacija. Ministrstvo za gradnje je ustanovilo posebno upravo za gradnjo zadružnih domov, ki je s pomočjo sodelujočih strokovnjakov želela dajati stalno in konkretno pomoč vsem, ki so sodelovali pri gradnji. Določili so, kako naj bi te hiše izgledale, kakšno obliko naj bi imele. Zasnovali so katalog 20 tipov izgradnje domov, kot npr. za Primorsko, za vzhodno Slovenijo, za gorske primere itd. Stavbe so bile novogradnje ali dodelave. Načrte za njih so prispevali tedaj uveljavljeni arhitekti, med njimi tudi Vinko Glanz, ki je med drugim prispeval načrte tudi za povojno obnovo zadružnega doma, danes imenovanega Levstikov dom v Velikih Laščah.

V udarniško delo so se vključili lokalno prebivalstvo, delavska mladina AFŽ, borčevske skupine. Nastajali so novi kamnolomi; gradili so poljske peči za opeko. Ker so želeli hitro akcijo, so prirejali tudi tekmovanja med vasmami in podeljevali nagrade (zastavice, značke, gradivo, tovarnjake, knjige za knjižnice).

Prva gradbišča so nastala že januarja leta 1948, prva dva domova pa sta bila slavnostno odprta že 18. aprila. To sta bila zadružni dom na Cvenu (klasični tipični zadružni dom) in v Predmeji v Vipavski dolini, ki pa je bil prezidava že obstoječe stavbe.

Na koncu pa sredstev za lokalne skupnosti ni bilo; sredstva

Režiser Vid Hajnšek

so bila na voljo le za kakšne zunanje strokovnjake, posamezen material, vse ostalo pa so morale prispevati lokalne skupnosti. Tri leta po začetku je tako projekt zamrl, vendar pa gradbišča niso zamrla. Od načrtovanih 523 zadružnih domov je bilo v prvih nekaj letih zgrajenih več kot 350 poslopij.

Domovi so imeli tudi podobno organizacijo prostorov. Imeli so dvorano; do-ločen je bil oder, da so lahko potekala gledališka gostovanja. Za tisti čas so bili moderno opremljeni; dobili so moderna angleška stranišča; imeli so elektriko.

V vseh domovih so že na začetku dobile svoje mesto knjižnice. Na sploh je igrala kultura v tej akciji zelo pomembno vlogo. Že na gradbiščih se je dogajal bogat kulturni program, v okviru katerega so sodelovale šole, kulturna društva. V domovih pa je tudi že takoj prišlo do ločitve kmetijskega in kulturnega dela; to niso bili več zadružni, ampak kulturni domovi.

Domovi so bili zelo pomemben prostor, kjer so lahko ljudje počeli marsikaj, kjer so se dogajale najrazličnejše dejavnosti, za katere niso plačevali najemnine. Po mnenju Martine Malešič so varovana vrednota, ki jo moramo ohranjati, prav tako kot npr. javno šolstvo ali zdravstvo.

Zadružni domovi so in še služijo ljudem. Njihove zgodbe je zajel v filmu režiser Vid Hajnšek. Prvoten načrt je bilo sicer beleženje življenja v domovih danes, nato pa je med projektom nastopila epidemija covid-19 in prostori so ostali prazni. Film zato temelji na arhivskem gradivu ter na posnetkih pogovorov z lokalnimi uporabniki in upravniki domov.

Kako pa je živel in še živi velikolaški zadružni dom? En delček tega predstavlja tudi razstava Kako je Vatikan postal Levstikov dom, ki so si jo z Mijo Starc in Marjano Dolšina Delač ogledali gosta in obiskovalci ob zaključku predavanja.

Mija Starc ob maketi Glančevega zadružnega doma.

POMLAD NA TRUBARJEVI DOMAČIJI, 1. – 15. 4. 2024

S pomočjo vsakodnevnih objav bomo z našimi sledilci delili spomine na življenje in delo žagarjev v dolini rečice Rašica. Nekdaj je v dolini delovalo več kot 25 žag, Temkova žaga na Trubarjevi domačiji pa je v dolini edina ohranjena v prvotni obliki. Predstavili bomo Temkovo žago in njeno žagarsko zbirko, žagarjevo delo, način življenja in njegov socialni status. Spletna akcija poteka v okviru pobude Naprej v preteklost Skupnosti muzejev Slovenije.

naprejprieteklost, #pomladvmuzeju, #učenjemuzeju
Vabljeni k spremljanju!

Praznovanje Stritarjevega 188. rojstnega dne

Maja Smole, vodja knjižnice | foto: Boštjan Podlogar

Stritarjev večer je že tradicionalna prireditev, ki jo Knjižnica Frana Levstika skupaj z Javnim zavodom Trubarjevi kraji posveča spominu na literata Josipa Stritarja. Letos nas je ob tej priložnosti obiskal pisatelj, scenarist in odvetnik Igor Karlovšek. Z njim se je pogovarjala vodja knjižnice Maja Smole. Večer pa je glasbeno obogatil Vid Adamič, učenec glasbene šole Ribnica, enota Velike Lašče.

Letošnji gost, bivši odvetnik je začel pisati že v srednji šoli, prvi roman pa je objavil že leta 1977. Njegovo pisanje slovi po dramatičnosti in hitrem tempu dogajanja. Bralci imajo radi njegove knjige. In ker jih je do tega trenutka objavil že 30, je pogovor tekel o njih.

Romana Klan in Gimnazijec sta bila nominirana za Kresnika. Gimnazijec je leta 2005 tudi prejel nagrado Večernica. Istega leta je bil tudi na seznamu za Cankarjevo tekmovanje. Na seznamu za Cankarjevo tekmovanje sta bili tudi knjigi Preživetje in Pobeg (prva knjiga serije Ognjeno pleme).

Kar nekaj od njegovih knjig meji na kriminalko: Odvetnik, Polnočna loža, Pobarvani dosjeji, Klan, Bahamski dokument itd. Tematike namreč jemlje tudi iz svojega odvetniškega življenja, a primeri v njegovih knjigah so izmišljeni. Le Sodišče je napisana po resničnih dogodkih.

Zadnji dve knjigi za odrasle Še sem živa in Samo domov me pelji sta bolj ljubezenski, kajti avtor pravi, da ljubezen mora biti.

Gost večera Igor Karlovšek.

Piše tudi za mladino. Njegove zgodbe govorijo o takšnih in drugačnih težavah mladih. Gimnazijec, njegova največja uspešnica, govori o usodi mladega fanta, ki ga naključje pripelje v prevzgojni zavod, kjer se sreča s svetom nasilja, drog in izsiljevanja. Preživetje govori o mladem fantu, ki mu nesreča konča obetavno športno kariero in se odloči, da očetu dokaže, da ni slabič, tako da bo mesec dni preživel sam v gozdu. Tam pa naleti na deklenco, ki beži

pred ugrabiteljema. Tecil! je zgodba o spolni zlorabi mladoletnice, ki se sama z mamo bori proti velikemu politiku, ki mu je dovoljeno vse ...

Mladinska serija Ognjeno pleme je sodobna Pod svobodnim soncem. Govori o težavah, ki so jih Slovani verjetno morali premagati, ko so se selili na naše področje. Serija Ognjeni trije pa je nadaljevanje serije Ognjeno pleme. Trenutno so vse knjige iz teh serij prejele Zlato hruško.

Ima pa trenutno v pripravi štiri knjige, dve mladinski in dve za odrasle.

Avtor zase pravi, da je izredno radoveden, zato tudi bere zelo različne knjige. Nam pa je v branje priporočil knjigo Plemič v Moskvi, ki jo je napisal Amor Towles, in govori o plemiču, ki ga boljševiško sodišče obsodi na dosmrtni hišni pripor v hotelu Metropol nasproti Kremlja.

Večer se je tradicionalno zaključil z druženjem v Spominski sobi, kjer so lahko tudi ostali prisotni poklepetali z gostom.

Za glasbeno popestritev je tokrat poskrbel odličen kitarist Vid Adamič iz Glasbene šole Ribnica.

Z gostom se je pogovarjala Maja Smole, vodja knjižnice.

Veljko Toman: Čutni dialogi gozda

Barbara Pečnik, JZTK | foto: Boštjan Podlogar

V letošnjem letu smo z likovnim programom v galeriji Skedenj pričeli že januarja. V četrtek, 25. januarja, smo namreč odprli novo razstavo akademskega slikarja Veljka Tomana z naslovom: Čutni dialogi gozda.

razstav ob slikarjevi 80. obletnici, obsega serijo upodobitev kupov hlodovine, gozdarskih ramp in vlak iz gozda, ki obdaja njemu ljubo Rakitno. Sedem velikih platen razkriva slikarjeva občutja, ki mu jih vzbuja gozd. Avtorica razstave dr. Marjana Dolšina Delač je o razstavi zapisala: »Veljko Toman v seriji upodobitev kupov hlodovine, gozdarskih ramp in vlak beleži človekove sledi v gozdu, svojevrstno histerezo, ki ključno poseže v delovanje kompleksnega ekosistema in ga potiska v iskanje vedno novih rešitev. Ko se te izčrpajo, ostane rjava jalova pustinja, ki zeva človeški odtis in obnemogla čaka na nove prebivalce.«

Galerija je ob otvoritvi pokala po šivih, tudi zaradi številnih Veljkotovih prijateljev sovaščanov. Ti so prišli kar z avtobusom in otvoritev izkoristili za ogled Velikih Lašč in Trubarjeve domačije.

Goste je najprej pozdravil Matjaž Gruden, direktor Javnega zavoda Trubarjevi kraji, nato pa je slikarja in razstavo predstavila avtorica razstave dr. Marjana Dolšina Delač. Za glasbo so tudi tokrat poskrbeli učenci Glasbene šole Ribnica: Tilen Škantelj na harmoniki, Marcel Hočevnar na kitari in Matic Košir na klavirju.

V sklopu razstave smo ob slovenskem kulturnem prazniku 8. februarja pripravili tudi pogovor z Veljkom, ki si ga boste lahko prebrali v nadaljevanju.

Veljko Toman se je rodil leta 1944 v Splitu. Otroštvo je preživel v domači vasi Urbje v Savinjski dolini. Po končani šoli za oblikovanje in Pedagoški fakulteti v Ljubljani (likovna smer) je leta 1971 diplomiral še iz slikarstva na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani. Zaposlil se je v Mestnem muzeju Ljubljana in nadaljeval podiplomski študij restavratorstva pri Mirku Šubicu. Leta 1975 je uspešno zagovarjal specialistično nalogo in si pridobil naziv akademski restavrator specialist. Kot slikar se ukvarja s slikarstvom, grafiko in ilustracijo ter s pedagoško andragoškim delom na restavratorskem in likovnem področju.

Veljko Toman je s Trubarjevo domačijo neločljivo povezan že vse od njene obnove leta 1986. Pomembno je prispeval k podobi Trubarjeve spominske sobe, v kateri je poslikal stene z napisi in odlomki iz Trubarjevih del ter z risbami kraji, kjer je Trubar živel in delal. Vse od 80. let 20. stoletja je redno udeleženec slikarskih srečanj Trubarjevi kraji. V galeriji Skedenj je imel tudi že dve samostojni razstavi: prvo kmalu po odprtju leta 1989, nato še eno leta 1993. Lansko poletje je na Rašici vodil tudi slikarsko šolo. Z našo galerijo sodeluje tudi kot član strokovne

komisije, v kateri vsako leto izberemo likovne ustvarjalce, ki želijo tu razstavljati, in skupaj oblikujemo razstveni program.

Razstava, ki je hkrati prva v nizu

Rampa z drevesom na sredini, 2016, akril/platno, 80 x 200 cm. Foto: Urška Boljkovac.

POEZIJA& UMETNOST

Prijetna toplina!

Nataša Vybiralik Klinc
Sreča je, ko ni te strah,
kadar pade sivi mrak,
saj se v jutro prebudi
in v svetlobo spremeni.

Mehka trava valovi,
kakor morje se ti zdi
in objame ti telo,
v mreži sanj zaspiš sladko.

To kot čudežni je svet,
v pajčolan pomladi ujet,
vse prebuja se, živi
in ljubezen si želi.

Nežno fant dekle objame,
pravi ji, da ljubi jo,
starček starki roko stisne,
vsem prijetno je toplo.

Čas prekrije vse sledi
in bogastvo nam zbledi,
le ljubezni vsakdo ve,
nič ne more vzeti je.

Vsem ženam pa tudi možem
najlepše želje, da bi jim
prebujajoče se rožice
polepšale vsak dan.

Nataša Vybiralik Klinc

Slovenski kulturni praznik na Trubarjevi domačiji

Barbara Pečnik, Javni zavod Trubarjevi kraji | foto: Andreja Mihelič

Ob slovenskem kulturnem prazniku je na Trubarjevi domačiji vedno prešerno. Tako je bilo tudi tokrat. Začeli smo s pogovorom z akademskim slikarjem Veljkom Tomanom, ki letos praznuje 80 let. V počastitev tega jubileja bo pripravil razstave po številnih slovenskih krajih. Leto je začel ravno pri nas, na domačiji. V pogovoru z Matjažem Grudnom je Veljko razkril marsikatero zanimivost iz svojega ustvarjalnega življenja. Spre-

govoril pa je tudi o svoji povezanosti s Trubarjevo domačijo. Udeleženci javnega vodstva Trubar in njegov čas so bili prijetno presenečeni, ko jim je Veljko v živo razložil, kako je potekalo njegovo slikanje napisov v Trubarjevi spominski sobi leta 1986.

Sicer pa je domačija privabila obiskovalce od blizu in daleč. Že tradicionalno so bila javna vodstva popolnena in prav tako knjigoveška delavnica Zavoda Parnas.

Laški kino

Rok Kokošinek

Tik pred Gregorjevim se je zgodila 96. podelitev Oskarjev, najprestižnejših in najslavnejših nagrad na področju filma. Veliki zmagovalec večera je bil biografski spektakel Oppenheimer Cristopherja Nolana, ki je slavil v sedmih kategorijah. Stoječe ovacije je požela glasbena točka "I'm just Ken" Ryana Goslinga (na odru se mu je pridružil tudi Slash), ki s svojo moško vlogo kar nekoliko ironično dokazuje, da je prva zvezda sicer odkrito feministične uspešnice Barbie. Prav Barbie je najbolj zaznamovala lansko filmsko leto in dvignila več prahu tudi od Oppenheimerja, a na podelitvi nagrad pa ostala osmoljenka z le eno nagrado od osmih nominacij. Prireditve se je pod taktirko Jimmyja Kimmla zgodila precej umirjeno, celo brezzobo, brez sicer običajnih drznih političnih govorov in nesramnih šal na račun zvezdnikov. Nemara gre pri tej previdnosti za odraz ne preveč uspešnega minulega leta hollywoodske industrije.

Razkošni cirkus smetane filmskih zvezd se zdi svetove oddaljen od velikolaškega vsakdana. Laščani smo vendarle marljivi, bogaboječi in prizemljeni, nikakor ne domišljavi in razvajeni, kot bi lahko pavšalno, a ne čisto zmotno opisali hollywoodske zvezdnike. Naši pomembnejši sokrajani so bili v preteklosti zaradi svojih idej večkrat preganjani kot nagrajeni; blišču rdeče preproge se morda lahko približa le mogočna županska veriga. A vendar je Hollywood bližje kot kadarkoli. Pa ne zgolj zaradi interneta ali stavke, ki je lani doletela celo njih.

V Laščah imamo namreč kino. Kino z bogato tradicijo, ki je desetletja skrbel za zabavo lokalnega prebivalstva ter stik Lašč z domačo in svetovno kinematografijo. Od njegovih začetkov v petdesetih letih prejšnjega stoletja se je svet korenito spremenil. Tudi filmskih trakov ne tovorimo v Lašče več z vlakom, kar je glede na pregovorne zamude Slovenskih železnic vsekakor dobrodošlo. Film pa ostaja ena od gonilnih

Niko Samsa pred kulturnim domom z vozičkom in zaboji s filmskimi trakovi. V ozadju se vidi nekdanja Lenčkova gostilna. 60-ta leta. Last: Niko Samsa.

sil popularne kulture ter sodobne umetnosti in s tem ohranja svojo pomembnost. Kino je preživel razcvet piratstva in pandemijo, ker ponuja posebno izkušnjo, ki je z ogledom filma na eni od platform za pretočne vsebine ne moremo poustvariti. To dokazuje tudi lep obisk mladine na zadnjih projekcijah.

Zmotno bi bilo kino odpisati kot zgolj način za preživljanje prostega časa. Ponuja nam namreč ogledalo družbe in okno v svet. Odpira pomembne teme, izzove močna čustva, ponudi vpogled v druge kulture, kritizira, komentira in izobražuje. Zanimariti ne gre niti zmožnosti navdiha, še posebej pri najmlajših. Spomnite se vseh zgodb in ikoničnih likov z velikega platna, s katerimi ste odraščali. Nekateri ostanejo z nami vse življenje. Vzorniki so bistveni pri osebnotnem razvoju. Nihče od deklic in dečkov, ki so si pred kratkim ogledali katerega od filmov v laškem kinu, najverjetneje ne bo odrasel v kakšnega od Marvelovih superjunakov ali Jedi viteza, bo pa marsikdo lahko ponotranjil vrednote sodelovanja, zaščite ranljivih, dobrote, prijateljstva, poguma in nesebičnosti, ki jih zgodbe Vojne zvezd in Marvelovega multivesolja promovirajo. In morda, res morda, se med temi otroki skriva bodoči filmski ustvarjalec, ki bo tudi zaradi izkušnje obiska lokalnega kina s svojo umetnostjo navdušil naslednjo generacijo.

V Laščah imamo kino, ki je v zadnjem letu po dolgoletnem premoru ponovno zaživel. Pod budnim očesom Zdeneta Samse in v sodelovanju z Javnim zavodom Trubarjevi kraji smo samo v tem letu lahko uživali v šestih projekcijah treh filmov za otroke in mladino; na začetku aprila se obeta naslednji. Da bi tradicijo kina v Laščah ohranili in da bi kino zaživel v svojem polnem potencialu, pa bo potrebno še zavihati rokave, stopiti skupaj in se v iskanju primera dobre prakse morda ozreti naokoli – in ozreti se bo treba kar daleč.

V večji in bogatejši sosesčini z boljšo organizacijo in infrastrukturo smo lahko v času zimske sivine uživali tudi na kakšnem koncertu – več o tem v kakšni od naslednjih števil – pri nas pa sta kino in gledališče prevzela glavino dogajanja. Za razliko od bogatejše sosesčine mi kino imamo. Naj ostane tako.

Kino Velike Lašče

PREDVAJA FILM: *franc. barvni - komedija -*
"VESELI REGRUTI"

Prihodnji spored: *amer. barvni - western -*
"BUČ KASIDI IN KID"

SOBOTA DNE 16. OB 19. URI
NEDELJA DNE 17. OB 19. URI

CENE VSTOPNICAM DIN: **-6-5-**

Plakat za velikolaški kino iz časa, ko so plakate še pisali na roke. Hrani: KUD Primož Trubar Velike Lašče. Last: Niko Samsa.

Gledališče?

Eva Pečnik, Špela Kokošinek

Živimo v času, ko je vse digitalizirano in zane-marjamo primarne oblike zabave, kjer je seveda nujno potrebno omeniti gledališko dejavnost. Kdaj ste se nazadnje odpravili v gledališče?

Začetki gledališča segajo že v čas pred našim štetjem in čeprav o prvih za-metkih še ne moremo govoriti kot ume-tniški formi, so imeli ti pomembno in edinstveno vlogo znotraj rituala oz. obre-da. Obred ali ritual je bil primarni način delovanja skupnosti, s pomočjo katerega je skupnost vzpostavljala svoje odnose z naravo, bogovi, drugimi plemeni in znotraj plemena. Kasneje, v času stare Grči-je, se je gledališče močno razcvetelo in še naprej ohranjalo predvsem družbeno vlogo. Razvijeta se komedija in tragedija, dva ključna žanra antičnega gledališča, iz katerih se v zgodovini razvije še mnogo drugih žanrov. Dandanes tako poznamo ogromno različnih žanrov, oblik in variacij gledaliških del, zato se za vsakega gle-dalca kaj najde. Pa vendar, kaj se je med razvojem tako pomembne umetnosti za-lomilo, da nas gledališče ne združuje več v tolikšni meri, kot je naše prednike?

Evino povečevalno steklo
Ali ste vedeli, da naj bi žvižganje na odru prinašalo nesrečo?

Gledališče še zdaleč ni umetnost, ki se ne razvija. Če bi se poglobili v njegov razvoj, bi kaj kmalu ugotovili, da se iz dne-va v dan širi, išče nove poti, ustvarja nove forme ... Ne poznamo več le klasičnega gledališča; znotraj gledališke umetnosti se je razvilo tudi mnogo drugih oblik: ple-sno, lutkovno, improvizacijsko idr. Na tem mestu bi rada omenila, da poleg profe-sionalnega gledališča pomembno vlogo igrajo tudi amaterska oziroma ljubiteljska gledališča, ki so prav tako ključna za so-ustvarjanje gledališke scene. Žalostno je, da trenutno nimamo aktivne gledališke skupine, ko pa za zibelko slovenskega ljudskega gledališča veljajo prav Velike

Lašče. Uprizoritev Levstikove kmečke burke Juntez v gostilni pri Drakslerici leta 1855 velja za začetek slovenskega ljudskega gledališča in za prvo eksperi-mentalno predstavo na Slovenskem, ki pa ni bila uprizorjena na gledališkem odru, temveč kar v gostilni. Povojna prenova kulturnega doma in izgradnja nove dvora-ne je velikolaški gledališki dejavnosti dala še večji zagon za ustvarjanje. Na tako po-membno kulturno dediščino bi morali biti zelo ponosni, jo ohranjati še naprej in biti aktivni na področju gledališča. Svoj de-lček k mozaiku bi dodali že, če bi eno so-botno dopoldne namenili ogledu razstave Kako je Vatikan postal Levstikov dom, ki jo je v galeriji Levstikovega doma pripravil javni zavod Trubarjevi kraji. Tam si lahko ogledate in preberete še več o zgodovini velikolaške gledališke dejavnosti; poleg tega boste lahko izvedeli nekaj tudi o ve-likolaškem kinu

Špelin filmski trak

Gledališka umetnost močno vpliva tudi na filmsko. Vplive gledališča najbolj jasno vidimo v muzikalih, kjer je sce-nografija tako ikonična, a tudi preprosta in precej statična, da jo je brez težav možno prestaviti na oder. Za dober pri-mer ne potrebujemo iskati nič dlje kot v splošno ljubljene Briljantini, kjer si lahko "Greased Lightning" točko predstavlja-mo na gledališkem odru in s tem ne izgubimo na vrednosti. Ko govorimo o gledališču v filmu, pa ne smemo poza-bit na film Synecdoche, New York, ali s slabim slovenskim prevodom, Prispodoba, scenarističnega mojstra Charlija Kaufmana, ki ga poznamo iz filma Več-

no sonce brezmadežnega uma. V filmu o življenju in smrtnosti sledimo gledali-škemu režiserju Cadenu, ki v poizkusu soočenja s svojimi težavami celo svoje življenje posveti realistični igri o svojem obstoju. Boleče realistična tematika, ki bo pustila močen vtis, ne glede na to, kolikokrat si film ogledate.

Največkrat so osnova gledališke predstave zapisane drame, ki imajo po-membno literarno vrednost. Izpod pe-res svetovno znanih dramatikov so nas-tala dela, o katerih se učimo v šolah pri pouku slovenščine in so tako imenitna, da se jih obravnava znova in znova. Pa vendar so gledališka dela napisana z namenom, da zaživijo v primeru, če se uprizorijo na odru. Seveda lahko dramo preberemo, si v mislih naslikamo, kako bi celotna dramska situacija izgledala, izoblikujemo like in prostor, nikoli pa naša predstava ne bo enaka gledališki uprizoritvi. Vzoredno s to mislijo lahko pridemo do zaključka, da gledališče brez gledalcev ne obstaja. Kaj nam bodo še tako profesionalni igralci, ime-niten scenarij in dodelana scenografija, ko pa v dvorani ni gledalcev? Za gleda-liško dejavnost, kot tudi za druge vrste umetnosti, je torej ključnega pomena, da si jih nekdo ogleda, o njih razmišlja in sem ter tja tudi kaj zapiše.

A kako ljudem približati gledališče? Pomembno je, da že otrokom in mladim v zadostni meri predstavimo gledališko dejavnost, ki odpira drugačen pogled na svet, spodbuja ustvarjalnost in tudi kritično mišljenje. To seveda lahko storimo na veliko različnih načinov, med drugim z ogledom predstave ali pa kar z včlanjenjem v gledališko skupino.

Če imaš jajca

Za vas sva pripravila dva sveža pomladna recepta ki vsebujeta veliko jajc. Gre nekako za slano in sladko različico, ki vam bosta popestrili aprilsko kosila. Recepta sta enostavna in ne zahtevata veliko sestavin. Oba lahko priredimo po svojem okusu z dodajanjem nam ljubih sestavin. Lepo kuhanje!

Porov kiš

Masa: 2 pora, 1 velika kislja smetana, 100 ml mleka, 4 jajca, ščepec soli, ščepec popra, 200 g feta sira

Testo: 1 jajce, 250 g gladke moke, 125 g stopljenega masla

V posodi zmešamo moko, maslo, sol in eno jajce. Zmes zelo dobro premešamo, da dobimo povezano testo. Pustimo ga počivati v hladilniku vsaj nekaj ur, idealno kar čez noč. Por očistimo in narežemo na kolobarje. V skledi zmešamo preostala štiri jajca, kisljo smetano in poper. Na koncu dodamo še por, da dobimo enakomerno zmes. Nizki pladenj za pite namažemo z maslom in vanj razprostremo testo. Enakomerno razporejeno testo prelijemo z zmesjo ter na njo nadrobimo feta sir. Pečemo približno 30 minut na temperaturi 180°.

Cheesecake

Testo:

200 g polnozrnatih piškotov, 70 g stopljenega masla, 2 žlici sladkorja, ščepec soli

Masa:

900 g kremnega sira, 400 g sladkorja, 3 žlice gladke moke, 1 vrečka vaniljevega sladkorja, sok pol limone, limonina lupinica, 6 jajc, 120 g kisle smetane

Pečico segrejemo na 190° in pripravimo tortni pekač. V posodi zmešamo zdrobljene piškote, maslo, sol in sladkor. Dobimo nepovezano maso, ki jo pretresemo na pekač in z roko nekoliko utrdimo. Skorjo pečemo pet minut, da postane zlato rjava. Pečico nastavimo na 160°. V posodi zmešamo kremni sir, sladkor, vaniljin sladkor, sol in moko. Dobro premešamo. Dodamo limonin sok in nekoliko limonine lupinice in spet dobro premešamo. Postopoma dodajamo jajca in neprestano mešamo. Na koncu dodamo še kisljo smetano. Ko dobimo gladko maso, jo zlijemo na pečeno skorjo. Pekač postavimo v segreto pečico in poden postavimo še posodo z vodo. Pečemo 90 minut. Če začne zgornja plast torte dobivati črno barvo, jo prekrijemo z aluminijasto folijo. Cheesecake dobro ohladimo in postrežemo.

Picerija Rozika je ponovno odprla svoja vrata.

Vabimo vas na uradno otvoritev, ki bo na praznik dela 1. maja. Pogostili vas bomo z golažem kuhanim na odprtem ognju.

Za vse dodatne informacije, za dostavo hrane na dom, pripravo cateringa za vašo slavo, smo vam dosegljivi na tel. št. 070 527 020.

Lepo vabljeni - Ekipa Rozike

Iz velikolaškega okraja (51)

Pohan grahek in farške kapce

Metka Starič

Če na tedenskih čajankah v Robu kdo ni želel pokusiti sladice, ki je bila na mizi, je Vera Gorjup takole komentirala: »Le daj! Bukovška Burja se je do smrti kesala, ker na ohceti ni pohan'ga grahka jedla.« Potem nam je pojasnila, da je v starem Bukovcu nekoč živel gospodinja, ki ji je bilo ime Burja. Pohan grahek so kot posebej okusno sladico pripravljali samo za posebne slavnosti – kot sta bila npr. ohcet ali žegnanje. Ker ga ni pokusila, je torej do smrti obžalovala.

»Za pohan grahek se napravi testo, malo gostejše kot za krofe. Potem ga skozi 'duršlak' stisneš naravnost na vročo mast.« Ko sem po Verinih navodilih potem sama poskusila ocvreti pohan grahek, sem namesto 'duršlaka', torej plehnate posode z luknjičastim dnom, uporabila podobno posodo z luknjicami, lahko bi tudi cedilo z velikimi luknjami. Sem pa kmalu ugotovila, da to

jed pravzaprav poznam, da so grahki povsem enake oblike kot zlate kroglice iz trgovine; le precej bolj sladki so bili in nežno so hrustali. Ena tistih jedi, ki jo ješ, dokler je ne zmanjka. V Slovenski kuharici Felicite Kalinšek je pohan grahek opisan kot ocvrti grah iz tekočega testa.

»Na ohceti so pohan grahek postregli skupaj z vinskim šodjem,« se spominja Vera. Tudi šodo je danes že zelo redka sladica; nad soparo se penasto zmeša rumenjake, vino in sladkor. »Vinski šodo so nadevali v globoke krožničke, čez pa posuli žlico pohanega grahka. Jedli so z žlicami.«

Kadar so pohan grahek pripravljali kot dodatek za na juho, so si delo poenostavili. »Vmešali so jajca in moko bolj redko in maso skozi 'duršlak' kar vlivali na vročo maščobo. Iz maščobe so pohan grahek sproti pobirali s penovko ter ga dodajali juhi,« pojasni Vera.

Tudi v zapiskih etnologov SEM iz 60. let prejšnjega stoletja etnologinja Anka Novak omenja pohan grahek (izg. puohan grahka) kot drugo rihto ob žegnanjih. Na Velikem Osolniku sta ob žegnanju prvo rihto predstavljala 'žüpa in mesu'. V 'žüpi' so bili 'nüdelni', meso pa so zrezali in ga postavili na mizo na lesenem 'talerju' (krožniku). Drugo rihto je pri Štefinu predstavljal pohan grahek. Jedli so ga na prežgani župi. Iz testa, ki je ostalo od testa za 'puohanje' (flancate), so ženske napravile drobne 'krugke', jih opohale na maslu in potem stresle v skledo s prežgano župo, je pojasnjevala takrat 62-letna Marija Klančar. Pri Borovščaku na Veliki Slevici so pohanemu grahku rekli pohani polžki. Postregli so jih na prežgani župi ali na zavretem in osladkanem vinu. Pohan grahek so dobile tudi porodnice, skupaj s kuhanim vinom, saj je bila to močna hrana.

Spomin na pohan grahek je v naši vasi ohranjen le še pri Korenovih. Veselova Francka je bila po rodu iz Sodražice in po zaključenem 8. razredu v sodraški šoli si je močno želela, da bi šla lahko študirat, denarja pa ni bilo. Janez Debeljak v Utripih življenja o svoji mami Francki zapiše, da jo je nadučiteljeva žena potem takole potolažila: »Veš, kaj bomo napravili? Midva greva jeseni učit v Lašče, ti boš šla pa z nami. Pa boš malo za kuharico, varuško in tako naprej.« Frančiška Vesel se je kasneje poročila v Gornje Retje na grunt; moja stara teta ji je večkrat rekla kar Šolska Francka in jo vedno hvalila kot odlično kuharico. Njena snaha Milka Debeljak se spominja, da

je znala pripraviti tudi pohan grahek.

Stari ljudje so rekli, da na ohceti in na botrinji ne sme nobene jedi manjkati in temu so pripisovali magični pomen. Med praznične jedi so zagotovo sodili tudi žikrofi. Te so na Velikem Osolniku pogosto napravili tudi ob sejmi ali ob košnji. V Bavdkih so žikrofom rekli škofove kapce. Za nadev so na drobno sesekljali pljučka, jim dodali jajce in drobtine, ki so jih najprej poparili z mastjo. Nadev za žikrofe so začinili s peteršiljem, česnom in poprom.

Danes le še starejši uporabljajo izraz žikrofi, ali pa žinkrofi; bolj domače nam zveni beseda žlikrofi, kar pa seveda ne pomeni, da bi morali stare besede opustiti, nasprotno! Besedo žlikrofi marsikdo povezuje le z Idrijo, čeprav so bili tudi v naših krajih cenjena jed. »V Retjah smo jim rekli žinkrofi,« pove Milka Debeljak. »Korenova stara mama jih je polnila z drobno nasekljanim mesom, ki je ostalo od nedeljske juhe. Še malo ga je začinila, mu dodala peteršilj in kakšen jajček. Kvadratke si je narezala z daljšim valovitim 'radelčkom'; zapirala jih je kot 'culce' tako, da je vogalčke na vrhu stisnila skupaj.«

V knjižici Kuharske dobrote iz Roba na Dolenjskem je tudi recept za robarske žlikrofe. Testo je izdelano iz pol kg moke, dveh jajc, soli, olja in malo vroče vode. Testo, ki mora biti mehkejšo kot za rezance, mora najprej počivati, nato pa se ga razvalja za nožev rob na debelo in razreže na kvadratke. Pokojna Micka (Marija) Kraševac, po rodu iz Rup v Rutah, nam je pokazala, kako so v Rutah in Robu žikrofe zaprli: na kvadrat so v sredino dali žličko nadeva in vse štiri vogale zapognili navzgor ter jih po robovih stiskali skupaj. S tem je žikrof dobil obliko škofovske kapice; rekli so jim tudi farške kapce. Krompir-

jev nadev so napravili tako, da so krompir skuhal v koščkih. Ko je bil kuhan, so ga ocedili, pretlačili, zabelili z ocvirki in praženo čebulo ter začinili s poprom, majaronom, peteršiljem, posolili, dodali jajce in na masti prepražene drobtinice. Majda Tekavec se spominja, da je Miklavževa mama žlikrofe polnila z jajci.

Med manj poznanimi prazničnimi jedmi, ki so jih pripravljali na ohceti, ob botrinjah, pustu itd., velja omeniti vsaj še ajdov krompir. Tudi pri Borovščaku na Veliki Slevici so ga znali pripraviti. Ajdovo moko so najprej poparili, nato pa v ajdovo testo položili pohan kruh in napravili kroglice. Omenjeno je še, da so jed pripravljali brez kvasa. Kako pa je bilo z rižem? Na Velikem Osolniku je kot peta rihta praznične pojedine naveden 'okrancan rajš'. V skledo so stresli mlečni riž, po vrhu pa ga okrasili z pohanimi rožami, ki so jih gospodinje pripravile v ta namen že prejšnji dan. Ženske so testo oblikovale kot 'gautrože' (vrtnice) in jih ocvrle na maslu. Ni mi poznano, če morda še kdo na Veliki Slevici pripravlja riževo potico – riž so skuhal na mleku

in ga zavili v belo testo, namazali s smetano, jajčkom ter dali peč v dobro namazano kozo. (Kozo je lončena posoda brez luknje – v nasprotju s posodo kolač, ki ima na sredini dvignjeni del.)

V naših krajih so poznali še dve potici – 'ulejčanko' in 'povanco'. Pri ulejčanki so testo razvaljali kot za štruklje, ga polili z mastjo ali oljem in kuhali. Ko je bilo kuhano, so ga razvili in posamezne kose nadevali: plast govejega sesekljanega mesa, plast svinjskega (suhega) mesa, plast pohanega kruha, rozin – položili so v kozo in polivali s smetano. Na pustni torek so pri Dednikarju na Veliki Slevici pripravili tri vrste povanc: krompirjevo, ajdovo in belo. Jih še kdo pozna?

In če bi danes izbirali najbolj značilno praznično jed za žegnanje? Nepogrešljiv del žegnanja po vseh velikolaških krajih so gotovo pečeni orehovi štrukeljčki; drobnejši kot so, boljša je menda gospodinja. Anka Novak piše, da so na Velikem Osolniku za 'štruklčke', 'napatičene' z orehi, le-te pridelali doma, trli pa so jih v železnih možnarjih. Štrukeljčki so bili lahko polnjeni tudi z rozinami ali pa z rožiči. Ko so se ljudje odpravljali na žegnanje, so govorili, da »gredo na štrukeljčke« ali pa tudi da »gredo na štruklje«. Tak naslov je imela tudi kulinarčna prireditev na Prazniku suhega sadja na Gradežu, na kateri so se gospodinje in drugi nastopajoči merili v spretnosti izdelave različnih kuhanih ali pečenih štrukljev. Vzporedno s tem so na Gradežu do potankosti razvili okus štrukljev z nadevom iz suhega sadja. Najboljše zanje so zagotovo hruške, ki jih po starem posušijo v vaški sušilnici sadja. Ampak več o štrukljih, ki so prav tako sodili med cenjene praznične jedi, kdaj drugič.

Vir: Gradivo Orlovih ekip iz 1960
– hrani SEM, arhiv Zavoda Parnas
Ustni viri: Vera Gorjup, Milka Debeljak.

intervju: Eugen Karl Šerbec

Včasih smo mu rekli kar graščak

Zdenka Zabukovec, Društvo za ohranjanje dediščine | foto: osebni arhiv in arhiv DOD

V prejšnji številki Troble je bilo objavljeno, da se bo avgusta začela celovita obnova Turjaškega gradu. Tega se je zelo razveselil tudi Eugen Karl Šerbec, dolgoletni aktivni član in vodnik Društva za ohranjanje dediščine (DOD) ter nekdanji vodnik po grajskih prostorih. Iz društva se že dolgo pozna in se tikava. Kot članica upravnega odbora sem z njim naredila tudi intervju. Pogovarjala sva se o delu na gradu in v našem društvu. Ter seveda o družini Auersperg, o kateri ve zelo veliko in o njej rad govori; mnogo njenih članov tudi osebno pozna. Kot je sam rekel: »Velik vtis so name naredili vsi obiski članov družine Auersperg.«

Živel si v Nemčiji. Kako dolgo? Kako te je tja zanesla pot in kaj si tam delal?

V Nemčiji sem delal od leta 1971 do leta 2004. Žena Alenka je bila v Frankfurtu že kot mlado dekle nekaj časa varuška deklice Angelike. Ko so ji starši umrli, je pričakovala otroka in takrat naju je prosila, da bi prišla vsaj na obisk oziroma na dopust. Ker sem imel tukaj slabo plačo, sva se z ženo odločila za selitev. Hčerko Rebeko sva za dve šolski leti pustila pri mojem stricu v Škofji Loki, v tretji razred pa sva jo že vpisala v Nemčiji. Alenka je gospodinjala pri Angeliki, kjer sva nekaj časa tudi živele in skrbela za njenega sina Kristjana. Kasneje sva najela svoje stanovanje, v katerem smo živeli z varovancem Kristjanom. Z njim smo govorili slovensko, Rebeka pa ga je naučila tudi veliko slovenskih pesmi.

Po poklicu sem sicer strojni tehnik, vendar sem svoj poklic opravljal le v Sloveniji. V Nemčiji sem najprej štiri leta delal kot varnostnik; nato sem bil dolga leta oskrbnik v športnem klubu. V Frankfurtu sem sodeloval tudi v slovenskem kulturnem društvu Sava, ki je za osnovnošolce organiziral pouk v slovenščini.

Kdaj si se vrnil v Slovenijo in začel živeti na Gradežu?

Vrnila sva se leta 2005, po moji upokojitvi. Ker sem prebolel raka, sem se lahko upokojil s triinšestdesetim letom. Žena Alenka je komaj čakala vrnitve v Slovenijo. Že konec 70. let prejšnjega stoletja sva na Gradežu kupila zemljo in kasneje zgradila hišo; v bistvu so za gradnjo skrbeli najini prijatelji.

Spoznal sem mnoge veje družine Auersperg. Največ stikov imam z Gisello in z njeno mlajšo hčerko.

Leta 2007 si se včlanil v DOD. Zakaj te je pritegnilo delo v njem?

Ohranjanje dediščine se mi zdi zelo pomembno; to področje me tudi zanima. Za društvo sva z ženo v nemščino prevedla zgibanko o gradeški sušilnici sadja in društvenih prireditvah, postopke pridelave prosa, opis eksponatov na razstavi starega orodja in drugih zanimivosti na Gradežu ter zgibanke s povabilom na obisk ali sprehod po vasi. Poleg tega rad zahajam v sušilnico sadja, kjer se ob delu ali zabavi družimo z drugimi člani in članicami.

V našem društvu med drugim delaš kot vodnik po vasi, bil pa si tudi dolgoletni vodnik po Turjaškem gradu. Kako se je začela ta tvoja »služba«?

Še pred delom v DOD. Ko sva se z ženo vrnila v Slovenijo, sem se zelo dolgočasil. V Nemčiji sem bil v športnem klubu zaposlen sedem dni v tednu po 12 ur. Spraševal sem naokoli, kje bi dobil kako delo. Slučajno sem srečal takratnega predsednika TD Turjak Jožka Murna, katerega hči je v gradu pobirala vstopnino, in povabil me je k sodelovanju. Poleg pobiranja vstopnine je bilo nato moje delo tudi vodenje po grajskih prostorih.

Vsi, ki smo te na gradu kdaj gledali in poslušali, se spomnimo, da si razlagal z nepopisno vnemo in navdušenjem. Kako si pridobival bogato znanje o zgodovini gradu?

Na začetku mi je bilo nelagodno, ker tematike nisem dobro poznal. Znanje sem najprej pridobival od domačinov. Večkrat sem se pogovarjal z Vero Mavrovič, ki mi je posodila knjigo Auerspergi: po sledih mogočnega tura avtorja Mihe Preinfalka. Bil sem na predstavitvi te knjige v Avstriji in avtorja tudi osebno spoznal. Kadar so bila kaka zanimiva predavanja o Turjaškem in drugih gradovih, mi je sporočil, da sem se dogodkov lahko udeležil. Enkrat na mesec sem hodil na SAZU, kjer smo obravnavali različne gradove; o gradovih na Slovenskem sem si pridobil precej knjig. Miha Preinfalk me je kot enega od vodnikov tudi intervjuval pred izdajo monografije Grad Turjak, ki je izšla v dveh zvezkih in katere so-

Užival je v svojem delu na gradu.*

urednik je bil (poleg Mije Oter Gorenčič in Renate Komić Marn). Proučil sem še druge knjige in članke, ki jih je sam ali s soavtorji napisal Preinfalk, med drugim Turjaško knjigo listin 1 (Listine zasebnih arhivov Kranjske grofovske in knežje linije Turjaških (Auerspergov)) in 2, katerih soavtor je Matjaž Bizjak.

Na 1. programu slovenske televizije je bila 21. novembra 2023 predvajana oddaja Jožeta Možine Pričevalci, v kateri sta bili gostji grofici Enrica in Gisella Beatrice Auersperg. Med drugim je Gisella, ki je bila na gradu tudi rojena, povedala, da jo je leta 2008 tam pričakal čuvaj Eugen, ki je bil zelo ganjen, ko mu je pokazala osebno izkaznico ...

Res je bilo tako. Gisella je takrat z možem – mnogo let po odselitvi – prvič prišla na grad. Bil sem presenečen, navdušen in vesel, da sem jo spoznal. Ponošen sem, da sem njo in sestro Enrico v kapeli v Červinjanu, kjer so pri njuni babici živeli po odhodu s Turjaškega gradu, ob obletnici smrti njune mater celo nekako spravil. Njuna soproga sta bila oba vojaška častnika, vendar iz različnega dela Italije in se nista razumela, posledično pa tudi njuni družini ne najboljše.

Ni skrivnost, da ohranjaš osebne stike z družino Auersperg; nekatere

člane si že pripeljal na naše društvene prireditve. S kom konkretno prijateljuješ ali se srečuješ?

Spoznal sem mnoge veje družine Auersperg. Največ stikov imam z Gisello in z njeno mlajšo hčerko, ki je s svojo družino tudi že prišla v Slovenijo. Na grad so kasneje prihajali še mnogi drugi člani družine Auersperg, iz Soteske, Kočevja, Avstrije, nazadnje iz Argentine in Urugvaja.

Ali se tudi obiskujete?

Gisella in njena hčerka sta me povabili v Červinjan in kasneje smo se še večkrat obiskali. V prirčnem stiku

smo; večkrat se pokličemo po telefonu, si voščimo za različne praznike; glede na naša leta si izmenjujemo izkušnje/težave z zdravjem ... Poleg tega mi sedaj zaupajo, da posredujem, ko je treba urejati posamezne zadeve v zvezi z njihovo zemljo, ki so jo dobili nazaj po denacionalizaciji.

Sodeloval sem pri urejanju Auerspergove grobnice na Turjaku, za katero skrbi Gisellina sestrčna iz Salzburga. Nazadnje so tam leta 2019 pokopali ženo grofa Engelberta Auersperga, ki je bil pokopan že leta 2003. V grobnici so zdaj tri žare in sedem krst. V turjaški kapeli na pokopališču pa še lahko vidimo stekleno posodo z ohranjenim srcem grofa Hanna Auersperga.

Grofici sta v intervjuju povedali, da je bilo življenje na gradu za majhnega otroka zelo dolgočasno. Kako pa je bil ogled gradu zanimiv za naše otroke?

Hodil sem na tečaje za vodnike; študiral sem psihološke pristope in tehnike, kako prikazati posamezne vsebine odraslim in otrokom, da zbudiš njihovo zanimanje. Da se otroci niso dolgočasili, sem pripovedovanje popestril z zgodbicami; občasno sem moral spremeniti ton glasu, malo zapeti ... Imel sem nekaj rekvizitov pri vodenju, zgodbice sem si kar sproti izmišljal. Vedno pa sem želel povratne informacije, kako so bili zadovoljni, zato sem imel knjigo vtisov, da sem lahko prebral njihove pripombe in pohvale.

Kako dolgo si delal na gradu?

Kar štirinajst let, v letih 2005–2019. Najprej sem, kot sem že omenil, prodal

Eugen z Auerspergi iz Južne Amerike.

jal karte; kasneje sem bil eden od vodnikov, sicer brez licence, ker jih takrat še ni bilo; v bistvu pa sem bil kar oskrbnik gradu, tako rekoč »deklica za vse«.

Urejal sem okolico in parkirišče, kosil travo, pospravljajal smeti. Skrbel sem za ogrevanje; tam sem bil vse dneve, včasih tudi ponoči. Organiziral sem redarje ob porokah in pospravljajal za njimi. Pomagal sem tudi negovati pohištvo in drugo opremo.

Po mnenju Borisa Zoreta, nekdanjega dolgoletnega direktorja JZTK in dolgoletnega predsednika DOD bi bil grad zaraščen in skoraj neviden, če ne bi bilo Eugena (op. a.).

Se spomniš kakega zabavnega dogodka ali zanimivih obiskovalcev na gradu, ki so ti posebej ostali v spominu?

Večkrat so na ogled prišli ljudje, ki so na gradu delali kot lovci, čuvaji, gospodinje ... (ali njihovi sorodniki) in pripovedovali o dogodkih, povezanih z družino Auersperg. Otroci na gradu so znali slovensko. Gisellina in Enricina teta je vaškim otrokom vedno delila bombone. Zabaven dogodek, ki sem ga izvedel, je povezan z zadnjim Auerspergovim psom, bernardincem Jupijem. Ko je skozi vas nosil košarico z malinami, so pred njega spuščali mačko, da je košarico spustil, vaški otroci pa so prišli do malin.

Velik vtis so name naredili vsi obiski članov družine Auersperg. Eden izmed njih, iz Soteske, se je tako navdušil nad Preinfalkovo knjigo, da jo je prevedel v nemščino, meni pa je en izvod poklonil s posvetilom.

In kako se je delo tam končalo?

Grad je bil najprej v neuradnem upravljanju TD Turjak; nato je zanj (tudi neuradno) skrbel Lokostrelski klub Turjak; šele leta 2007 je bila sklenjena tripartitna pogodba med našo občino, ministrstvom za kulturo in javnim zavo-

Iz pripovedovanj sem izvedel, da so bili Auerspergi med ljudmi priljubljeni.

dom Trubarjevi kraji (JZTK) o upravljanju gradu. Leta 2015 je bil JZTK ukinjen; občina je upravljanje gradu predala nazaj ministrstvu za kulturo. Skrb za grad je prevzel KUD Primož Trubar; po pogodbi sem ga še naprej vzdrževal, vendar nisem bil več vodnik. Država je iskala novega najemnika, ki je grad prevzel leta 2019. Takrat sem vrnil vse ključne in moje delo tam se je končalo.

Potem si se verjetno še bolj posvetil delu v DOD, ki bo letos praznoval dvajseto obletnico. Sodeluješ na vseh prireditvah, v čistilnih in drugih delovnih akcijah, na sestankih upravnega odbora ... Doma moraš skrbeti za ženo Alenko, ki ima mnoge zdravstvene težave, pa za rože, ptičke, veverice; obnovil si hišo, rad fotografiraš in še marsikaj. Kako najdeš čas za vse in od kod ti toliko energije pri skoraj 82 letih?

Želim, da se ohranja naša bogata dediščina. Zato zbiram članke o naši preteklosti, o različnih dogodkih, tudi v povezavi z Auerspergi. Iz knjige Borisa Kuharja Izumirajoči svet vasi sem zbral izvlečke vseh običajev in navad iz življenja na Gradežu in v okoliških vaseh. Tudi za okolico ves čas skrbim. Ne grem mimo gradu, ne da bi pobral kako smeti; tudi na ekološkem otoku sortiram smeti. Skratka, ni mi vseeno za naše okolje in za našo zgodovino, za to, kar bomo zapustili zanamcem.

Naj se še malo vrneva na grad? Verjetno ti je všeč, da bo celovito obnovljen. Kaj misliš o mnenju grofic, ki se seveda tudi zelo veselita obnove, da bi vsaj eno sobo poimenovali po tamkajšnjih nekdanjih prebivalcih, npr. po njunem očetu Herbardu, za katerega vemo, da je zelo podpiral naše protestante? Imel se je za Slovenca; dva Enricina otroka si želita slovensko državljanstvo ...

Seveda se veselim obnove gradu. Iz pripovedovanj sem izvedel, da so bili Auerspergi med ljudmi priljubljeni. V njihovi družini je bila bolničarka, ki je vaščanom pogosto pomagala. Mnogi so na gradu dobili delo. Ker so prvi imeli avto v teh krajih, so vaščanko, ki jo je pičila kača, peljali v bolnico. Šolo na Turjaku je dal na lastne stroške leta 1901 sezidati grof Leo Auersperg, na območju njihovih nekdanjih hlevov pa – zanimivo – sedaj stoji nova turjaška šola. Nimam nič proti, če bi opremili spominsko sobo, posvečeno družini Auersperg.

Ali pogrešaš delo, ki si ga tam opravljal?

Ne, ko sem začel pisati spomine, sem se od tega odtujil. Novemu najemniku sem predal mnogo gradiva, toda takega vodenja, kot je bilo takrat, po gradu ni več, ker ima najemnik pač drugačen koncept. Moje sodelovanje ga ne zanima, vendar to spoštujem.

Dela mi ne zmanjka. Nekaj aktivnosti sva že omenila; poleg tega ne sodelujem le v upravnem odboru DOD, ampak še v upravnem oziroma nadzornem odboru TD Turjak in KD Marij Kogoj; sem tudi član društva Lützelflüh (uradno: *Kulturni most med občinama Velike Lašče in Lützelflüh*; naša občina in to švicarsko mesto sta namreč pobratena – op. a.). Moje življenje je dovolj izpolnjeno; imam dovolj dela; poleg tega mi tudi energija počasi peša.

Adl o tem in onem

Pripravlja Jože Starič

O denarju in bogastvu

Spomnim se filma Boba Fossa Cabaret, v katerem Liza Minelli zapoje »Money Makes the World Go around ...«. Vse se vrti okrog denarja. Uporabljamo ga kot orodje, kot pripomoček za nakupovanje. Z njim lahko kupiš, kar potrebuješ. Postaja pa obenem stranpot naše civilizacije, saj ni več le sredstvo, ampak postaja namen. Vsi bi radi več zaslužili, več prodali, imeli več denarja. Vse to je pripeljalo do nastanka in razvoja potrošništva.

Podjetja, ki so proizvajala dobro blago, so bila na gospodarskem področju uspešnejša. Povsem naravno je bilo: če napraviš dober izdelek, dosežeš dobro ceno in dobro zaslužiš. Danes tega ni več. Kvaliteta sama po sebi večinoma ne določa več cene. Da je civilizacija na poti v propad, sem spoznal, ko je Savo kupil Goodyear. Ko so prevzeli podjetje, so ugotovili, da so Savine pnevmatike predobre za ceno, po kateri jih prodajajo. Ker znamka Sava ni bila tako zveneča, so se namesto zvišanja cen odločili za znižanje kvalitete. To pa je v nasprotju z dojemanjem elementarnega človekovega razumevanja, kako naj bi svet deloval. V osemdesetih letih prejšnjega stoletja smo živeli v iluzijah, da bomo dobili tržno gospodarstvo ter z njim ekonomsko svobodo in kvaliteto.

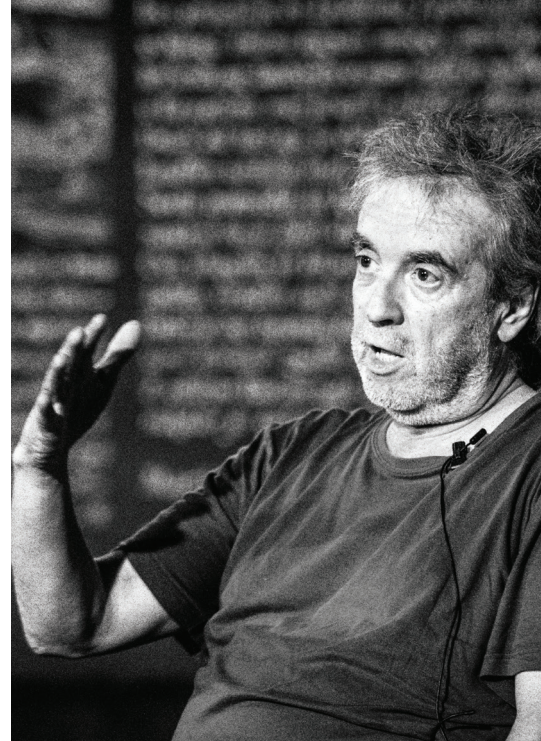
V času moje mladosti je bilo denarja v bistvu dovolj. Tudi takrat so obstajali revni in premožni, vendar pa razmerje med nizkimi in visokimi plačami ni bilo tako visoko kot danes. Statistike kažejo, da so imeli ljudje v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja globalno največjo kupno moč (price power parity). Pri nas

se je socializem sicer »boril« proti potrošništvu, ampak mi smo na zahodni, potrošniški svet gledali kot na nebesa. To je v ljudeh – želimo si nedosegljivega. In potem prihaja do nevoščljivosti. Tisti, ki si lahko privoščijo in ima, je pogosto označen za nepoštenega. Zanimiv je stereotip, ki je nekdaj veljal za mlinarje: da so bogataši. Zakaj? Ker so lahko vsak dan imeli kruh na mizi. Globalno v literaturi ni lika poštenega mlinarja. To ne obstaja! Seveda je kakšen od mlinarjev goljufal, ampak nemogoče je, da bi goljufali čisto vsi.

Za Nemce velja stereotip, da živijo zato, da lahko delajo; za Francoze velja, da delajo, da lahko živijo. Meni je bolj pisan na kožo francoski pogled: z denarjem ne znam ravnati; s tega vidika sem nevosten in neodgovoren; težko prenesem, da bi imel na kupčku več denarja. Slovenci živimo na meji teh dveh svetov. Tudi pri nas imamo deloholike, ljudi, ki jim je delo vrednota, ampak znamo si tudi kaj privoščiti. Max Weber je razvil tako imenovano protestantsko etiko dela, ki jo imamo v sebi tudi mi. To kažejo tudi naši pregovori in reki: Kdor ne dela, naj ne je. Rana ura, zlata ura. Protestantska etika je imela veliko vlogo pri razvoju visoko razvite industrijske družbe v Evropi in Severni Ameriki. Protestantska etika sta skromnost in askeza.

O Planici

Planica je športno tekmovanje. Ampak ni samo to: Planica je pozdrav pomladi, je karneval. Planica je slovenski karneval, je naš poganski pozdrav pomladi. Običajno se Planica zgodi v postnem času, ampak tam post ne velja. S

Planico pomlad izbruhne na plan. Ljudje pridejo tja z vseh koncev Slovenije. Planica je naš nacionalni praznik.

Nekajkrat sem bil v Planici. Najbolj mi je ostalo v spominu spremljevalno dogajanje: s prijatelji smo stali ob stojnici in bili z naskokom najboljši možni gostje. Po tleh je bil zmrznjen sneg, ravno pred nami pa v snegu luknja, ki smo jo zapolnili s plastičnimi kozarci in vrečkami od čipsa. Ljudje, ki so hodili mimo, so se spotikali, ker luknje niso videli, nam pa je bilo to silno smešno in smo se grozno zabavali. Ko je bilo Planice konec, smo šli na avtobus in doma sem izvedel, da je zmagal Primož Ulaga. Morda sem to slišal tudi v Planici, ampak nisem dojel.

Smučarski skoki so olimpijski šport. Obstaja svetovno prvenstvo, a najboljši skakalci so iz peščiце držav in mi smo med njimi. Skakalci so junaki in nam je to všeč.

Še danes naši najboljši skakalci prihajajo pretežno iz ruralnega okolja. Na skakalni tekmi v Dvorski vasi se je včasih zbralo več ljudi, kot se jih danes zbere na tekmi svetovnega pokala. Ko je bila v Dvorski vasi tekma, so bile tam cele družine; tam so bili vsi.

Razkritje: Adl z odprtimi očmi in ušesi spremlja svet okoli sebe, zato so pogovori z njim vedno zanimivi. Ker se mi zdi škoda, da bi vse odletelo v pozabo, pogovore snemam in nato iz njih izluščim, kar se mi zdi zanimivo. Vse, kar je napisano, je povedal Adl, možno pa je, da je zapisano v drugačnem kontekstu, zaradi česar je odvezan vsakršne odgovornosti za zapisano.

Berem, bereš, beremo

Maja Smole, MKL

Med izbranimi knjigami, ki jih tokrat predstavljam, je tudi knjiga iz odraslega oddelka – Psihologija. A ker v zadnjih 12 mesecih nismo dobili samo te knjige s tega področja, prilagam še izbor:

- Zupančič, David: **Znanost mirnega življenja**
- Silva, José: **Silva UltraMind sistemi. Prepričljive zamisli – za več samozavesti, karizme & vpliva**
- Pink, Daniel H.: **Moč obžalovanja – kako nas pogled nazaj žene naprej**
- Moore, Tom: **Življenjski nauki stotnika Toma – predvsem bodite prijazni**
- Xenakis, Stefanos: **Življenje je darilo – zvezek čudežev**
- Lunn, Natasha: **Pogovori o ljubezni**
- Lovrec, Marela: **Algoritem sreče – blogerski dnevnik**
- O'Kane, Owen: **Desetkrat srečnejši – kako preseči tisto, kar vas zadržuje na poti naprej**
- Kunc, Mateja: **Zlata knjiga življenja – kdor upravlja s tem znanjem, upravlja s prihodnostjo**
- Webster, Bethany: **Notranja mati – ozdravite materinsko rano in vzemite moč v svoje roke**
- McDaniel, Kelly: **Hrepenenje po mami – kako naj odrasle hčere razumejo in prebolijo pomanjkanje ljubeče nege, varnosti in vzgoje**

**Knjižnica
Frana Levstika
Velike Lašče**

Obratovalni čas

- ponedeljek: 13:30–19:00
- torek: zaprto
- sreda: 10:00–15:00
- četrtek: 13:30–19:00
- petek: 13:30–19:00

Mladinski odderek Zgodbe
Biegel, Paul: Mali kapitan
Zala, 2024

Mali kapitan je živel vrh sipine. Ne v hiši, ne v kolibi, ampak v barki. Divja nevihta, ki je razbesnela valove, da so se vzpeli visoko kot stolpnice, je barko frnila iz morja naravnost na greben sipine. Tam se je vkopala v pesek in obležala. Nihče ni vedel, kdo je plul z njo. Iz kajute je prišel samo deček, fantič z veliko kapo na glavi. Mali kapitan se s prijatelji Marinko, Olijem in Poldijem odloči barko popraviti. Krstijo jo za Nepotopljivo in kmalu odrinejo na prvo razburljivo dogodivščino na otok Veličine in veličastja. Njihov izlet se hitro razvije v neustrašno reševalno akcijo izgubljenih mornarjev in živali na nenavadnih otokih, polnih skrivnosti.

Mladinski odderek Slikanice
Črv-Sužnik, Mateja: Srečna žaba
Zala, 2023

Za vriskat lep dan je. Žabica od veselja skače. Visoko. Nič ni previsoko zanjo! Dokler ne pade. Joj, joj, kako jo vse boli. In kdo ji hiti na pomoč? Lisica! Strašna lisica! Le kako se bo ta dan končal? Srečna žaba je zgodba o žabici, ki jo tako razveseli lep, sončen dan, da vriska in skače in nič ne pazi nase. Ko pade, na ves glas joka od bolečin in želje po pomoči. Njen jok pa privabi najmanj pričakovana bitja.

Mladinski odderek Naravoslovne vede
Holík, Klára; Niesner, Ivi; Sedláčková, Jana: Skrivnostno življenje gozdov – razišči povezave med drevesi, živalmi in glivami
Hiša knjig, HKZ, 2024

Kaj pravzaprav je gozd? Je to samo skupina dreves? Ali pa se med vsemi njihovimi skrivnostno prepletenimi koreninami in vejami skriva kaj več? Življenje dreves je res izjemno ... Tako kot ljudje tudi ona diha, so lačna ali žejna. Imajo družine, ki varujejo svoja drobcena semena in tudi prijatelje, s katerimi si med seboj pomagajo, kadar je to potrebno. Na prvi pogled se morda zdi, da so povezave med prebivalci gozda – drevesi, mravljami, pticami, glivami in drugimi – prepletene kot ptičje gnezdo, a če pogledaš pobliže, boš ugotovil, da živijo skupaj v nevidni harmoniji. Kako je to mogoče?

Odrasli oddelek Družbeni romani
Van Pelt, Shelby:
Nadvse bistra bitja
 Beletrina, 2024

Sijajen prvenec o prijateljstvu med ovdovalo Tovo in orjaško tihomorsko hobotnico, ki si z izjemno inteligenco in smislom za humor krajša dneve ujetništva v akvariju sredi zakotnega obmorskega mesteca, je ob izidu doživel neverjeten uspeh, se uvrstil na vse mogoče lestvice najbolj prodajanih in branih knjig, bil izbran kot knjiga meseca številnih knjižnih klubov in se uvrstil tudi na lestvico najbolj prodajanih knjig na Amazonu. Gre za pripoved o Tovi Sullivan, ki je po moževi smrti začela delati večerne izmene v akvariju. S pikolovsko natančnostjo je skrbela, da je bilo vse kot iz škatlice in si tako blažila in tlačila bolečino ob izgubi osemnajstletnega sina Erika, ki je pred več kot tridesetimi leti doživel skrivnostno nesrečo na morju. Tova se med delom kmalu spoprijatelji z Marcellusom, orjaško tihomorsko hobotnico, ki je bila prisiljena živeti v akvariju in ve veliko več, kot bi si kdo mislil. Svoje človeške ječarje sicer zaničuje iz dna svojih treh src in zanje ne bi bila pripravljena migniti niti s konico lovke – razen če to ni drobna starka po imenu Tova Sullivan.

Odrasli oddelek Psihologija
Durvasula, Ramani: Naj ostanem ali grem? – Kako preživeti odnos z narcisom?
 Chiara, 2024

V knjigi Naj ostanem ali grem? dr. Ramani Durvasula ponuja praktična orodja, ki vam bodo pomagala prepoznati prve opozorilne znake toksičnih odnosov, razumeti, s čim se v resnici soočate, kaj lahko pričakujete, kaj storiti v težavnih situacijah ter kako lahko okrevate in ponovno zaživite polno življenje – ne glede na to, ali se odločite ostati ali oditi. Kako prepoznati, ali ste v odnosu z narcisom? Imate občutek, da vas partner nikoli zares ne posluša? Vas nadzoruje, manipulira z vami, je kdaj precej zloben? Je vaš partner do drugih prijazen, do vas pa zelo kritičen? Ali vaš partner ne prenese nobene, še tako blage kritike in se pogosto jezi? Se vaš partner težko sooča z občutki drugih? Ali vaš partner vedno poskrbi zase, za druge pa mu ni toliko mar? Vam je partner nezvest? Je vaš partner ljubosumen na vaše prijatelje, družino ali vaš uspeh? Ali vaš partner pogosto laže ali prikroji informacije?

Knjižnice smo pomembne zaradi vseh ljudi, ki imamo radi zgodbe.

Odrasli oddelek Spomini
McCurdy, Jennette:
Vesela sem, da je mami umrla
 Beletrina, 2024

Jennette McCurdy, zvezdnica, ki je igrala v mladinskih televizijskih serijah iCarly in Sam & Cat, v knjigi s povednim naslovom opisuje tegobe, s katerimi se je soočala kot otroška igralka – motnje hranjenja, odvisnost in zapleten odnos z nadzorujočo materjo –, pa tudi kako je nadzor nad svojim življenjem naposled vzela v lastne roke. Prve igralske avdicije se je udeležila že pri rosnih šestih letih. Njena mati je sanjala, da bo hči postala zvezda, Jennette pa je bila pripravljena storiti vse, da bi mamo osrečila. Pod njenim vodstvom je začela ubogljivo omejevati vnos kalorij v telo in se tehtala po petkrat na dan. Poslušno je sodelovala v dolgotrajnih lepotičenjih in poslušala materine pikre pripombe. Do šestnajstega leta je z njo morala deliti celo svoje dnevnike, e-pošto in ves zaslužek. Ubogljivost, slava in denar pa ji niso prinesli zadovoljstva in miru, celo materine sreče ne. Ko ji je mati zaradi raka umrla in je pozneje spregledala, da je postala sužnja nekdanj tako zveste zaveznice, bulimije, so se ji iluzije začele druga za drugo razblinjati in končno je bila pripravljena stopiti na trnovo pot nazaj k sebi, ki jo je po neučnem samospoznavanju nagradila z dolgo iskanim zadovoljstvom in mirom.

Viri: galarna.si, zalozba-zala.si, beletrina.si, zalozba-chiara.si

Pusta hrusta

Vzgojiteljici Nataša Heybal in Martina Weber Hvala | foto: arhiv vrtca

V vrtcu je zadišalo po ustvarjalnosti, saj se je bližal Pust, poln veselja in smeha.

V tednu pred pustnim torkom so otroci po oddelkih z vzgojiteljicami ustvarjali različne pustne motive in čudovite pustne maske. Uporabljali so barve, bleščeče in odpadne materiale ...Vsak otrok je bil umetnik in vsak izdelek je bil unikaten. Tako so otroci s svojimi izdelki okrasili vsak kotiček v vrtcu. In končno! Prišel je pustni torek. V vrtcu je bilo veselo kot že dolgo ne! Otroke je že na zajtrk privabil sladki vonj sveže pečenih krofov, s katerimi so se z veseljem posladkali. Nato so se otroci podali v čarobni svet pusta, polnega barv, smeha in sladkih presenečenj. Otroci so se prelevili v svoje najljubše pustne

like, od živali, gusarjev, Pik Nogavičk, smešnih klovnov ter do pravljčnih in filmskih junakov.

Da je bilo še bolj zabavno, smo se vse skupine zbrale v večnamenskem prostoru, kjer so maskare zaplesale ob ritmičnih pustnih pesmi in se vrtele v krogu svojih prijateljev.

Po navdušujočem rajanju v vrtcu so se nekatere skupine odločile, da bodo svoje čudovite maske in kostume pokazale tudi okolici vrtca. S polno energije in veselja so se odpravili na sprehod. Obiskali smo lokalno trgovino, občino in

Vrtec Sončni žarek

šolo ter svoje veselje delili s skupnostjo.

Pust v vrtcu Sončni žarek je bil pravljična, ki se je dogajala pred našimi očmi. Otroci so ustvarjali spomine, ki jih bodo nosili v svojih srcih še dolgo.

Pustovanje na Turjaku

Kolektiv vrtca Turjak | foto: arhiv vrtca

Na pustni torek smo na vrtcu in šoli na Turjaku organizirali pustovanje.

Na lep sončen dan smo se zbrale najmlajše in najstarejše pustne šeme.

Na dvorišču pred vrtcem in šolo sta nas pričakala harmonikaš Jurij in kitarist Matic, ki se jima iskreno zahvaljujemo za sodelovanje.

Skupaj smo porajali in se odpravili na povorko po okolici. Ljudje so nas z veseljem pričakali in nam darovali dobrote. Izvirne, pisane in domiselne maske so obudile ljudski običaj.

Otroško pustno rajanje v Velikih Laščah

Stella Vlašić, JZTK | foto: Boštjan Podlogar

Javni zavod Trubarjevi kraji je na nedeljsko popoldne, 11. februarja, v športni dvorani v Velikih Laščah pripravil otroško pustno rajanje.

Dogajanje se je pričelo ob 16. uri, ko se je pred vrati dvorane že zaslišalo veselo vpitje otrok, ki so bili na to nedeljsko popoldne pustno razpoloženi. K sodelovanju smo povabili tudi članice društva Finta, ki so se v program vključile z dvema ustvarjalnima koticoma – v enem je bila otrokom na voljo poslikava obraza, v drugem pa izdelava pustnih mask. Za obe delavnici se je izkazal velik interes. Otroci so se namreč vrstili eden za drugim.

Nedeljski program smo še dodatno popestrili s profesionalnim foto koticom lokalne fotografije Milene Vintar.

Zanimivo je bilo opazovati, kako so se pred fotografskim objektivom zvrstile številne kreativno oblikovane pustne maske, ki so ob šaljivem in razigranem pustnem ozadju še kako prišle do izraza.

Ob 17. uri je sledil drugi del pustnega dogajanja, ko se nam je že v tako polni in razgreti dvorani na odru pridružila še otroška animatorka Maja Jovanović. Otroci so jo vestno spremljali in se z njo zabavali več kot eno uro.

Po zaključku programa pa je sledilo še sladko preseñenje, ki v pustnem času ne sme manjkati. To so seveda krofi! Za to je poskrbela domača peka Pri Kuklju.

Vsem se zahvaljujem za sodelovanje in odziv.

Proslava ob Prešernovem dnevu

Viktorija Levstek | foto: Janja Samsa

V torek, 7. februarja, smo na Osnovni šoli Primoža Trubarja Velike Lašče praznovali Prešernov dan. Obeležili smo ga s proslavo in s kar 10 pestrimi nastopi učencev od prvega do petega razreda. Proslavo smo otvorili s himno, nato pa sta nas nagovorila voditelja programa, Sofija in Lovrenc. Prvi nastop so pripravili učenci 4. a. Recitali so modernejšo verzijo Povodnega moža. Delo, ki so ga recitali, je nastalo pod peresom Andreja Rozmana Roze z naslovom Urška. Sledila je recitacija poezije Lepa Vida v kar petih jezikih. Ta nastop so pripravili učenci 4. b. Dramatizacijo in petje pesmi Prišla je miška iz mišnice so odigrali učenci 1. a. Pesem Pismo pa je deklamirala Iris Stritar. Priložnost smo imeli poslušati tudi živo glasbo, saj nam je pozavnist Urh zaigral nekaj krajših skladb. Nato so bili na vrsti naši najmlajši, učenci 1. b. Zapeli so Pesmico o snegu in recitali pesem Ankica in ptičica.

2. a se je predstavil z recitacijo pesmi Zajec in pes, 2. b pa s pesmico Mravljičca Mija. Na vrsti sta bila še tretja razreda. 3. a je recital Zlato ptičko, nato pa so skupaj s 3. b ob glasbeni spremljavi zapeli pesem Moj klobuk in zraven tudi zaplesali. Za posladek je sledila angleška pesmica I'm a Little Snowman, ki so jo zapeli učenci 1. a. Za zaključek nam je ravnatelj namenil še nekaj besed o pomembnosti kulture ter kulturnega obnašanja. Dogodek je bil pester in nam je polepšal preostanek dneva.

Rakov Škocjan

Urh Malavašič, Peter Mihič
foto: Meta Kovačič

15. 1. 2024 smo se petošolci odpravili na enotedensko šolo v naravi v dolino Rakovega Škocjana, kjer smo uživali v naravnih lepotah tega kraja.

Že prvi dan nas je Rakov Škocjan prevzel z eno od naravnih kraških lepot. Ogledali smo si veliki naravni most, ki je visok 37 metrov.

Naslednji dan smo se podali do najbolj znane naravne lepote občine Cerknica. To je Cerkniško jezero, ki poleti presahne in spomladi poplavi. Popoldne smo spoznavali živali in njihove značilnosti.

V četrtek smo se najprej spuščali po vrvi, nato pa smo streljali z lokom. Pravila na strelišču so bila zaradi varnosti zelo stroga.

Popoldne pa smo pripravili testo in oblikovali slastne

buhteljne ter pripravili hrenovke, ki smo jih zvečer spekli ob tabornem ognju. Nekateri pa so med tem pripravili les in postavili taborni ogenj.

Najbolj smo se veselili večera, ko smo ob tabornem ognju zapeli, zaplesali in spekli hrenovke.

Zadnji dan smo šli v gozd po kamero, ki smo jo postavili, da bi ugotovili, katere živali hodijo naokrog. Po ogledu posnetkov smo ugotovili, da je bila najbolj pogosta obiskovalka kuna.

Po kosilu pa smo se odpravili proti domu. Preživeli smo pet zanimivih dni in prav nič nismo pogrešali elektronskih naprav – narava je bila kot ogled oddaje v živo.

Športni dan v Planici

Patrik Zabukovec | foto: Bojan Novak

V torek, 6. februarja, smo imeli učenci 7., 8. in 9. razredov Osnovne šole Primoža Trubarja Velike Lašče športni dan. Zjutraj smo se z avtobusom odpeljali v Planico, kjer smo si ogledali dve tekmi mladinskega svetovnega prvenstva v nordijskem smučanju. Pot do Planice je bila zelo dolga. Ko smo prispeli na cilj, smo si najprej ogledali skakalni del mešane ekipne tekme v nordijski kombinaciji. Sloven-

ski tekmovalci so bili med najboljšimi petimi. Po skokih smo šli na krajši sprehod iz Planice proti Tamarju. Nato je sledil čas za malico. Po njej smo si ogledali še del ženske tekme v teku na smučeh na 20 km. Po tekmi smo se odpravili proti domu. Za mnenje o izletu sem vprašal svojega sošolca, ki je menil, da mu je bil izlet zelo všeč.

Koliščarji

V prostem času rad izdelam kaj iz lesa, zato sem se po obisku kolišča na Ljubljanskem barju odločil, da kolišče izdelam tudi sam. Zamislil sem si, da lahko izdelam koliščarsko naselje s tremi hišicami. Kolišče sem začel izdelovati tako, da sem najprej izdelal načrt, ki je vseboval vse pomembne podatke. Takoj za njim sem se lotil izdelovanja hišic. Hišice so izdelane iz obdelanega smrekovega lesa. Pri izdelavi sem uporabljal vrtni stroj, vbodno žago, brusilni stroj, žeblje, kladivo in lepilo. Nato sem naredil kole in ploščad, ki sem jo ogradil z ograjo. Ko sem z grobo izdelavo končal, sem se odpravil v gozd po naravne materiale, ki sem jih uporabil za kritino hišic. Izdelal sem statve in kurišče, ki sem jih postavil na ploščad oziroma dvorišče. Iz mahu sem naredil močvirje. Na koncu sem kolišče še malenkost dekorativno okrasil. Z veseljem se lahko vživim v čas, v katerem so živeli koliščarji. Na končni izdelek sem zelo ponosen.

Aljaž Jakič 7. a

Za pouk zgodovine smo se tri sošolke 7. a razreda, Ela, Zala in Maša, odločile, da izdelamo maketo kolišča. Ker so naš izdelek pohvalile tako učiteljica zgodovine Renata Lesar Hržič kot drugi učitelji in učenci, vam zdaj pišemo o našem projektu.

Idejo za projekt smo dobile na začetku leta, ko smo s šolo v Krajinskem parku Ljubljansko barje obiskali koliščarsko vasico. Vasica se nam je zdela zelo prikladna, zato smo se punce odločile, da skušamo to upodobiti z maketo. Najprej smo pripravile načrt, kako bomo sestavile kolišče ter se hitro lotile ustvarjanja. Uporabile smo veliko različnih materialov, ki so bili večinoma naravni. Želele smo čim bolj pokazati, kako so živeli takratni ljudje, zato smo na maketo dodale živali, rastline ter v takratnem slogu oblikovale notranjost hišk. V vsaki izmed treh hišk smo prikazale življenje ene družine. Imele smo veliko idej, kaj bi lahko dodale in popravile, in tako smo po 30 urah, ki smo jih razporedile po več vikendih, vendarle končale naš projekt, na katerega smo vse zelo ponosne.

Nekateri celo menijo, da bi ga lahko v razstavo ponudili Krajinskemu parku Ljubljansko barje, kar bi bila pika na i očni, ki smo jo prejele za naše delo. ;)

Maša Jakše Andolšek, Ela Gradišar, Zala Jaklič

TROBLA

Naslednja številka
izzide 22. maja 2024.

Gradivo oddajte do 8. maja 2024.

Oglase sprejemamo na
trobla@velike-lasce.si ali po tel. 01 7810 370.

Erasmus+ Glasbene šole Ribnica se nadaljuje v Rotterdamu

Tjaša Perigoj, učiteljica saksofona na GŠ Ribnica | foto:

Glasbena šola Ribnica se s ponosom lahko pohvali, da je del programa Evropske unije imenovan Erasmus+, ki naslavlja mednarodno sodelovanje na področju izobraževanja, usposabljanja mladih in športa. Namen programa je dvigniti kakovost izobraževanja in usposabljanja, pridobivanje novih znanj, spoznavanje novih metod dela ter s tem širjenje tako profesionalnega in osebnostnega obzorja vseh udeležnim tovrstnega mednarodnega izobraževanja. Za nas učitelje Glasbene šole Ribnica, udeležence tega programa, to pomeni neprecenljivo izkušnjo, napolnjeno z novimi znanji, navdihnjeno z nepozabnimi dogodivščinami in osveženo prevetreno, novo motivacijo za nadaljnje še uspešnejše poučevanje.

Kot učiteljica saksofona na Glasbeni šoli Ribnica sem si za svoje mednarodno izobraževanje v obliki tako imenovanega »job shadowinga« oz. senčenja izbrala Nizozemsko, deželo tulipanov, ki bi ji v mojem novembrskem tednu lahko rekla dežela nenehnega vetra. Moja destinacija je bil Rotterdam, natančneje priznana izobraževalna ustanova Codarts. Po več kot dvajsetih letih sem se tako vrnila v arhitekturno moderno mesto, ki je poznano kot največje evropsko morsko pristanišče, kjer sem se pred več desetletji tudi sama izobraževala in tam živela kar 6 let.

Niels Van Haften in Tjaša Perigoj.

Codarts je v svetu zelo priznana šola, ki ponuja dodiplomski in podiplomski študij glasbe, uprizoritvenih umetnosti (kot so ples, učitelj plesa, cirkus, glasbeni teater) in študij splošnega učitelja glasbe v šoli. Tisti, ki se odločijo študirati glasbo, lahko izberejo klasično glasbo, pop glasbo, jazz ali svetovno glasbo, pri čemer se slednja deli še naprej na latinsko (brazilsko in karibsko), turško (anatolsko in otomansko), argentinski tango, flamenko in indijski oddelek. Število vseh študentov se giblje okoli številke 800.

Codartsova srednješolska različica je Codarts Lyceum ali mini Codarts, ki pravzaprav nudi predpripravo na študij in ponuja vse Codartsove študijske pro-

grame, le da so prilagojeni srednješolski izobrazbi. Število dijakov, starih od 12 do 18 let, je v zadnjih letih okoli 200.

Nizozemski šolski sistem se razlikuje od slovenskega. Osnovna šola se prične že pri rojnih 4 letih in traja do 12. leta. Nizozemci v redni šolski program vključijo že malo šolo oziroma vrtec. Moji stari nizozemski prijatelji so mi povedali, da se otroci branja in računanja učijo pri šestih letih. Srednja šola traja 6 let, v študijska leta pa se vstopi z 18. leti, kar je približno tako kot pri nas.

Namen mojega študijskega potovanja je bilo senčenje. Hecno ime, a tako strokovno označijo obliko izobraževanja, pri kateri poslušas predavanja izbranega profesorja, spremljaš njegovo podajanje znanja ter si v tednu, ko sta skupaj, njegova »senca«. Jaz sem bila na priporočilo svojega upokojenega profesorja Alberta Schaapa ženska senca profesorju Nilsu van Haftenu. Nils je raznovrsten glasbenik, saksofonist, skladatelj, dirigent, vodja različnih zasedb, tako malih kot big bendovskih, ki poučuje na Codartsu na vseh nivojih, torej na diplomskem in srednješolskem programu. Pred tem je Nils dolga leta poučeval na različnih privatnih glasbenih šolah.

Za razliko od Slovenije se na Nizozemskem glasbeno izobraževanje izdatno plačuje, saj je država že pred leti ukinila subvencijo osnovnega glasbenega izobraževanja in zato pouk poteka le v privatnih glasbenih šolah, ki pa so zelo drage. Pouk na eni izmed šol tako stane 1100 EUR, kar vključuje 36 lekcij po 30 minut, pri čemer je to cena le za individualni pouk brez glasbene teorije ali kakršnekoli oblike skupinskega pouka, npr. komorne igre ali orkestra, ki ga naše glasbene šole nudijo poleg pouka inštrumenta. Prav zaradi visokih cen so privatne šole skrajšale individualno uro glasbenega inštrumenta le na 20 minut tedensko, nekatere pa raje ponujajo skupinske ure izbranega inštrumenta.

V tednu senčenja sem profesorja Nilsa van Haftena spremljala med delovnim časom tako na srednješolski, di-

Predstavitveni koncert različnih glasbenih vrst za osnovnošolce.

Codarts z organizacijskim sedežem, kjer se večinoma odvija srednješolski pouk Codarts Lyceum.

plomski in magistrski stopnji. Opažovala sem ga pri delu, poslušala različne individualne in skupinske lekcije ter njegovo delo primerjala s svojim, saj sem v preteklosti tudi sama poučevala na srednji glasbeni šoli (KGBL) v Ljubljani. Prav zaradi finančne pomoči, ki jo nameni naša država za glasbeno izobraževanje mladih in vzpodbuja osnovnošolski glasbeni program, so slovenski otroci na srednji glasbeni šoli veliko bolj opremljeni z glasbenim znanjem kot nizozemski. A manko v znanju se v srednješolskem izobraževanju s trdim delom posameznika in odličnim srednješolskim programom tudi na Nizozemskem hitro nadoknadi. Diplomski in magistrski študij glasbe je resnično na vrhunskem nivoju in prav zato je Rotterdam univerzitetna študentska meka, šola Codarts pa ena izmed boljših, morda celo ena izmed najbolj prepoznavnih evropskih šol za glasbo.

Presenetila me je raznovrstnost in dobra kvaliteta srednješolskih ansamblov, ki so se v času moje obiska intenzivno pripravljali na bližajoči se 1. nastop v tem šolskem letu. Dijaki ansambla fusion glasbe (fusion je glasbena zvrst, ki združuje elemente jazza z ostalimi zvrstmi, kot so pop, rock, funk, metal ...) so se na zelo visokem nivoju preigravali s težkimi neparnimi ritmi. Pop in instrumentalni ansambel sta preigravala priredbe raznovrstnih znanih uspešnic. Imela sem priložnost pokukati tudi na vajo Big banda, ki ga vodi priznani pozavnist profesor Ilja Reijngoud, ter opazovati inten-

zivnejšo vajo saksofonske big band sekcije, poslušati pouk jazzovskega diplomskega ansambla in seminar na temo, kako dovršiti svoj nastop »Master performance lab«.

V tem tednu me je najbolj zanimal pouk tehnike, ki sem ga imela možnost senčiti tako na srednji kot višji stopnji. Moja želja, pridobiti nova znanja, kako učencu pomagati pri razvijanju nastavka in tona, ki sta za saksofon še tako zelo pomembna, se je tako izpolnila.

Na šoli se je ravno v tem času tudi dogajala delavnica Latino glasbe venezuelskega saksofonista Felipe Castra, nominiranca za Latin Grammy glasbeno nagrado. Prav prijetno pa me je presenetil koncert glasbene skupine, pripravljen za osnovnošolce, z namenom, da jih preko glasbenega potovanja popelje in seznanja z različnimi glasbenimi stili od popa, rapa in funka do jazza.

Celotedensko glasbeno senčenje v Rotterdamu je hitro minilo, a me je dodobra prevetrilo na glasbenem področju, pa tudi na telesnem. Nizozemska je namreč dežela vetra, na kar sem v letih, ko sem se vrnila živeti na sončno stran Alp, kar nekoliko pozabila. Medtem ko sem se v svojih študentskih časih zliila z nizozemskim vetrom in po mestu pohajkovala kot domorodka, beri brez kape in šala okoli ušes, sem se sedaj po slovensko zavila okoli glave.

Hvaležna sem, da sem imela priložnost ponovno obiskati deželo mojega študija in tokrat v učiteljski vlogi sodelovati s profesorji, ki tam poučujejo. Izmenjave izkušenj in različnih pristopov učenja tehnik saksofona je nedvomno v dobrobit tudi učencem, saj bo sedaj njihova učiteljica glasbo učila z novim vetrom v laseh. Z veseljem in velikim entuziazmom delim pridobljeno znanje in izkušnje naprej s svojimi sodelavci na glasbeni šoli Ribnica. Zadovoljni učitelji so nedvomno v blagoslov tudi vsem učencem, zato sem izjemno hvaležna, da sem bila lahko del projekta Erasmus+ tudi jaz. Velika zahvala gre seveda našemu ravnatelju Francu Malavašiču, ki mi je dal priložnost, da sem v ekipi desetih učiteljev, ki nas je doletel ta privilegij.

Čestitka

V februarju je svoj 70. rojstni dan praznoval naš Ac!

Članice in člani KUD-a Marij Kogoj Turjak čestitamo Franciju Pečniku, nekdanjemu dolgoletnemu predsedniku, ob praznovanju jubileja!

70. rojstni dan ni le praznovanje; je simbolizacija bogate zgodbe, prepletena z modrostjo, izkušnjami in nešteto spomini.

Iskrene čestitke!

Čistilna akcija Turjak

**sobota, 6. 4. 2024
od 8. do 11. ure**

S krajevnim odborom Turjak letos prvič organiziramo čistilno akcijo na območju Turjaka in okolice.

Vreče in rokavice dobite pri predstavniku vaše vasi. Pobrane smeti lahko odpeljete v zbirni center Ločica, v kolikor to ni mogoče pa jih pustite pri vašem ekološkem otoku in jih bomo odpeljali mi. Vabljeni ste, da se pridružite pri čiščenju Turjaka in njegove okolice ter tako prispevate k lepšanju našega okoliša.

Harmonika in Erasmus+ mobilnost v Srbiji

Franc Malavašič | foto: Franc Malavašič

Miodrag Krstić in Franc Malavašič.

Miodrag Krstić z učencem.

Vaja orkestra

Zadnja izmed 10 mobilnosti v okviru Erasmus+ projekta Glasbene šole Ribnica je bila izvedena v Beogradu (Srbija). Prof. harmonike Franc Malavašič je 5 dni senčil (job shadowing) oz. prisostvoval pouku pri izjemno priznanem profesorju harmonike v Srbiji Miodragu Krstiću.

Miodrag je trenutno v tretjem letniku doktorskega študija v Kragujevcu. Skozi svojo glasbeno kariero je prejel veliko nagrad na različnih tekmovanjih. Prevaža in piše knjige v vesi s pedagogijo in metodiko poučevanja harmonike. Je redni član komisij na različnih mednarodnih in nacionalnih tekmovanjih. Prav tako je direktor Beograjskega festivala harmonike, ki vključuje harmonikarsko tekmovanje, različne masterclasse, predavanja in koncerte.

Namen mobilnosti je bil osvojiti in spoznati nove metode poučevanja harmonike, kako se spopadati z anksioznostjo pri nastopanju ter spoznati sistem v glasbenem šolstvu v Srbiji.

Čez teden sem poleg poslušanja pouka pri Miodragu Krstiću prisostvoval tudi pri pouku pri profesorici Danijeli Mešanović in profesorju Stefanu Đorđeviću. Danijela poleg individualnega pouka poučuje tudi harmonikarski orkester. Stefan pa poleg individualnega pouka poučuje tudi predmet Komorna igra in Prima vista branje. Pri vseh profesorjih sem bil zelo lepo sprejet in vsi so bili več kot pripravljeni deliti svoje znanje.

Harmonikarski orkester

Praktično vse glasbene šole v Beogradu imajo tudi srednješolske oddelke in tako imajo skoraj vsi profesorji učence iz nižjega, kot tudi nekaj učencev iz srednjega nivoja glasbene šole. Tudi dolžina pouka je nekoliko drugačna kot v Sloveniji. Od prvega do tretjega razreda imajo pouk instrumenta dvakrat tedensko po 30 minut, od četrtega do šestega razreda pa dvakrat tedensko

po 45 minut.

Kot piko na i mojemu in našemu projektu sem zadnji večer prisluhnil harmonikarskemu orkestru (sestavljenemu iz profesorjev harmonik z različnih glasbenih šol v Beogradu), ki je s svojim premiernim nastopom obeležil jubilej 60-letnice poučevanja harmonike na srednji šoli v Srbiji. Pred koncertom je bila predstavljena tudi knjiga »Put harmonike« (avtor Milica Rakić), ki opisuje razvoj harmonike v Srbiji in kako se je začela njena pot v sklopu izobraževanja na srednjih šolah.

Kot gostujoči dirigent je nastopil profesor harmonike tudi s slovenskimi koreninami Janez Govednik. Celotna Erasmus+ izkušnja je tako posebna, tako drugačna, da si želim, da bi jo vsi doživeli, saj lahko skoznjo občutiš moč in raznolikost znanja zunaj meja ter na drugi strani ceniš vse tisto dobro in kvalitetno izobraževanje, ki ga imamo tu pri nas v Sloveniji.

Harmonikarski orkester

Občni zbor Društva podeželskih žena Velike Lašče

Dragica Heric | foto: Dragica Heric

Članice Društva podeželskih žena Velike Lašče so se v februarju srečale na svojem rednem, letos tudi volilnem občnem zboru. Pregledale so delo minulega leta, sprejele program za letošnje leto in izvolile novo vodstvo. Predsednica je še naprej Magdalena Peterlin, njena desna roka oziroma podpredsednica pa Milka Debeljak.

Mesečno srečanje v društvenih prostorih

Lansko leto so bile članice DPŽ Velike Lašče aktivne kot vedno, saj ne mine prireditve v občini, na kateri ne bi sodelovale. Tako so bile v letu 2023 prisotne na skupaj 47 dogodkih in imele vsak mesec, torej 12 društvenih srečanj v svojih prostorih v zgradbi občine, kjer se dogovorijo, kje in kako bodo delovale v tekočem mesecu. V svojem izčrpnem poročilu za leto 2023 je Magdalena Peterlin navedla vse dejavnosti po posameznih mesecih. V januarju so sodelovale na razstavi in ocenjevanju poprtnikov na Vidmu, se udeležile tekmovanja v pripravi štrukljev v Mirni peči. Februarja so imele delavnico v Lectariji v Radovljici in obnovitveni tečaj pletenic, ki ga je vodil Lojze Senegačnik. V osnovni šoli so imele delavnico cvrtega peciva. Sodelovale so na ocenjevanju pletenic v Prečni in krofov v Moravčah. Marca so sodelovale na tekmovanju v peki šunke v testu v Grosupljem. Nekaj članic se je udeležilo kratkega letovanja v Umagu; izdelovale so butarice ter si ogledale velikonočno razstavo v Grosupljem in na Vrbljenah. V marcu so izpeljale že tradicionalno samostojno prireditev ob Materinskem dnevu. Aprila so organizirale predavanje o čebulnicah in hkrati izvedle izmenjevalnico semen in sadik. Maja so sodelovale na občnem zboru Zveze kmetič Slovenije v Zrečah. Nekatere članice so obiskale Botanični vrt v Ljubljani. Junija so sodelovale na občinskem prazniku ter poskrbele za pogostitev na slavnostni akademiji ter na tradicionalnem pohodu. Sodelovale so na zlati maši Patra Krizologa v Krvavi peči. Julija so sodelovale na prireditvi ob 100-letnici GD Dvorska vas ter izpeljale svojo drugo samostojno in že tudi tradicionalno prireditev ob praznovanju sv. Marte Dana gospodinje na Mali Slevici. Avgusta so sodelovale na obletnici GD Karlovica in na Mednarodnem kmetijsko-živilskem sejmu AGRA v Gornji Radgoni. Septembra so sodelovale na veliki

prireditvi ob 110-letnici KZ Velike Lašče. V soorganizaciji Zveze kmetič Slovenije so v okviru projekta TERRA izvedle delavnico z naslovom Žena na podeželju: Delo in prosti čas. Kot že vrsto leto so tudi lani pripravile pogostitev ob podelitvi Rožančevih nagrad ter pekle pecivo za pogostitev vseh sodelujočih na dobrodelnem koncertu, na katerem so se zbirala sredstva prizadetim v poplavih občine Ljubno ob Savinji. Prvo soboto v oktobru so uspešno izpeljale svojo tretjo samostojno prireditev, tokrat že 19. bučno marmeladni dan. Sodelovale so pri pripravi kruha na Dnevu kruha v Domu starejših občanov Fužine v Ljubljani. Družile so se na strokovni ekskurziji v Podsredi, Krapini in Kumrovcu ter se udeležile razglasitve Kmetice leta. Novembra so se na TV Planet predstavile s kuhanjem bučno jabolčne marmelade. Z osnovnošolci so pekle medenjake in kruh za tradicionalni slovenski zajtrk. Decembra so se udeležile tekmovanja v peki potic v Šentjernej; nekaj članic je obiskalo prednovoletni Zagreb; sodelovale so na adventnih tržnicah na Levstikovem trgu v Velikih Laščah ter zelo uspešno v Robu izpeljale četrto samostojno že tradicionalno prireditev Razstavo in ocenjevanje kruha v krušni peči.

Program dela za leto 2024

Tudi v tekočem letu bodo članice DPŽ izvedle vse štiri samostojne prireditve, to je prireditev ob Materinskem dnevu, ki bo že 24. marca, v avgustu Dan gospodinje, v oktobru Bučno-marmeladni dan, ki bo letos praznoval okroglo 20-letnico in 8. državno razstavo in ocenjevanje kruha v krušni peči v Robu na začetku decembra. Članice društva bodo tudi letos sodelovale na številnih prireditvah v občini in tudi širše. S svojim znanjem, kreativnostjo, izkušnjami bodo prenašale dediščino zanamcem. V programu imajo več delavnic in izobraževanj, ki jih bodo vodile same ali pa bodo k vodenju povabile zunanje strokovnjake. Še naprej bodo sodelovale z učenci in otroci velikolaške šole in vrtca. Še naprej bodo povezane s krovno organizacijo Zvezo kmetič Slovenije in se udeleževale ter sodelovale na prireditvah, ki jih organizirajo druga društva; predvsem pa bodo sodelovale na tekmovanjih in ocenjevanjih v peki in pripravi najrazličnejših dobrot, kjer vedno dosegajo odlične rezultate. Organizirale bodo letno strokovno ekskurzijo ter se srečevale s drugimi stanovskimi društvi sosednjih občin in tudi širše.

Tokratnega občnega zbora se je udeležilo 24 članic ter nekaj gostij iz stanovskih društev iz Kočevja, Ribnice in Grosuplja. Gost je bil tudi župan občine Velike Lašče Matjaž Hočevvar, ki se je članicam društva zahvalil za vso njihovo požrtvovalnost in delo v korist občine ter jim zaželel uspešno delo tudi v prihodnje.

Članice DPŽ z gosti iz sosednjih društev in županom Matjažem Hočevvarjem

Jugonostalgija – Yugo rally 2023

Ana Pia Debeljak | foto: Matic Klanšek

Na začetku marca nam je član Oldtimer kluba Škofljica JOŽE ZALAR predstavil desetdnevno potovanje z avtomobili Yugo 45, 55, 60, starejšimi od 30 let.

»Po težki operaciji na začetku leta 2023 in dolgem okrevanju, ko ti misli prepletajo različni scenariji o prihodnosti, je bila ena izmed idej, da bi se v primeru, če bo vse v redu z zdravjem, rad zahvalil prijateljem po celem svetu, ki so mislili name in me podpirali, z enkratno avanturo po republikah bivše Jugoslavije z ikoničnim jugoslovanskim vozilom.

Yugo velja kot najslabši avto na svetu. Mit ali resnica?

Poudarek je bil seveda predvsem na kulturi in kulinariki, saj je hrana na tem področju najboljša na svetu.

Zbor avanturistov, ki so ga sestavljali Slovenci, Angleži, Norvežani, Danci in Američani je bil v Ljubljani 8. novembra 2023. Z minibusom smo se odpeljali do Brnika, od tam do Beograda, kjer smo prestopili za Tirano, nato do Ohrida z avtobusom.

Po celodnevem cijazenju smo imeli pristno makedonsko večerjo z živo do-

mačo glasbo. To je bil prvi stik tujcev z balkansko kulturo; navdušila jih je.

Naslednji dan smo imeli prvi brifing – kratek sestanek in potem spoznavanje z vozili, ki jih je bilo treba opremiti v dirkaškem slogu. 9 vozil smo pridobili v Ohridu; 6 Yugov smo predčasno pripeljali na Ohrid iz Slovenije. Toda od teh 9 sta le dva pripeljala do nasprotne strani jezera, ostali pa so eden za drugim obtičali ob cesti in čakali na pomoč naših čarodejev – mehanikov Boštjana in Boštjana.

Popis napak in popravil se je večal iz minute v minuto. Nekaj se je popravilo na licu mesta, ostalo v mehanični delavnici, kjer bi morali ta vozila že pripraviti in preizkusiti. Računali pa so.

Dan je minil, prijeten večer tudi, naslednji dan pa štart na glavnem pristanišču Ohridu. Cilj Leskovac v Srbiji, najdaljši dan po kilometrih, več kot 440, koliko nas bo doseglo cilj. VSI! Prišli smo vsi; nekateri brez zapletov, večina pa z dobro segretim vozili (zakuhali so kljub novembrskim temperaturam). Prehod meje je bil komedija. Za slovenska vozila ni

bilo problema, za vozila z makedonskimi tablicami pa je policist želel, da je pri prehodu vsakega prisoten lastnik vozila. In nikakor ni mogel doumeti, da je lastnik 9 vozil en človek. A smo tudi to rešili.

Naslednji dan, 11. novembra, je bilo deževno in oblačno. Zaradi vremenskih nevšečnosti in bližine Kragujevca smo spremenili ruto. V Kragujevcu, rojstnem mestu naših vozil, smo našli prodajalno in nakupili kar nekaj prepotrebnih kosov za naša vozila. Kupili smo tudi dva originalna, še zapakirana Yugo avtoradia. Od tovarne pa so ostale le ruševine.

Pot smo nadaljevali do mesteca Arilje, kjer nas je sprejel tamkajšnji župan. Že v trdi temi smo prispeli na Zlatibor. Vsi, razen enega. Blaž in Rok sta imela posebno doživetje – malo generalko. Preko poznanstva jim je bivši dirkač Yuga na dvorišču neke delavnice razdrl motor, poravnal glavo motorja, zamenjal tesnila, hladilnik in vodno črpalko. Voznika sta bila zvečer izmučena do kraja, a konec dober, vse dobro. Prespali smo v kraju z lepim imenom Zlatibor, priljubljenem zimskem in poletnem središču planine, ki je mesto v malem.

Naslednji dan, krajša pot in lažji dan. Dokler nismo prispeli do meje. Sesul se jim je računalniški sistem. Nismo se premaknili več kot uro; potem se je neki pametni organ vendarle spomnil, da imajo pisala in papir. Ročni popis vseh prestopnikov meje. Lahko si predstavljate, da Črnogorci, ki ne slovi-jo ravno po hitrosti, tudi pišejo bolj počasi. Na drugi strani meje se je kolona

vozil v nasprotno stran razpotegnila kar na 10 km. Na to smo kmalu pozabili v pristrčni občestni krčmi ob dobrem kosilu izvrstnih lokalnih dobrot.

Pot do Podgorice, prestolnice Črne gore ni bila nič posebnega. Naša vozila smo z dovoljenjem lahko parkirali na glavnem trgu v mestu. Zvečer pa smo naredili ob fontani spektakularne posnetke. Večerja v eni najboljših morskih restavracij, vzdušje na višku.

Že je 14. november. Krasna vožnja, na meji nobenih težav, kosilo v obcestnem hotelu in že smo bili v BiH, v Mostarju, biseru, ki ga morate obiskati. Spali smo 100 metrov od starega mostu, ki je daleč najbolj znana znamenitost v mestu ob reki Neretvi. Mostar, sončno mesto, nikoli ne razočara.

Naslednji dan smo krenili proti Šibeniku. Kosilo smo si privoščili v Etno vasi pred hrvaško mejo. V restavraciji imajo najdaljši roštilj, kar smo jih videli; površina žara je več kot 12 m².

Vstopamo v EU; pričakujemo zaplet. Toda nobenega problema, nobene gneče. Grem do carinikov, ampak se samo smeji. Prispemo v Senj; ekipa se razgubi; navigacija vsakemu kaže drugo pot. Dobimo se v Šibeniku na obali pred hotelom v razmaku 20 minut, čeprav smo vozili vsak po petih različnih cestah.

Na poti smo že šesti dan. Iz Šibenika štartamo v sončnem vremenu do Maslenice in se ustavimo na mostu. Od tam pa panoramska vožnja po Jadranski magistrali. Ob postanku za kavo Skandinavci skočijo v morje, ki ima še vedno 13 stopinj. Zapeljemo se do Karlobaga in povzpnejo na Velebit. Tik pod mejo oblakov se ustavimo za ogled panorame na otok Pag in zaledje. Prekrasno. V Gospiču se nam pridružita še dve vozili, ki sta prispeli iz Slovenije. Zapeljemo se do Narodnega parka Plitvice s 16 večjimi in manjšimi jezери, ki sodi med najlepše naravne stva-

ritve v Evropi. Skrenili smo še do Željave, ki je bila največja letalska vojaška baza Jugoslovanske ljudske armade. Polovica ekipe se udeleži dirke po pisti, ostali pa se odpravimo v podzemlje pogledat ta veličastni kompleks. V večernih urah prispemo v Plitvice, kjer se opravijo manjši servisi na naših starodobnikih.

Osmi dan. Iz Plitvic krenemo dokaj zgodaj. Prečkamo mejo čez reko Kolpo pri Žuničih in že smo v naši zadnji republiki bivše Jugoslavije – Sloveniji. Ljubo doma V vasi Adlešiči nas sprejmejo gasilci, ki so nam prirediti sprejem z vodno prho. Sledita blagoslov in kratka maša. Okrepčali smo se z dobrotami na belokranjski način, pečenko, ki jo prinesejo kar na pokrov vozila. Dališa vožnja skozi Kočevje do Portoroža. Nočna vožnja iz Portoroža do Seče je bila posebno doživetje.

Prenočili smo v Hotelu Kempinski (vse so nam lepo zaračunali). Zjutraj smo se zapeljali do Pirana. Dobili smo dovoljenje za fotografiranje na Tartinijevem trgu. Sledila je vožnja do Črnega kala, kjer smo se ustavili v bistroju s pogledom na novi viadukt. Pot je vodila čez Dutovlje in Sežano v Križ na krasu, kjer smo imeli predstavitev kraških dobrot, jote in pršuta. Kozarec terana se je ob tej priložnosti prilegel. Nada-

ljevali smo skozi Štanjel, Ajdovščino proti Bovcu ter po dolini reke Soče na naš najvišji gorski prelaz Vršič. Eno vozilo je bilo potrebno potegniti zadnjih nekaj serpentin, ker se je ustavilo na napačnem mestu. Zvečer krepka večerja, kmečka pojedina in počitek v Kranjski Gori.

Zadnji, deseti dan, 18. november. Po ledenem jutru in drgnjenju vetrobranskih stekel smo se odpravili proti Mojstrani, od tam do Radovne. Gorenjski biser Bled smo obkrožili tako, da so si ga lahko vsi ogledali z vseh strani. In nato do Ljubljane, preko Škofljice do gradu Turjak. Tu so nas pričakali člani OTC Škofljica v svojih rumenih majicah. Na Turjaku pa rompompom do jutranjih ur.

Namen Yugo rallyja 2023 je bilo avanturistično popotovanje po vseh republikah bivše Jugoslavije s starodobnimi vozili Zastava Yugo, druženje enako mislečih ljubiteljev starodobnikov, odkrivanje pristne domače kulinarike in degustacija lokalnih pijač. Spoznavanje kulture bivše države in druženje z lokalnih prebivalstvom.

Pot: Ohrid (Severna Makedonija) – Leskovec (Srbija) – Zlatibor (Srbija) – Podgorica (Črna gora) – Mostar (Bosna in Hercegovina) – Šibenik (Hrvaška) – Plitvice (Hrvaška) – Portorož (Slovenija) – Kranjska Gora (Slovenija) – Turjak (Slovenija). Pot poteka po regionalnih cestah. Prevozili smo 2.500 km, prispeli VSI, poškodbe NOBENE (večje).

Avto – je; YUGO je avto in to sploh ne slab; potrebuje samo malo ljubezni, pa je.

Med pripovedovanjem smo si ogledali fotografije, za katere je poskrbel Matic Klanšek; nasmejali smo se ob gledanju dveh krajših filmov. Nikoli pa se ne ve, kam bodo Jožeta Zalarja in njegove prijatelje starodobniki popeljali prihodnje leto.

Gledališče

Mesec januar smo si člani DU popestrili z ogledom gledališke predstave Večerja bedakov v Špas teatru v Mengšu. Uživali smo ob odlični igralski zasedbi in se dobro nasmejali.

Občni zbor

Mesec februar smo zaključili z občnim zborom, kjer so se udeleženci med drugim seznanili tudi z aktivnostmi, ki jih načrtujemo za letos. Srečanje so z lepim programom popestrili otroci iz osnovne šole pod vodstvom mentoric Branke in Veronike. Zahvaljujem se tudi vodstvu osnovne šole, ki nam je ponovno omogočilo, da smo se lahko zbrali v šolski avli in kuharicam za dobro kosilo. Ne smem pa pozabiti niti na hišnika, snažilke in pomočnice ravnatelja za pomoč.

Pustovanje

Na pustni torek smo obiskali Cerkljanske laufarje, ki spadajo med znane pustne like na Slovenskem. Njihova posebnost so maske – larve, izrezljane iz lipovega lesa. Laufarija je dobila ime po laufarjih – enih glavnih pustnih likov, ki neprestano tekajo in skačejo naokrog. To so trije enaki liki. Predstavljali naj bi duha umrlih prednikov. Njihova obleka je izdelana iz terja. To so ostanki tkanja na platnu. Zato se imenujejo ta terjast. Danes imajo vlogo policistov in redarjev. Z leskovo palico strašijo otroke in druge nadležne obiskovalce, predvsem pa skrbijo za pusta, da ne pobegne.

Cerkljanske maske poosebljajo človeške značilnosti in posebnosti ter bolezni in drugo. Obred laufarije se je desetletja dogajal po nenapisanih pravilih, zadnjič leta 1914, ko se je začela prva svetovna vojna. Do obnove laufarije je prišlo ponovno leta 1956. Takrat je laufarska družina štela 14 likov. To so bili: ta star, ta stara, ta terjast, ta bršljanov, ta ličnat, ta kožuho, ta krastov, ta žakljev, gospod in gospa, lamant ter pust. Danes se je družina povečala na 25 likov. Liki so dobili imena po oblačilih, ki jih nosijo. Nekatere kostume morajo izdelati vsako leto na novo, saj ima na primer ta smrekov oblačilo izdelano iz številnih svežih smrekovih iglic, obleka ta

bršljanovga pa je narejena iz gosto našitih bršljanovih listkov. Glavni lik laufarske družine je Pust. Simbolizira zimo in po verovanju pradednih prednikov ga je treba usmrtili, ker se bo le tako zima končala. Kriv je za vse, kar se je v preteklem letu v Cerknem in okolici zgodilo napačnega, neumnega in slabe-ga. Njegova obleka je izdelana iz svežega mahu, ki ga morajo našiti vsako leto znova in tehta od 60 do 80 kg.

Štiri nedelje pred pustom pridejo na plano prvi laufarji in s tem napovedo veseli predpustni čas. Vsako naslednjo nedeljo je pustni sprevod daljši. Eno najvažnejših opravil laufarjev v predpustnem času je koledovanje. Odpravijo se v okoliške vasi. Včasih so po hišah nabirali sukanec, ki so ga rabili za izdelavo in popravilo oblek. Danes nabirajo klobase, prekajena rebra in domače žganje. Ta star zapleše z vsako gospodinjino in nato domačim zaželi »da be bla ripa bel debiela«.

Na pustni torek se laufarska družina zbere na osrednjem trgu, kjer sodnik pustu prebere dolgo obtožnico in ga obsodijo na smrt z botam. »Ta star« ga z botam udari po glavi, nato pa ga laufarji odpeljejo neznano kam. Sledi še ples, kjer se vesela polka izmenjava z žalostinko in obred je zaključen. (povzeto po pripovedovanju kustosinje v muzeju)

Skupina članov je pod vodstvom Nika Samsa obiskala prirodoslovni muzej v Ljubljani in spoznala veliko zanimivosti.

Pot do novega vozila v PGD Velike Lašče

Alenka Matjašič

V osrednjem društvu naše gasilske zveze, v PGD Velike Lašče, smo v lanskem letu pričeli z aktivnostmi glede nabave novega vozila – gasilske cisterne GVC-2. Prek javnega razpisa smo v društvu kupili podvozje vozila znamke Mercedes – Benz. Vozilo je v garažo našega gasilskega doma, ki se od lani ponaša z novimi vrati in fasado, prispelo 1. decembra. Sedaj potrpežljivo čaka na nadgradnjo v podjetju Pušnik. Člani upamo in pričakujemo, da bo nadgradnja končana, vozilo pa pripravljeno na intervencije do datuma naše gasilske veselice, ki bo 29. 6. 2024. Na tem mestu se zahvaljujemo občini Velike Lašče za dosedanje finančno pomoč in podporo pri tem nakupu.

Zimovanje čete Vztrajnih bizonov Škocjan – Turjak 1

Blažka Koren

S četo Vztrajnih bizonov smo se v petek, 9. 2. 2024, odpravili na zimovanje v Kočevski Rog. Po uvodnem kvadratu smo si uredili prostore za spanje; nato pa je sledila večerja. V skladu s temo zimovanja – Minecraftom smo si obroke prislužili z lesniki. Lesnike smo dobili za sodelovanje na delavnicah, jutranji telovadbi in z dobrimi deli. Večer smo si popestrili z igro »sardelce«, pri kateri smo se razdelili po skupinah, v katerih smo v času zimovanja sodelovali. Kasneje smo jih predstavili in se odpravili spat. Zjutraj je jutranja telovadba poskrbela, da smo se vsi prebudili. Pojedli smo zajtrk in začeli z dopoldanskimi delavnicami. Na voljo smo imeli postavljanje ognja, spoznavanje kulturne dediščine in cvrtje krofov. Po kosilu smo se z našimi skupinami odpravili po poti, na kateri smo spoznavali okolico in osnove prve pomoči. Seveda pa zimovanje ni minilo brez

igre roverčka. Zvečer nas je obiskal duhovnik, s katerim smo imeli sveto mašo. Po večerji je sledil prižig ognja in večerne igre. V nedeljo smo izdelali ščite in potem skrbno pospravili hišo in se z zaključnim kvadratom poslovili.

ZBIRALNA AKCIJA PAPIRJA

KDAJ? sobota 6. april 2024, 9:00-17:00

KJE? Gradež (sušilnica sadja, Gradež 28)

Več informacij: skocjan.turjak1@skavti.si

Spomini na otroštvo

Janez Škulj

Pri nas Škuljevih smo bili zelo revni. Uradniki Kraljevine Jugoslavije so očetu v dokumente zapisali hišar, z drugo besedo kajžar. Kajžar je bil posestnik manjše hiške (kajže) z malo zemlje. Moj oče je imel približno pol hektarja zemlje in hiško, ki je bila vseljiva le do polovice.

Družino je preživiljal z obdelovanjem tistih nekaj njivic, z občasnim delom pri javnih delih, če so bila, kot dni-nar; pripravljali so gramoz za posipanje takratnih makadamskih cest ali komu v kovačnici popravil motiko.

Pridelovali smo krompir, korenje, kolerabo, fižol, koruzo, zelje, repo, včasih ječmen. Imeli smo kravo in vsako leto zredili pujska. Moj spomin sega v jesen leta 1939, ko sem septembra, ko sem dobil mlajšo sestro, pobiral krompir na njivi. Ločiti je bilo treba debel krompir, ki je bil za ljudi, in droben krompir, ki je bil za pujsa. Pujsek je dal maščobo za celo leto in posušeno meso je zadoščalo vsaj za pol leta. V hiši je bila kovačnica, ampak konkurence za kovača je bilo preveč in kovačnica ni dajala kruha.

Spomnim se, da je oče ostril svedre, ko je cestna uprava kot javna dela zniževala klanec v hrib Karlovice. Luknje za dinamit s katerim so razstreljevali kamen, so vrtali tako, da je en delavec sedel k nameravani luknji in z obema rokama držal pokonci železen sveder, drug delavec pa je s težko macolo udarjal po glavi, vrhu svedra. Cestna uprava je razpisovala licitacije za dobavo gramoz za posipanje makadamskih cest. Moj oče je uspel na licitaciji in vsako leto pripravil nekaj kubičnih metrov gramoz, primerno zdrobljenega za posipanje. Gramoz je pripravljali v kamnolomu njegove matere v Podžagi, kamor sem mu od svojega petega leta

starosti dalje v cekarju nosil kosilo.

V moji mladosti so kosci začenjali s košnjo ob prvem svitu. Jaz sem bil zadolžen, da sem očetu prinesel zajtrk okrog sedme ure zjutraj. Medtem ko je oče zajtrkoval, sem s palico raztrosil travo, da se je bolje sušila.

Pomemben vir dohodka je bilo pletenje cekarjev in kaset za drobnarije; pri tem sem tudi sedemletnik imel svoj delež. Hodil sem ob potokih po dolini od Karlovice do Roba in Rašice in iskal ter nabiral vrbove šibe. S sabo sem imel kuhinjski nož in z njim vsak dan narezal eno kar težko butaro vrbovih šib. V času, ko je bila vrba muževna, smo olupili (obelili) surovo; če pa ni bila muževna, jo je bilo treba skuhati v velikem pločevinastem loncu v krušni peči. Ko je bila skuhana, se jo je dalo lepo olupiti in tudi uvijala se je lepo. Obeljeno je bilo treba razklati na tri dele in nato vsak del pooblati. Oče je sam skoval tak obelnik. Dobili smo vitre, iz katerih smo pletli cekarje. Pri tem delu smo sodelovali oče, mati in jaz. Oče je opravljal najzahtevnejša dela; on je nastavil dno na lesen model, ki ga je sam izdelal. Meni je pripravil osnovo za pripravo dna; na primerno deščico z izvrtanimi luknjami kot pripomoček je nasadil pet ali šest primernih paličic v dolžini cekarja; ob teh paličicah sem s tankimi šibami spletel dno. Oče je v stranske paličice izvrtal luknje, v katere je vtaknil primerne šibe in jih upognil ob modelu. Mati je dobila v roke model z dnem in iz viter sple-

la cekar; nekje na dveh tretjinah višine cekarja je iz šib spletla vmesni vzorec. Nato je cekar znova dobil v roke oče in iz vrhnjih delov šib spletel zaključno kito in prepletel ročaje.

Spletene cekarje smo zamenjavali za žito pri kmetih, največ v rodovitnem in zato bogatem Dobrem Polju. Za cekar je bilo treba dati koruzo ali žito, in sicer do višine vpletenega vzorca. Mati je vzela šest do osem cekarjev in nekaj praznih vreč (za različna žita) in odšla peš po vaseh progi Dobremu Polju; nazaj grede je bilo treba nositi tudi pribarantano žito.

Največji problem časov pred drugo svetovno vojno je bil, da ni bilo dela in zaslužka. Kmetje so imeli gozdove in zato tudi drva. Pri nas pa ni bilo gozda in je bilo treba drva kupiti. Ker je bilo malo denarja, smo jih imeli samo za zimski čas. Poleti smo kuhali s suhljadjo, ki smo jo nabrali v gozdu. Pravica ljudi brez gozda je bila služnost, ki so jo morali trpeti lastniki gozdov, da so lahko nabirali suhljad v gozdu. Ta pravica je še od najstarejših časov. Poleti je bila moja naloga, da sem vsak dan pred kosilom v bližnjem gozdu nabiral primerno butaro suhljadi, s katero je mati skuhalo kosilo, za večerjo in naslednji zajtrk (običajno žgance).

Otroci smo poznali igro, z igračami, ki smo si jih sami naredili, ampak učili smo se delati in občutek, da si koristen član družine, nam je dal tudi primerno samozavest.

Odkupujem stare stripe; vzamem vse.

Pridem na dom, plačam, naložim in odpeljem.

Pošteno plačilo.

Več informacij na 041-276-687, Roman

»Glasba narave« Dobrodelni koncert Lions kluba Ribnica

Matjaž Gruden

Prebujajoča se narava z vedno glasnejšo svatovsko pesmijo ptic, spreminjanje dolgočasne rjave pokrajine v zelenečo, prve cvetoče rastline, brenčanje žuželk, nemir v nas, da potrebujemo nujno sprostitev v tem vsakomur dostopnem zvočno-lepotnem studiu ... Narava ne pusti nikogar ravnodušnega.

Vsakodnevno poslušamo o podnebnih spremembah in pozive k ohranjanju narave, saj je potrošniško ropanje omejenih naravnih virov, onesnaževanje, spreminjanje narave vedno večje ... Mislim, da nihče ne more ostati ob tem ravnodušen, saj je narava za nas pomembna tako materialno kot duhovno. Tudi glasbenikom predstavljajo vidne in zvočne lepote narave velik navdih.

Da bi k občudovanju, predvsem pa ohranjanju in občudovanju narave spodbudili čim več ljudi, smo ustvarjalci pred dvema letoma začeli z navdušujočimi koncerti oz. glasbeno-scenskimi predstavami z naslovom *Musica viva* oz. *Glasba narave*. Ob kratkih spremljevalnih besedilih o naravi lahko poslušalci uživajo ob glasbenih mojstrovinah najboljših skladateljev. Znani avstrijski skladatelj Franz Schubert je denimo v klavirju z izjemno spretnostjo orisal lahkošotno šviganje postavi v potočku v samospetu. Postrv. Francoski skladatelj Camille Saint-Saëns je v vokalizi Slavec in vrtnica pretanjeno oponašal žvrgoleče slavčev petje. Zanimiv samospet francoskega skladatelja Ernesta Chaussona Metulj v klavirskem partu izvrstno »naslika« plahutanje metulja, pevka pa medtem pripoveduje zgodbo o hrepenenju imeti metuljeva krila in poleteti k svojemu ljubemu. V program smo vpletli tudi znane operne arije in duete, kajti celo opernim melodijam pogosto botruje navdih narave. Jacquesa Offenbacha je denimo prevzelo brenčanje muh; zelo spretno in duhovito jih je uglasbil v duetu iz opere Orfej v podzemlju. Antonin Dvořák pa je spesnil v srce parajoči nežni spev Rusalke ob občudovanju Meseca.

Glasbeniki, ki združujemo tudi poklic biologov in ostalih naravoslovnih ved, smo z ostalimi profesionalnimi glasbeniki v predstavi želeli vzbuditi občudovanje biotske pestrosti oz.

raznolikosti v naravi. Sopranistka Petra Vrh Vrezec je že poustvarila več glavnih vlog na odru Ljubljanske opere, nedavno pa je na odru Slovenske filharmonije s Komornim zborom Slovenske filharmonije pripravila koncert o naravi v glasbi. Na odru se ji bo pridružil znan slovenski biolog in baritonist ter Petrin mož Al Vrezec, s katerim sta s Petro v cerkvi v Sodražici posnela odmeven CD *Ave Maria*, v Ljubljanski operi pa sta nedavno obeležila 100. ponovitev predstave za otroke *Prvo srečanje z opero*. Klavirska spremljava bo v rokah izkušenega profesorja Konservatorija za glasbo Tadeja Horvata, danes enega najbolj vidnih slovenskih pianistov na področju samospeta. Velikolaška vokalna skupina z zborovodjo Martino Kovačič pa je že dolgo poznana po kvalitetnem zborovskem sestavu, ki z zahtevnim in dovršenim programom dosega visoko raven poustvarjanja. Glasbeno-scensko predstavo *Musica viva* smo popestrili z domiselno kostumografijo s pridihom iz narave Matica Velerja in hudomušno, včasih tudi ganljivo in pomenljivo režijo priznanega gledališkega režiserja Zvoneta Šedlbauerja. Kratko izobraževalno in navdihujoče besedilo med predstavo smo zaupali izkušenemu radijskemu napovedovalcu Ivanu Lotriču, katerega glas dobro poznamo iz dokumentarnih oddaj. V svet narave pa nas ob glasbi popelje še foto-video produkcija, ki razgalja vidne lepote narave.

Sodelujoči:

- Velikolaška vokalna skupina z zborovodjo Martino Kovačič
- Petra Vrh Vrezec – sopran
- Al Vrezec – bariton
- Tadej Horvat – klavir
- Ivan Lotrič – povezovanje
- Zvone Šedlbauer – režija
- Matic Veler – kostumografija

**Člani Lions kluba
Ribnica vas vabimo,
da se nam pridružite
na naši letošnji
dobrodelni prireditvi
v četrtek, 11. aprila 2024,
ob 18:00 uri,
v dvorani Levstikovega
doma v Velikih Laščah,**

kjer si bomo skupaj ogledali in prisluhnili glasbeno-scenski predstavi z naslovom *Glasba narave*, ki z glasbo, igro, kostumografijo in foto-video produkcijo navdušuje nad lepotami narave. Avtorica predstave je domačinka, sopranistka Petra Vrh Vrezec, ki sedaj živi in ustvarja v slovenski prestolnici, in je ustvarila že več vidnejših avtorskih glasbenih predstav in koncertov.

Člani našega kluba v teh negotovih časih ne pozabljamo na sočloveka in namen izkupička letošnje dobrodelne prireditve je **POMOČ OGROŽENIM DRUŽINAM** na območju občin, v katerih deluje LK Ribnica.

Podatki za nakazilo donacije in plačilo vstopnic:

LIONS KLUB RIBNICA

Škrabčev trg 21, 1310 Ribnica,

NAMEN: Donacija ali nakup vstopnic

KODA NAMENA: CHAR SKLIC:

00 11042024

IBAN: SI56 0232 1026 1890 353

BIC: LJBASIXX

Vstopnice so na voljo v predprodaji do 27. 3. 2024. Vstopnico posameznik kupi tako, da na TRR Lions kluba Ribnica (SI56 0232 1026 1890 353) vplača želeno število vstopnic (po 20,00 EUR) in to hkrati sporoči na e-naslov: tatjana.decman.zagar@gmail.com.

Za morebitne dodatne informacije lahko pokličete predsednico Lions kluba Ribnica Tatjano Dečman-Žagar na št. 041-819-140 ali tajnika kluba Petra Tanka na št. 031-867-116.

Dogodek bomo zaokrožili s prijetnim druženjem po končani predstavi.

**Cena vstopnice je 20,00 EUR.
Izkupiček bo namenjen socialno
ogroženim družinam.**

Redni letni zbor društva Zarja spominov Velike Lašče

Srečo Knafelc | foto: Srečo Knafelc

Redni letni zbor, na katerem smo pregledali delo društva in potrdili načrte za tekoče leto 2024, smo imeli tokrat v mali sejni sobi Levstikovega doma. Za spremembo nismo imeli nobenega gosta, a smo se še posebej razveselili prisotnosti člana Romana Sedevčiča iz Semiča, kajti opraviti je moral zelo dolgo pot, da se je lahko udeležil druženja s člani društva.

Program dela za leto 2023 smo zadovoljivo realizirali, naj pa izpostavim le eno zadevo, ki je nismo uspeli zadovoljivo rešiti v preteklem letu, in to je sodelovanje z osnovno šolo Primoža Trubarja v Velikih Laščah. Po preverjanju sem ugotovil, da je v vsej (bivši) Ljubljanski regiji samo še ena šola, ki zavrača sodelovanje z društvi, ki zastopajo vrednote NOB. V mandatu predhodnikov trenutnega ravnatelja s sodelovanjem ni bilo problemov, zato v društvu upamo, da se

politika vodstva šole spremenijo in da spet vzpostavimo normalno (so)delovanje. Na tem mestu se zahvaljujemo vodstvu glasbene šole iz Ribnice za aktivno sodelovanje na oktobrski komemoraciji na velikolaškem pokopališču.

Na koncu se moram zahvaliti tudi članici društva Branki Purkat, ki je skuhala izvrstno obaro, ob kateri smo zaključili delovno-družabni večer.

Zdravko Vilar s priznanjem ZZB

Že pred letnim zborom smo našemu članu in bivšemu dolgoletnemu praporščaku Zdravku Vilarju izročili plaketo in priznanje ZZB NOB Slovenije in se mu na ta način zahvalili za njegov trud in častno zastopanje društva.

Dom veteranov se je pomladil ...

Srečo Knafelc | foto: Srečo Knafelc

Ko bi se vsaj. Zdaj ga že načenja zob časa in dejstvo, da lastništvo še vedno ni rešeno. Kljub vsemu pa se vsake toliko časa najde skupina, ki se razveseli prijaznega bivanja v stari šolski zgradbi z bogato vsebino. Knjižnica raste; zdaj ima že nekaj tisoč izvodov knjig, spodaj pa je varno spravljene mali muzej osamosvojitve.

Tokrat je bila na obisku, ki mu pravijo zimovanje, skupina skavtov iz Vrhnike, točneje skupina Argonavti 1. Skupina 26 otrok tretjih in četrtih razredov je bila pod vodstvom

mentorjev od petka popoldne do nedelje popoldne deležna aktivnosti za osebno rast. V petek zvečer so imeli mašo v cerkvi sv. Lenarta v izvedbi župnika iz Vrhnike, kar jim je omogočil skrbnik Janko Intihar iz Bukovca. V soboto so izkoristili lepo vreme in osvojili vrh Krvavškega griča ter uživali v pogledu na dolensko pokrajino, ob odhodu pa so v nedeljo podelili priznanja najuspešnejšim.

Moram posebej poudariti, da je bila skupina zelo disciplinirana; poskrbela je, da je dom zapustila popolnoma čist in urejen. Še posebej pa sem bil vesel sproščenega pogovora z mladimi skavti, ki so izžarevali energijo in veselje ter izražali zadovoljstvo nad bivanjem v domu.

Morda pa je lahko ta zapis vzpodbuda vodstvu OŠ Primoža Trubarja v Velikih Laščah, da izkoristi »prednost domačega terena« in omogoči prijazno in aktivno počitniško bivanje svojim učencem.

Potujoča razstava ZZB NOB o drugi svetovni vojni

Srečo Knafelc | foto: Srečo Knafelc

Pogovor z dr. Martinom Premkom ob otvoritvi razstave

V sodelovanju z ZZB Slovenije je društvo Zarja spominov iz Velikih Lašč organiziralo štirinajstdnevno postavitev potujoče razstave "NOB 1941-1945" v avli kulturnega doma Turjak (Razstava NOB 1941-1945 predstavlja osnovne podatke in potek druge svetovne vojne v Sloveniji in jih obogati z nazornimi fotografijami. Prikazani so napad in razkosanje Slovenije leta 1941 ter potek vojne in partizanskega boja do leta 1945; predstavljeni sta Osvobodilna fronta in partizanska vojska; prav tako je predstavljena oborožena kolaboracija z okupatorjem - citat novinarskega članka iz Dnevnika)

Razstavo je odprl s svojim uvodnim predavanjem avtor potujoče razstave dr. Martin Premk, zgodovinar in poslanec Državnega zbora. V društvu Zarja spominov Velike Lašče se trudimo ohranjati pozitiv-

no izročilo narodnoosvobodilnega boja Slovencev v obdobju 1941-1945 in tudi tako prispevati k poznavanju zgodovine naroda, ki mu je bilo namenjeno uničenje s strani sil osi. Razstava je bila zagotovo primer- na tudi za učence višjih razredov osnovne šole, saj je v obstoječem programu ta del zgodovine zastopan zelo skopo. Čeprav se je otvoritve udeležil tudi ravnatelj OŠ Primoža Trubarja Velike Lašče in zelo tvorno sodeloval v pogovoru z dr. Premkom, pa udeležbe učencev na razstavi nismo zaznali, kar je škoda, saj lahko le razgledani in o zgodovini poučeni mladi ljudje kasneje sodelujejo pri zagotavljanju miru v svetu, ki je prav v tem trenutku tako zelo ogrožen. V vsaki vojni najpogosteje umirajo običajni državljani, zato je prizadevanje za mir tako zelo pomembno.

4. velikolaško-dobrepoljski pohod po Brodnikovi poti

Pohod bo v soboto, 20. aprila 2024, s pričetkom ob 8.30 uri izpred cerkve Marijinega rojstva v Velikih Laščah, zaključek pohoda pa je predviden okrog 13.30 ure.

Trasa: Velike Lašče – Male Lašče – Samovec – Trubarjeva domačija – Rašica – Brinje – Zmajev gnezdo – Rajturn – Gornji konec Ponikev – ponor Rašice – Zavod Prizma – Spodnji konec Ponikev – pot po rastlinskem svetu ob rimski cesti Jerneja Pečnika – Velike Lašče. Startnina: Prispevek pohodnika je 10 EUR. Vsak pohodnik prejme popotniško culico z malico. Brezplačna parkirišča so zagotovljena pred pokopališčem v Velikih Laščah.

Več informacij in prijave na pohod:

Udeleženci pohoda se morajo obvezno prijaviti do četrтка, 18. aprila 2023, na tel. št. 041-962-823, 040-505-960 ali na e-mail td.dobrepolje@gmail.com ali velikolaska@trubarjevi-kraji.si.

TD Dobrepolje v sodelovanju z občino Dobrepolje, občino Velike Lašče, Javnim zavodom Trubarjevi kraji in PD Velike Lašče.

Ni smrt tisto, kar nas loči,
in življenje ni, kar druží nas.
So vezi močnejše. Brez pomena
so razdalje, kraj in čas.
Vekovečna dragih je bližina.
Smrt je le združitve navečer.
Zemlja skupno je pribežališče
in poslednji cilj vseh nas je mir.
(Mila Kačič)

Zahvala

SILVA ZALAR

z Rašice (1931–2024)

Ob izgubi drage mame, babice in prababice se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem za izrečeno sožalje, cvetje in sveče. Hvala medicinski sestri Martini Bavdek, ki ji je zadnji dve leti nudila zdravstveno oskrbo in tako lajšala trpljenje. Zahvala gre tudi pogrebni službi Zakrajšek, pevcem in Srečku Knafelcu za besede slovesa.

Hvala vsem, ki ste jo imeli radi.

Vsi njeni

Tolažiti je umetnost srca.
Velikokrat je lahko tolažba
samo v tem,
da iz ljubezni molčiš in
sotrpiš!

Zahvala

JOŽE ZABUKOVEC

z Male Slevice (1955–2024)

Iskreno se zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem, sovaščanom in znancem za izrečeno sožalje ter za vse darovano. Zahvala zdravnici dr. Milenki Vidrih Starc ter posebna zahvala dializnemu centru Dragomer oziroma dr. Rafaelu Ponikvarju za vso skrb in naklonjenost v vseh letih obravnave ter posebej izkazano skrb tudi v zadnjih dneh. Zahvala g. župniku Antonu Dobrovoljcu za vse izbrane besede in lepo opravljen obred na njegovi zadnji poti. Hvala PGD Dvorska vas in Mala Slevica ter pogrebni službi Zakrajšek. Hvala tudi Vsem tistim, ki ste ga pospremili na njegovi zadnji poti k večnemu življenju.

Vsi njegovi

Zahvala

DJURDJICA STRLE

iz Purkač (1950–2024)

Iskreno se zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, vaščanom, prijateljem in znancem za izrečena sožalja, cvetje in sveče. Zahvala tudi g. župniku Andreju Ojstrežu, pogrebni službi Zakrajšek, pevcem, g. Knafelcu za govor, gasilcem in zdravstvenemu osebju ter vsem, ki ste jo pospremili na njeni zadnji poti.

Vsi njeni

Kje je moj mili dom,
mili dom, mili dom,
kje je moj mili dom?
Kje je deželica, deželica, deželica,
kje je deželica?

Zahvala

JANEZ PETRIČ

(24. november 1953 – 4. januar 2024)

Z iskreno globino hvala za vse izraze sočutja in ljubezni, ki smo jih prejeli ob slovesu našega ljubljene Janeza.

Vsem, ki ste ga poznali,
ki ste z njim hodili po stezah domače zemlje,
ki ste z njim delili smeh in tihe trenutke razmišljanja, ki ste ga zadnjič pozdravili in ga v srcih obdržali,
hvala, da ste ga imeli radi.

*Iskrena hvala od vseh nas,
družina Petrič*

Nagradna križanka

Nagrajenec križanke je Alojz Dolšina.

									SESTAVIL ANDREJ PRAZNIK	PRIPRAVA ZA IGRANJE OTROK	IZDELO- VALKA ZLATEGA NAKITA	VRSTA HRASTA	EMERIK BERNARD	BIVŠA DENARNA ENOTA LITVE	ENOCE- LIČNO BITJE	TAKSA ZA UPORABO KANALI- ZACIJE
Razkužilo									PROIZVOD							
									RAZSEŽ- NOST NAVPIČNO NAVZDOL							
									OTOK JUŽNO OD KRKA				ZVOK DO- LOČENE VIŠINE			
									ALBERTO TOMBA			MOŠKI POTOMEC	ALEK- SANDAR (KRAJŠE)			
									IZRASTEK NA GLAVI				KURIR			
									NESTRO- KOVNJAK				SESE- DENJE			
TROBLA	PROGA ZA HOJO IN TEK NA SMUČEH	BOGO- SLOVJE (POGOV.)	ZAZNA- VANJE S PRSTI	HITER KONJSKI TEK	MESTO NA SEVERO- ZAHODU SIRIJE	DIJAK, KI SE UČI NA PAMET	TLOČRT ODILON REDON						LOVRO ŠTURM			
NASELJE SEVERNO OD TURJAKA									KNEZOV SIN							
PRIDOBI- VANJE IN PREDELA- VA KOVIN									IZRAZ ŽALOSTI				MESTO V RUSIJI			
													MESTNI NASAD			
FIKCIJA							ČUTILO ZA VID IZUMITELJ (JOSEF)				TELOVAD. (ALJAŽ)					
											LEOPOLD (KRAJŠE)					
LESEN ZAMAŠEK ZA SODE				DRŽAVA V JUŽNI AMERIKI					KOČA IZ BRUN (STAR.)							
ISAAC NEWTON			ROBERT LEWAN- DOWSKI	ZGORNJI DEL DOLINE PLANICA	VREČICI PODOBEN DEL HLAČ				RUDOLF BADJURA	EDVARD RUSJAN M. IME, DAVORIN			ZVEZNA DRŽAVA NA JZ. ZDA	VALENTIN MERŠOL	UČITELJ, KI VODI RAZRED	SLOV. SLIKAR (ZAMOR- KA)
DEL NO- GE POD GLEŽ- NJEM					MATERIAL ZA PRE- DELAVO	PTICA S PERJA- NICO										
KNJIGA ZEMLJE- VIDOV						PROSTOR V HIŠI OVOJ, OVITEK					IVAN JURKOVIČ	ZDRA- VILNA RASTLINA APOTEKA				
TROBLA	NASILEN OBRAČUN	GLAVNO MESTO TASMA- NIJE	KULTUR- NA USTA- NOVA Z ZBIRKAMI						PEVEC RESNIK REKA V KARLOVCU					ZORA TAVČAR SKAKAL- KA KLINEC		
SONJA HOČEVAR			JEZERO V KAZAHST. NOGOMET. (ANDRAŽ)													
ZGORNJI DEL ŠKATLE							TRENJE ITAL. OB- LIKA IME- NA LUKA					NASELJE NA KRASU ZMEDA				
PAS ZA PREVEZO- VANJE KIMONA				SLOV. PEVKA (ELDA) KATRAN						DRŽAVA V SEVERNI AMERIKI						
ZAPIS VSEH PARTOV SKLADBE										VELIKA PAPIGA ERIKA VOUK				NIKO ŽVOKELJ GUSTAV IPAVEC		
PREBI- VALEC ARMENIJE							ŽLAHTNI PLIN (Ne)						PREMIK DELA TELESA			
DOMINIK TROBEN- TAR			LESENO KORITO PRI MLINU				NASELJE JUŽNO OD KOBARIDA						EISENHOF- WERJEV VZDEVEK			

Rešitev samo nagradnega gesla z vašim polnim naslovom pošljite na naslov uredništva Troble, Levstikov trg 1, 1315 Velike Lašče, ali ga oddajte v tajništvu občine oziroma pošljite na naslov trobla@velike-lasce.si. Rešitve sprejemamo do **16. maja 2024**. Izžrebanec bo prejel nagradni bon in bo objavljen v Trobli št. 3.

ZAVAROVALNA AGENCIJA

- AVTOMOBILSKA ZAVAROVANJA
- ZAVAROVANJE HIŠE
- TURISTIČNO ZAVAROVANJE
- ZAVAROVANJE SPECIALISTI
- ŽIVLJENJSKA ZAVAROVANJA

POKLIČITE IN NAŠLI BOMO PRAVO ZAVAROVANJE ZA VAS!

 070 269 602
031 890 835
 info@tbzavarovanje.si

APRIL **13**
17:00

52. DRŽAVNI KVIZ MLADI IN KMETIJSTVO

VELIKE LAŠČE

Igrišče pri OŠ Primoža Trubarja

15:00 - TRŽNICA

VESELICA S SKUPINO FIRBCI

APRIL **13**
20:00

Za lep nasmeh skrbimo že 25 let

- Preventivni pregledi in posveti
- Konzervativa
- Protetika
- BREIDENT SKY implantati
- Nevidni ortodontski aparat INVISALIGN
- Ortopansko slikanje zob

ZZ

Goran Petrovič dr. dent. med.
zasebna zobozdravstvena ordinacija

25 let

Adamičeva 30 | 1290 Grosuplje | T +386 1 787 34 13 | M +386 41 723 731

VSE ZA SETEV IN VAŠ VRT

lokalno. domače. naše.

odkup
živine

odkup
mleka

trgovski
center

mesnica

kmetijska
trgovina

potujoča
trgovina

bar

odkup
palet

www.kzlasce.si

V PONUDBI VEČ VRST SEMENSKEGA
KROMPIRJA IN KORUZE

ZBIRAMO NAROČILA
ZA **GNOJILA**

KNUT
ŠVEDSKE TOPLOTNE ČRPALKE

*Z nami
in za vas že
30 let*

NAJUČINKOVITEJŠA TOPLOTNA ČRPALKA

NIBE F2120

**THE NEW
BREAKTHROUGH
HOUSE
WARMING**

080/71-72 | knut.si

TOPLITNE ČRPALKE
NIBE
nibe.si

KAMINI
Contura
contura.si

SUBVENCIJA
Eko sklad
Slovenski
okolijski
javni sklad

microera

Microera Jože Šilc s.p.
Hrovača 14A - 1310 Ribnica - trgovski center SPAR

☎ 01 837 31 16
☎ 051 358 762
✉ info@microera.si
www.microera.si

- vsi paketi NAJ že za 7,99 €/mesec
- paketi NEO po enotni ceni že za 28 €/mesec

* več na www.telekom.si

DELOVNI ČAS
PON - PET 8.30 - 11.30 in 14.00 - 17.00
SOBOTA 8.30 - 11.30

 Telekom Slovenije

Za mlade in mladostne!

Novi Hyundai i20.

Povprečna poraba goriva: 4,985 – 6,137 l/100 km, emisije CO₂: 112,89 – 139,40 g/km.

Emisije onesnaževal zunanjega zraka iz prometa pomembno prispevajo k poslabšanju kakovosti zunanjega zraka. Prispevajo zlasti k čezmerno povišanim koncentracijam prizemnega ozona, delcev PM₁₀ in PM_{2,5} ter dušikovih oksidov. Slike so simbolne. Več informacij je na voljo pri pooblaščenih prodajalci vozil Hyundai. Pogoji garancije in podatki o specifični porabi goriva in emisijah CO₂ so na voljo na www.hyundai.si.

Avtohiša Zalar d.o.o.,

Male Lašče 105, 1315 Velike Lašče, 01 7881 999, 031 331 920, prodaja@avtohisazalar.si, www.avtohisazalar.si

AVTOSERVIS
Rigler
INFO@RIGLER.SI WWW.RIGLER.SI

SERVIS VSEH VRST TER ZNAMK VOZIL
BREZPLAČNO NADOMESTNO VOZILO
AUTOMOBILSKA ASISTENCA IN POMOČ NA CESTI
SERVIS IN POLNENJE AVTOKLIME
VULKANIZERSTVO IN PRODAJA PNEVMATIK
KLEPARSKA TER LIČARSKA POPRAVILA
PRANJE IN KEMIČNO ČIŠČENJE
MENJAVA AVTOSTEKEL Triglav Asistenca
POGODBENI SERVIS TER CENITEV VOZIL
ZA VSE ZAVAROVALNICE

VSE KAR VAŠE VOZILO POTREBUJE

 GENERALI
POGODBENI SERVIS
KOMPOLJE 77
1312 VIDEM-DOBREPOLJE
041-580-295, 041-990-868

 triglav
POGODBENI SERVIS

Za varno prihodnost vaše lastnine in vas samih - zavarujte se z nami!

**ZAVAROVALNO
ZASTOPANJE**
Boštjan Rojc s. p.

Trubarjeva cesta 67, 1315 Velike Lašče
m: 031 777 945, e: bo.rojc@gmail.com

 SAVA
ZAVAROVALNICA

 PRVA
PRVA Osebná zavarovalnica, d.d.

 GENERALI

I just

Spletna Trgovina
www.NalakirajNohte.si

NailBar

**Salon
Tečaji
Svetovanje**

Stritarjeva cesta 2 Velike Lašče
051 355 062

KOLEDAR PRIREDITEV

april/maj

ponedeljek, 1. april
Velike Lašče – Sv. Primož
– Velike Lašče
VELIKONOČNI POHOD
(PD Velike Lašče)

VELIKOLAŠKI KINO: ZBUDI ME

petek, 5. april, ob 19. uri
nedelja, 7. april, ob 19. uri
(KUD Primož Trubar in JZTK)

sobota, 6. april, ob 8. uri
Občina Velike Lašče
**POMLADNA ČISTILNA
AKCIJA OB DNEVU
ZEMLJE**
(Občina Velike Lašče)

ponedeljek, 8. april, ob 18. uri
Knjižnica Frana Levstika
PRAVLJIČNA URA
(MKL, Knjižnica Frana Levstika)

ponedeljek, 8. april, ob 18. uri
Glasbena šola, Velike Lašče
INTERNI NASTOP
(Glasbena šola Ribnica)

sobota, 13. april, ob 10. uri
Levstikov dom, Velike Lašče
**DELAVNICA ZA
OTROKE
KAKO JE VATIKAN
POSTAL LEVSTIKOV
DOM**
(Javni zavod Trubarjevi kraji)

sobota, 13. april, ob 15. uri
Šolsko igrišče pri osnovni šoli,
Velike Lašče
**52. DRŽAVNI KVIZ
MLADI IN
KMETIJSTVO
IN VESELICA S
SKUPINO FIRBCI**
(DPM Velike Lašče)

torek, 16. april, ob 18. uri
Glasbena šola, Velike Lašče
**KONCERT
ZAČETNIKOV**
(Glasbena šola Ribnica)

četrtek, 18. april, ob 19. uri
Trubarjeva domačija, Rašica
**OTVORITEV
LIKOVNE RAZSTAVE
LIDIJE PLESTENJAK:
PTICE KOLUMBIJE**
(Javni zavod Trubarjevi kraji)

sobota, 20. april, ob 8.30 uri
Izhodišče: izpred cerkve
Marijinega rojstva v Velikih Laščah
**POHOD PO
BRODNIKOVI POTI**
(TD Dobrepolje, JZTK in PD
Velike Lašče)

nedelja, 21. april, ob 20. uri
Levstikov dom, Veliki Lašče
**GLEDALIŠKA
PREDSTAVA
FEJMIČI**
(Kontrabant d. o. o.)

petek, 26. april, od 8. do 14. ure
Levstikov dom, Veliki Lašče
**NAJDIHOJCA –
FESTIVAL OTROŠKEGA
GLEDALIŠČA**
(KUD Primož Trubar Velike Lašče)

sreda, 1. maj, ob 6. uri
Turjak – Kurešček
**PRVOMAJSKA
BUDNICA IN POHOD
NA KUREŠČEK**
(TD Turjak)

sreda, 1. maj
Sv. Gregor
**BLAGOSLOV
TRAKTORJEV**
(Strojni krožek Urban)

nedelja, 4. maj
Smrečje pri Turjaku
KOMEMORACIJA
(Zarja spominov Velike Lašče)

nedelja, 5. maj, ob 14. uri
Gradež
**PRAZNOVANJE
POMLADI**
(Društvo za ohranjanje dediščine)

ponedeljek, 6. maj, ob 18. uri
Knjižnica Velike Lašče
PRAVLJIČNA URA
(MKL, Knjižnica Frana Levstika)

petek, 10. maj, ob 18. uri
Levstikov dom, Velike Lašče
POSVET Z MLADIMI
(Občina Velike Lašče in Zavod MOVIT)

sobota, 11. maj
Polhograjsko hribovje
**POHOD PO
POLHOGRAJSKEM
HRIBOVJU**
(PD Velike Lašče)

sobota, 18. maj, od 9. do 17. ure
Trubarjeva domačija, Rašica
**MEDNARODNI DAN
MUZEJEV**
(Javni zavod Trubarjevi kraji)

sobota, 18. maj
Velike Lašče
**POHOD PO
VELIKOLAŠKI OKOLICI**
(PD Velike Lašče)

VELIKOLAŠKA TRŽNICA
na trgu pred Levstikovim domom
v soboto, 30. marca, med 8. in
11. uro. Ob sobotah, 13. in 27.
aprila, ter 11. in 25. maja, med
9. in 12. uro bo obratovala
tudi izmenjevalnica oblačil v
Levstikovem domu.
Če bi še kdo želel prodajati na
velikolaški tržnici, naj stopi v stik z nami!